

Alapította: Heimler Károly

Kiadja:
a Kisalföld Kiadó Betéti Társaság

Főszerkesztő: MOLLAY KÁROLY

A szerkesztőség tagjai:

BOGNÁR DEZSŐ, DOMONKOS OTTÓ, HÁRS JÓZSEF olvasószerkesztő, HILLER ISTVÁN titkár és
technikai szerkesztő, HIRSCHLER REZSŐ, HORVÁTH ZOLTÁN, KÖRNYEI ATTILA, KUBINSZKY
MIHÁLY, METZL JÁNOS; SARKADY SÁNDOR

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / Mollay Károly: A Szélmalom utcai vám 1217–1564

Mollay Károly: A Szélmalom utcai vám 1217–1564

1. II. Endre magyar király (1205. máj. 29–1235. szept. 21.) 1217 nyarán indul szentföldi hadjáratára. Még ennek előtte a Szt. János lovagrendnek, a legrégebbi egyházi lovagrendnek adományozta a soproni Baboti kapunál szedendő királyi vámot: *tributum porte de Supran, quod nominatur Bobech* (UB. I, 72).¹⁽¹⁾ A kapu nevét onnan kapta, hogy azok a baboti várjobbágyok védték, akik a Sopron királyi várhoz tartozó Babot faluból – más soproni várföldek katonáihoz hasonlóan – váltogatva jártak be Sopronba várvédelemre. Nem tudjuk, mióta állt fenn a Baboti kapu, mióta szedtek itt vámot. 1194-ben, amikor V. Lipót osztrák herceg (1177–1194), néhány hónappal halála előtt, a Semmeringen át az Adria felé vezető kereskedelmi útvonal és a Magyarország felől várható támadások kivédésére megalapítja Bécsújhelyt (légvonalban 30 km-re Soprontól), akkor a Baboti kapu nyilván már megvolt. Meg kellett lennie a XII. század első felében is, hiszen a Kálmán magyar király sógorának, II. Rogérius (1098–1154. febr. 26) szicíliai király udvarában élő Idrisi (1099–1164) arab geográfus német és olasz kereskedők híradása nyomán 1153-ban többek között azt írta; hogy Sopronnak (*Sebruna*) látogatott vásárai vannak.²⁽²⁾ A német és az olasz kereskedőknek elsősorban a Baboti kapun át kellett a soproni vásárookra érkezniük. Idrisi különben Sopron vármegyéből is kaphatott hiteles értesüléseket: éppen 1153-ban a Sopron vármegyében is birtokos (*heulichin* 'Großhöflein', *druc* 'Trausdorf', *Iac* 'Klingenbach', *suesla* 'Schattendorf', *philes* 'Nikitsch', ma Burgenlandban) Adalbert nemesurat küldi II. Rogériushoz követségbe II. Géza magyar király.³⁽³⁾

⁹⁸A Baboti kapu a mai Bécsi út (1940 előtt: utca) 8. számú házának magasságában volt: ezt a vám későbbi történetéből tudjuk. Az említett 1217. évi adomány ugyanis az osztrák–magyar határavilongások miatt tulajdonképpen előkészítette a Szt. János lovagrend letelepedését Sopronban. Az említett V. Lipót

utódjával, VI. Lipót stájer és osztrák herceggel (1194–1230) II. Endre 1225. jún. 6-án ugyan békét kötött, de VI. Lipót halála (1230. júl. 28) után, fia és utódja, II. Frigyes alatt újra fellángoltak a harcok. II. Endre 1235. június–júliusában II. Frigyessel is békét kötött, de a magyar király halála (1235. szept. 21) után az osztrák herceg újra betört az országba: hiszen az 1235. okt. 14-én megkoronázott új magyar király, IV. Béla (†1270. máj. 3) ellen fellépő magyar főurak „II. (Babenberg) Frigyes osztrák herceghez fordultak, s levél útján kinyilvánították ama elszánásukat, hogy bizonyos feltételek teljesítése esetén az ország koronáját II. Frigyes császárnak adnák.”⁴⁽⁴⁾ IV. Béla azonban erős kézzel rendet teremtett, megbüntette a hűtlenségbe esett főurakat, köztük pl. Kán-nembeli Gyulát, aki 1231-ig volt Sopron vármegye ispánja; Sopron vármegye élére 1235 őszén került a király hűséges híve, Csák-nembeli Csák. IV. Béla 1238. jan. 29-én erősítette meg a johannitákat az 1217. évi adományban, egyúttal közölte a johanniták részesedését a királyi vámból *illas duas partes tributi de foris et viis omnibus, que vulgariter appellantur kyralkettei* (UB. I, 182). A magyar *királykettei* kifejezés, amely máshol is előfordul,⁵⁽⁵⁾ azt fejezi ki, hogy a királyé, ill. 1217 óta a johannitáké volt a Baboti kapunál szedett teljes vásár- és útvám 2/3-ad része, egyharmada pedig a mindenkori soproni vármegyei ispánnak járt. Az osztrák-magyar határon ezekben az években nyugalom volt, mivel II. Frigyes osztrák herceget II. Frigyes német-római császár (1220–1250) elleni hadakozásai kötötték le. 1241. márc. 6-án érkezett egy futár Óbudára a királyhoz azzal az üzenettel, hogy a tatárok a Vereckei-hágónál állnak: ápr. 12-én a Sajó torkolatában, Muhi falu közelében a magyar államra „harmadfél százados történetének legsúlyosabb katonai vereségét” mérték. A Pozsonyba menekült magyar királyt II. Frigyes „szíves szóval hívta osztrák területre, a magyar határ közelében fekvő Hamburgba, de ott rúttul megszarolta”; többek között „még magának kötött le három nyugat-magyarországi vármegyét, bizonyon Sopront, Mosont és Locsmándot, s azokat rögvest birtokba is vette, várait a tatárok ellenében saját költségén kijavíttatta”. Mindez 1241 májusában és nyarán történt. Sopron ekkor jól megerősített helynek számított, amint ez magyarországi egyháziaknak és világiaknak 1242. febr. 2-án a megválasztandó pápához (IV. Ince: 1243–1254) intézett leveléből kitűnik.

Ez a IV. Ince pápa majd 1243. nov. 13-án nevezi ki a másfél esztendő tatar fogságból menekült, olasz származású Rogérius magistert és káplánt (kb. 1200–1266. ápr. 14) soproni főesperessé. Sopronban már IV. Béla király uralma alatt kezd írti pártfogójának, az 1233/34-ben Magyarországon, sőt 1234-ben Sopronban is járt Pecorari Jakab palestrinai püspöknek és pápai követnek (meghalt: 1244. jún. 26) ajánlott, élményei és értesülései alapján, ritmikus prózában szerzett művét: *Carmen miserabile super destructione regni Hungariae temporibus Belae IV per Tataros facta* 'Siralmas ének Magyarországnak IV. Béla király idejében a tatárok által történt romlásáról'.⁶⁽⁶⁾

⁹⁹IV. Béla király ugyanis – a tatárok kivonulása után – 1242 nyarán a dalmát tengerpartról tért vissza Magyarországra, hogy a II. Frigyes osztrák herceg által zsarolással zálogba vett nyugat-magyarországi vármegyéket, köztük Sopron várát visszaszerezze. Sopron ostrománál Csák-nembeli Máté királyi tárnokmester fia, Detre comes tüntette ki magát, amint ezt IV. Béla egyik oklevele beszéli el: „Visszatérvén a tengerpartról, hadat vezettünk az osztrák herceg ellen, és Sopronnál, amelyet a herceg elfoglalt, tábort ütöttünk, hogy visszaszerezzük a várat, ezt hadinépünkkel mindkét *oldalról* körülvettük, ahol az említett Detre a várból *rejtett csellel*, a mi ártalmunkra kitörő íjászoktól, amikor lándzsát ragadva őket a várba visszaüzte, számszerűlövéstől két olyan súlyos sebet kapott, hogy alig menekült meg a halál karmaiból”. Az itt kiemelt *mindkét oldalról* kifejezés csak a soproni vár (ma: belváros) északi oldalára (itt volt az Előkapu!) és a keleti oldalára (itt volt a Hátsókapu!) vonatkozhat: innen volt várható a várbeli osztrákok kitörése. A vár déli oldalát mocsaras tó (ma: Széchenyi tér) védte: itt volt ellenben a római város (Scarbantia) déli kapuja (ma: Széchenyi tér 18. sz.), amely a magyar uralom elején még használatban volt. Az osztrákok *rejtett csellel*, azaz a különben már nem használt (a mai napig megmaradt) római kapun

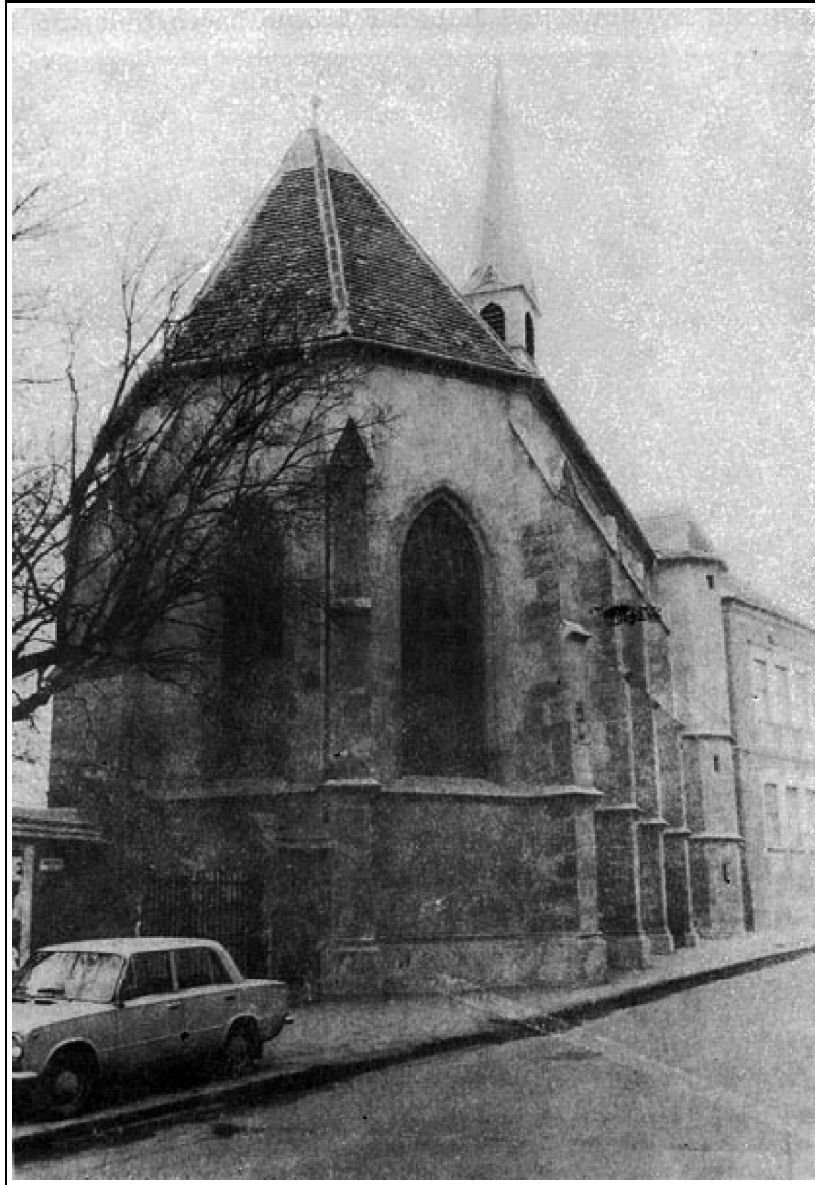
törtek ki és így meglepték a Hátsó kapu közelében táborozó magyarokat. Detre comes ekkor ragadott lándzsát és űzte vissza az osztrákokat a várba. Oklevelesen igazolható, hogy pl. 1242. nov. 16-án e Detre comes apja, Csák-nembeli Máté Sopron vármegye ispánja, a vármegye tehát 1242 őszén már nem volt II. Frigyes osztrák herceg uralma alatt. A herceg 1246-ban megkísérelte ugyan a három nyugat-magyarországi megye visszaszerzését, de az 1246. jún. 15-i bécsújhelyi (?), újabb kutatások⁷⁽⁷⁾ szerint ebenfurthi csatában, légvonalban 26 km-re Soprontól, rajtavesztett.

1. Bécsi utca 8. szám

2. Ilyen előzmények után IV. Béla 1247. jún. 2-án a johannitákkal megállapodik abban, hogy a nekik adományozott birtokok fejében az ország nyugati határvárait, köztük Sopront, 50 fegyveres testvérrel megszállják és megvédelmezik (UB. I, 218). A megállapodást 1250. júl. 19-én IV. Ince pápa is megerősítette (UB. I, 227). Eltartásukat a király vállalta. Ehhez még tudni kell, hogy a rendnek háromféle tagja volt: lovagok csak nemesek lehetek; az ún. káplánok látták el a papi szolgálatot; a testvérek pedig elsősorban a betegápolást a rend által fenntartott ispotályokban, valamint fegyveres szolgálatot is. Az 1247. évi megállapodásban azért szerepelnek csak testvérek, mivel a johanniták a szentföldi harcokban, utoljára 1244-ben Gaza (ma: Egyiptomban) mellett súlyos veszteségeket szenvedtek; Sopronban pedig, a Baboti kapu védelmén kívül, elsősorban a mai Ikvahidon (németül a mai napig *Spitalbruck*) felállítandó ispotályban betegápolást és öregek gondozását kellett ellátniok. Még 1250-ben Sopron vármegye ispánja IV. Béla parancsára dönt a johannita testvérek és a soproni várbéliek (*inter ipsos fratres et burgenses dicti loci*) közötti vitában; még pedig arról az udvarról és házokról (*super curia et domibus*), amelyeket az ispotály testvérei a soproni várban magukénak mondtak (*quas fratres hospitalis in castro Suprniensi dicebant se habere*), amit viszont a várbéliek vitattak. Ebből az is következik, hogy ezeket az ingatlanokat nem a várbéliek, hanem nyilván a király mint a vár tulajdonosa, ill. a vármegye ispánja vagy ennek helyettese, Péter (I.) várnagy, az Agendorfer család őse, bocsájtották a rendelkezésükre. Csák-nembeli

Csák királyi tárnokmesternek és Sopron vármegye 100ispánjának a várbelieket sikerült meggyőznie a johannita testvérek igazáról, mivel közös megegyezéssel (*ex communi consilio*) a várbeliek a johannitáknak átengedtek egy lakótoronyt udvarostul, továbbá a hozzátartozó házakkal (*turrim quandam cum curia et domibus attinentibus* UB. I, 227). Ezt a döntést IV. Béla a johanniták olaszországi, magyarországi és szlavóniai magistere számára 1250. júl. 22-én megerősítette (UB. I, 228). Ebből a döntésből több dolog következik. A johanniták tehát – az eddigi irodalom állításával ellentétben – nem 1247-ben, hanem 1250 nyarán telepedtek le Sopron királyi várban,⁸⁽⁸⁾ még pedig egy lakótoronyban és legalább két házban: az egyik házat ispotálynak rendezték be. Csak ezután kezdődhetett meg a váron kívül, a mai Bécsi út 8. sz. házzal (1. kép) szemközt, a johannita rendház és a hozzá tartozó Szt. János-kápolna (2. abc. kép), valamint a mai Ikvahídon az ispotály építése (1352: *di Maut an dem Crauczhof* SSz. 1963, 170). A rendházat és a kápolnát (1451: *domum et capellam nostram sancti Johannis Baptiste* I/3: 317) – a Bécsi út vonalában – egymás mellé építették (1452: *Sarad Johannes im Kreuczhof* 101I/3: 394), mégis úgy, hogy a rendház a Baboti kapu (azaz a mai Bécsi út/utca 8. sz. ház) magasságába került, a Szt. János-kápolna viszont már a Baboti kapun kívül épült: így védelmi célokat is szolgált. A Baboti kapu tehát a johannita rendház és a Bécsi út 8. sz. ház között zárta el a mai Bécsi utat. Az itt álló házak a középkorban még a Fövényveremhez számítottak: ezeket a Rózsák utcájának összeírása után kerítették sorra (*Die dritt ansag des anderen viertail* II/5: 169). A rendház+kápolna sörrendet egy 1497. nov. 24-i házvétel igazolja: „Pertel Schuerennprannt, Martha sein hawsfraw vnd Ir erben haben 102Nutzs und Gwer Emphanen ains haws bey Sand Johans gelegen, des Nachber ist Schüeller Liendel und der krewczhoff” (Gb. 26^v); egy 1504. jan. 30-i házvétel és az 1505. dec. 4-i adójegyzék igazolja – a Baboti kapu felől nézve – a kápolnán túli, de a kápolnával szomszédos házakat: „Leopold Gräbmer, EliZabeth sein hawsfraw, und Jr beider Erbenn haben Nuts und Gwer Emphanen ains haws oberhalb Sand Johans auff der Sandtgrueb, des Nachber ist Lanng Cristan und Liennhardt pannZer” (Gb. 37^r). Az 1505. évi adójegyzékben:

2/a. A johanniták Keresztelő Szt. János-kápolnája a Szélmalom
(ma: Bécsi) utca felől

2/b. A Szt. János-kápolna a Keresztesudvar felől

Lanng Cristan fl. 1/2

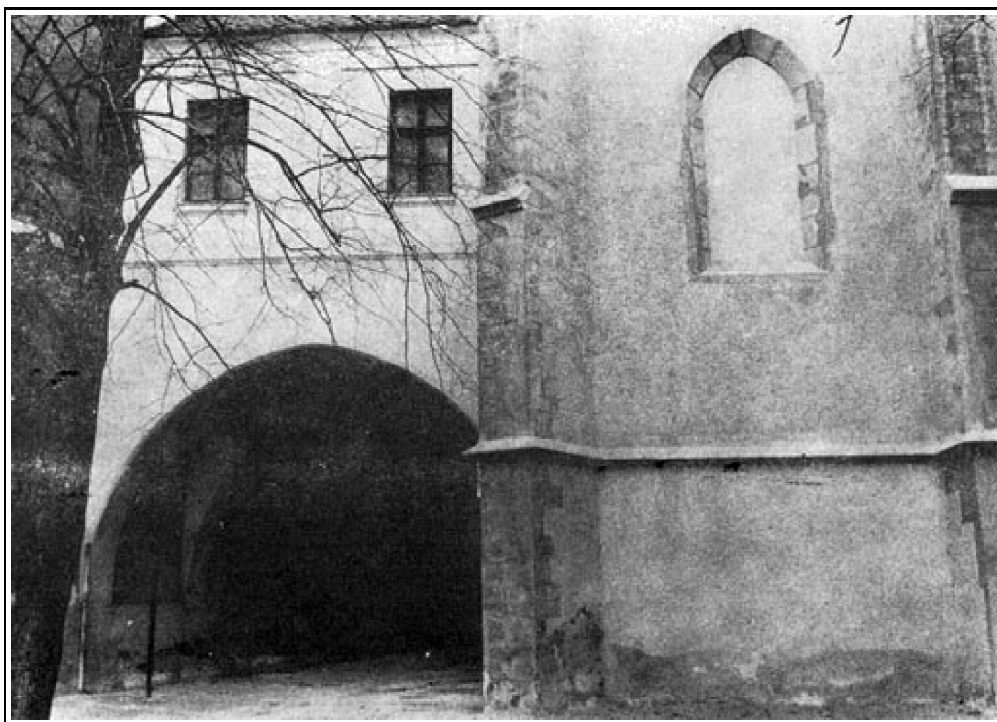
Lewpold Gräbmmer ort I

Liennhardt Panczir fl. 1/2

Lassla Merkhats fl. I ort I

Pertel Schuernprannt fl. I 1/2, ibidem Mert pheilschifter fl. I

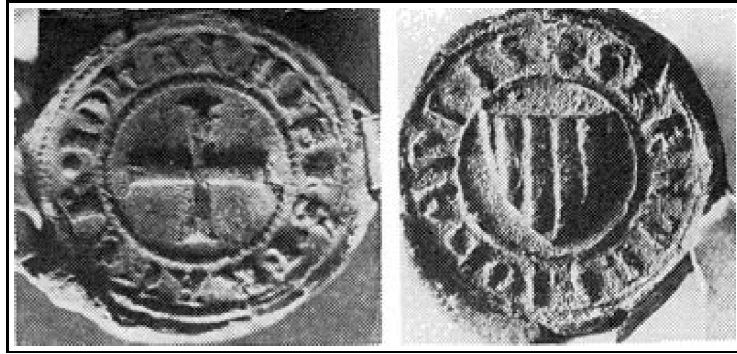
Liennhardt Schueler fl. I/II/5: 169/.[99](#)

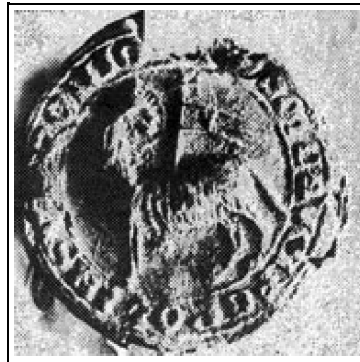
2/c. A Keresztesudvar

1033. A Szt. János-kápolna a XIII. század második felében bizonyára felépült. Azóta számos átalakításon ment keresztül: „Ez átalakítások során a XIII. századbeli építkezésnek kevés nyoma maradhatott meg, ... a támpilléreken, a boltozaton és az azt tartó hengeres tagokon kívül igen kevés az eredeti gótikus elem” (Dercsényi–Csatkai: Sopron és környéke műemlékei. Bp., 1956², 349). A templommal egyidőben bizonyára a rendház is elkészült, az Ikvahídon felépülhetett az ispotály. Az utóbbi helyének kiválasztásában a védelmi szempont is szerepet játszhatott, hiszen az ispotály a belső váralja bejáratánál létesült, melyet utóbb majd az Ispotálykapuval (1432: *tor beim spital* II/3: 7) fognak lezárni. A várvédelem, a betegápolás és a hiteleshelyi működés, valamint a vámszedés a rendtagok számának növelését tette szükségessé. A hiteleshely első, ritmikus prózában írt, tehát művészi oklevele 1274. jún. 23-án kelt: a rendház vezetője ekkor „frater Rudewanus *commendator* Domus Hospitalis sancti Iohannus in Supprunio” (UB. II, 56). A *commendator/commendator* jelenléte azt bizonyítja, hogy a soproni rendház egy-egy lovag vezetése alatt álló, önálló ún. *kommenda* volt, mindamelllett alárendelve a székesfehérvári johannita perjelségnek, ez pedig a johannita tartományi magisternek. Említettük, hogy 1250. júl. 22-én maga „frater Rembaldus magister domorum hospitalium Iherosolimitani per Italiam, Hungariam et Sclauoniam”, azaz Rembaldus von Votzen magyar tartományi főnök (1232–1254) jelent meg IV. Béla előtt a soproni **104**ispán döntésének megerősítése végett.¹⁰⁽¹⁰⁾ Az egyes lovagok nem állandóan, hanem váltogatva viselték a *commendator*, ill. a *praeceptor* tisztségét: Rudeanus pl. 1264-ben még egyszerű keresztes (*crucifer*) Székesfehérvárott, 1274-ben *commendator* és 1278-ban *praeceptor* Sopronban; Detre 1276-ban Sopronban csak keresztes testvér, 1277-ben *praeceptor*, 1289-ben *commendator*: Rudeanus nyilván 1275/1277-ben is *commendator*. Forrásainkban még 1325/26-ban találkozunk Lőrinc *commendator*tal, ennek előtte és utána csak *praeceptor*okkal (3–4. kép). 1308–1321-ig a soproni nemesi származású Péter volt a *praeceptor*: ez unokája volt Istvánnak, Sopron falu nevezetes 1277. évi bírójának (*villicus*), akinek a nevét az *István bíró utca* örzi, és sógora volt Péter fia Fülöp ágfalvi nemesi birtokosnak.¹¹⁽¹¹⁾ A hiteleshely utolsó önálló

kiadványaiban (1335., 1337., 1347. máj. 6) csak a soproni rendtagok összessége szerepel: *Nos conventus cruciferorum in Suprunio* (I/1: 64, 70, 90). A soproni rendháznak szerintem nemcsak 1346-ban nem volt már házfőnöke (mint Házi Jenő véli),¹²⁽¹²⁾ hanem 1335-ben, 1337-ben sem (5. kép). Ezzel függött össze, hogy János magyarországi alperjel, mint az üresedő soproni és a hasonló sorsú újudvari (Zala vm.) rendházak védnöke (*protector*), a még meglévő soproni rendtársak hozzájárulásával (*cum conventu domus hospitalis*) 1346. márc. 10-én az éppen 70 esztendőszabad királyi város bíróját, tanácsát és polgárait bízta meg a kétharmad rész vám és tartozékainak elszámolásával, kezelésével (*ratione tributi in Supprunio in parte ipsorum secundum quod ab antiquo iure et consuetudine perceptum est, cum ceteris attinentiis ibidem, que pertinent ad eosdem* I/1: 89–90). Ezt az oklevelet is Sopronban, nyilván a johanniták íróműhelyében (*scriptorium*) írták. Mint említettük, a soproni johanniták még 1347. máj. 6-án is készítenek oklevelet, a soproniak pedig – mint említettük (1. jegyzet) – 1349. okt. 21-én erősítették meg vámjogukat a székesfehérvári káptalan átíró oklevelével: a johanniták tehát a közbeeső időben távoztak el Sopronból. A vámnak az 1346. évi oklevelében említett tartozékai: a rendház, a Szt. János-kápolna és az ispotály. A soproni polgároknak ezeket is át kellett venniök. Valószínűleg már ekkor is az ispotályé **105** volt a Kovácsok utcájában levő, ún. „középső” fürdőház, amelyet ugyancsak a johanniták alapíthattak. „Az eltávozott lovagok után nem maradt más hátra Sopronban, mint egy-két betegápoló testvér, akik a város gondozása alá került ispotályban tevékenykedtek, legalább egy ideig, és egy pap testvér, aki az istentiszteletet végezte el a kápolnában” (Házi i.m. 136). Megszűnt a rendház hiteleshelyi működése, amit I. Lajos király 1351. évi dekrétumának 3. cikkelye is megerősített. Egy Budán kelt nádori oklevél a soproni johannita konvent 1350. okt. 13-i szereplésével kapcsolatban 1351, ápr. 13-án még említi „Paulum tunc cruciferum”, azaz Pál kereszttest, aki ekkor is, 1350. okt. 13-án is a soproni rendházban tartózkodott. Az ügy előzménye: András fia János, Dorog (ma: Darázsfalu/Trausdorf) birtokosa, 1349. nov. 11-i keltezéssel János soproni keresztés és a soproni keresztés konvent nevében oklevelet hamisított, hogy ezáltal rokonainak, János és Miklós potli (ma: Petőfalva/Pöttelsdorf) nemeseknek büdöskuti (ma: Stinkenbrunn) birtokait galádul megszerezhesse. Utóbbiak 1350. szept. 15-én leplezték le a hamisítást, amellyel András fia János a hegykő nemesi gyűlésen (1350. jún. 7), majd a nádor előtt (aug. 1) akarta igazát bizonyítani. Ekkor rendelte el a nádor: Dági (Agendorfer) Lőrinc ágfalvi birtokos és soproni pátricius (1339–1356) András fia János képviselőjében, Frigyes fia Péter nemes pedig a két potli nemes képviselőjében a vasvári káptalan megbízottaival együtt 1350. okt. 13-án jelenjenek meg a soproni johannita konventben, itt a potli nemesek prokurátora mutassa be a nádor pecsétjével lezárt börtokban küldött hamisított oklevelet. „A konvent, ill. Pál keresztés, akit – mint mondják – a rendházban találtak (*ut dicitur, quem in ipsa domo hospitali reperissent*) állapítsa meg, a konvent adta-e ki a hamisított oklevelet, az ő pecsétje van-e rajta” – írja a nádori ítéletlevél. Eredmény: a johanniták pecsétje van ugyan rajta, de ezt az oklevelet nem a soproni konvent adta ki, hanem András fia János potli származású feleségének egyik írástudó familiárisa készítette (SoprVmOkl. I, 214–218).

3–4. János praeceptor (1302–1307) és János protector (1346) pecsétje

5. A johannita konvent 1337. évi pecsétje

Az eset más szempontból is tanulságos: kitűnik belőle, hogy a soproni hiteleshelyen is 1351-ig nyilvántartást vezettek az általuk kiadott, hitelesített oklevelekről; nem volt saját címerpecsétjük, hanem körirat nélkül, az általános, máshol is használt rendi pecsétet (mezejében: húsvéti bárány) nyomták az oklevelekre (3. kép). 1357–1361-ig Albert nemcsak a soproni, hanem a horvátországi Dubica és Gora-rendházainak a praeceptora is, ami a soproni rendház jelentőségének a csökkenését mutatja (Házi: i.h.). Sopron ekkor már nem érezte meg a johannita írástudók hiányát, hiszen már működött a plébániai latiniskola a Szt. Mihály utcában, amelynek mestere, Vilmos, egyúttal a nótáriusi teendőket is ellátta (I/1: 103, 115). Az 1379. évi első soproni házösszeírást is az iskolamester készítette: ezért szerepel benne az iskolamester, egyúttal a **106**plébániai latiniskola kis háza („Item der *schulmaister* I octail” I/1: 187), holott az egyéb egyházi rendeltetésű épületek (plébániatemplom, plébánia, kápolnák, kápláni házak, ispotály) kimaradtak az összeírásból. A soproni johannita konventnek a Sopron vármegyei Bő, Egyházásfalú és Keresztény falvakban voltak birtokai. 1384-ben ezeket Bello-Montei Rajmund magyar-szlavóniai johannita tartományi perjel és dubicai ispán Szentgyörgyi Tamás horvát-dalmát bánnak haszonbérbe adta: ez azt is jelentette, hogy ekkorára már teljesen kiürült a soproni rendház. A rendház, a Szt. János-kápolna, az ispotály és a „középső” fürdőház gondozása most már egyesegyedül a városi tanácsra hárult (Házi i.h.).

4. Mennyire változott az ekkor már majd 110 esztendő szabad királyi város lakossága, mutatja, hogy az ezután eltelt egyetlen nemzedéknyi idő alatt főleg a külvárosba beköltözött lakosság előtt ismeretlen volt az immár városi kezelésben levő vám eredete. Az 1410-es években Csapody János belvárosi (Mészárosok utcája: *Hanns von der Hayd* II/6: 85) polgár vezetése alatt, a városi hatalmat kezükben tartó belvárosi pátriciusok ellen induló mozgalom, amely titkos gyűléseit a belvárosi ferences kolostorban tartotta, többek

között azt állította, *quomodo tributum a longis retroactis temporibus spectat et spectare dinoscitur ad civitatem Soproniensem et non ad hospitale* 'miszerint a vám régtől fogva Sopron városát és nem az ispotályt illeti és kell illetnie', minthogy Agendorfer Márton a vámot állítólag megváltandó végrendeletében 100 dénárfontnak évi 13 dénárfont kamatát hagyta az ispotályra (II/1: 166). Az itt említett „boldog emlékü” Agendorfer Márton csak II. Márton comes soproni pátricius, kelénpataki birtokos (1379–1403) lehet: ugyanis az ő apja, I. János (1360–1393) soproni pátricius és kelénpataki birtokos 1393 nyarán 300 magyar aranyforintot kölcsönzött Sopron városának abba az 1300 magyar aranyforintba, amellyel aug. 25-én Balf birtokot megvásárolta. Ennek a 300 aranyforintnak kamata fejében a város elzálogosította neki *die krenczmautt in dem Chreuczhof*. Ebből az is következik, hogy e vám évi jövedelmének a 2/3 részét annyira becsülték, amennyi a 300 magyar aranyforint évi 10%-os kamata, azaz 30 aranyforint vagy 390 magyar dénárfont volt. Agendorfer János végrendeletében a tőke 1/3-át, tehát 100 magyar aranyforintot, azaz 130 magyar dénárfontot hagyott az ispotálynak, hogy ennek 10%-os kamatából az ispotály szegényei naponként húst kapjanak (II/1: 144; SSz. 1961, 123–124). Agendorfer II. Márton végrendeletében (1403) az ispotálynak csupán 5 dénárfontot hagyott 2 vég darócra (II/1: 13; SSz. 1961, 127). 1425-ben persze a városi tanács a városi kódexekben (Dl. 2988., 2989. sz.) megőrzött két végrendelet, valamint a vámra vonatkozó oklevelek segítségével egyértelműen megcáfолhatta a lázadók állításait. Alighanem ezzel az 1410-es évektől 1425-ig tartó lázadással is függ össze, hogy Zsigmond király 1421. ápr. 14-én utasítja Sopron tanácsát: a vránai perjel embereinek a johanniták soproni földje *et domus hospitalis sancti Johannis* után járó jövedelmet, gabonát és termését szolgáltatassák ki (I/2: 194). A rendházról még azt olvassuk: „amely Hagenauer Péter birtokában volt” (*tenuisset et possedisset*). Ez csak úgy értelmezhető, hogy Hagenauer Péter bécsújhelyi polgár volt a fenti Agendorfer II. Márton hugának, Annának, Weißbacher Miklós bécsi polgár feleségének (1393–1416) örököse, akinek 1421-ig a soproni tanács az Agendorfer II. Márton halála után Annára szállt 200 magyar aranyforint követelést kifizette, egyúttal – Agendorfer János végrendelete értelmében (II/1: 144) – a soproni ispotály javára letétbe helyezett 100 magyar aranyforintot is. 1421-ben a Dalmáciában, Zára és Sebenico között 107 feküdt vránai perjelség vezetője, Ungi Albert, egyúttal horvát-dalmát bán is volt, aki az 1384. évi említett egyezség alapján is követelhetne volna a soproni vám 1/3-át, másik 1/3-át meghagyva a soproni ispotálynak, harmadik 1/3-át Sopron vármegye ispánjának. A soproni vám 1393. évi elzálogosításából érthetővé válik, miért éppen 1394-ből ismerjük a második soproni vámtarifát (lásd alább).

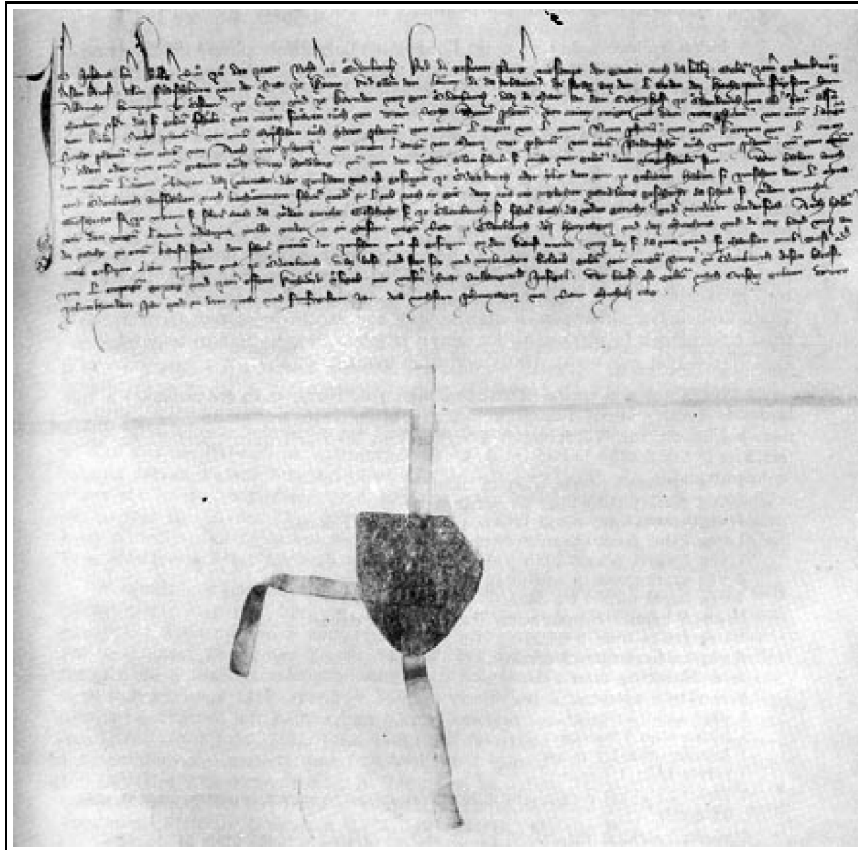
Az 1421. évi oklevél *proventus* szava a soproni vámjövedelemre, *fruges* 'termés' és *blada* 'gabona' szavai pedig a soproni johanniták lépesfalvi (ma: Loipersbach), kb. négy ekényi, még 1238 előtt szerzett (UB. I, 182) birtokának hozadékára vonatkoztak. Ungi Albert vránai perjel még 1421-ben Hertenfelder Lőrinc keresztes papot kinevezte a soproni rendház praeceptorává, aki 1422. jan. 15-én egyezett meg Hagenauer Bertalan darázsfalvi (Trausdorf, régi magyar nevén: *Dorog*) nemessel a lépesfalvi *keresthusfelde* 'Keresztes föld' visszaadásában (Országos Levéltár: Dl. 11.151). Hertenfelder Lőrinc még 1437. dec. 21-én is kezesként szerepel, sőt még 1438. febr. 28-án is *Johanniter ordens diezeit verweser ze Odenburg* (II/1: 56). Hozzá tartozott még Bő és Keresztény Sopron vármegyei johannita birtokok igazgatása is. Ezekből üzte ki embereit 1434-ben a hatalmaskodó Thallóczi Matkó nádorfehérvári kapitány és a vránai perjelség kormányzójának két familiárisa, Ládonyi László Sopron vármegyei nemes és Sarlóközi Nagy János. Zsigmond király 1434. nov. 28-án Lőrincet visszahelyezte birtokaiba, bár nem tudjuk, hogy elrablott javait visszakapta-e: Keresztény falu mindenesetre teljesen elhagyott volt, az oklevél írásakor egyetlen lakosa sem maradt (i.h. Dl. 12.641).

A rendházba nyilván csak annyi keresztes testvér tért vissza, amennyire a Szt. János-kápolnában tartandó istentiszteletre szükség volt, hiszen az ispotályt és a „középső” fürdőházat a város már ellátta. Hertenfelder

Lőrinc 1437 után már *commendator Jn fürstenfelt, Sopronio et Jn Lach ac locumtenens reuerendi domini prioris Bohemie*, így sokat van úton Sopron és a stájer Fürstenfeld, valamint a többi lovagház között, soproni helyettese, Pflugler Farkas pedig nem sokat törődött a rend vagyonával: a rend Weitengrund-szőlőjét (*vicina domini plebani sancti Michaelis*) előjáróinak előzetes engedélye nélkül eladta Eberlicher Keresztély soproni polgárnak: Hertenfelder Lőrinc az eladást a rendi vizitátor utasítására csak 1449. febr. 21-én tudta örök bérletre változtatni (Országos Levéltár: Dl. 14.225). Pflugler Farkas 1442-ben Achtseinnicht György soproni polgárnak egy Erdburger-szőlőt adott bérbe: a bérlő 1447 után meghalt, a szőlőt pedig elidegenítették, úgyhogy 1450-ben a vránai perjelnek kellett a szőlő visszaszerzésére a városi tanácsnál közbelépnie (II/6: 161). Még 1450-ben a vránai perjel leváltotta Hertenfelder Lőrincet, helyébe Székesfehérvárról Imre kereszttest küldte, akinek Pflugler Farkas mindenben engedelmeskedni tartozik (I/3: 291, 311). Az 1441. febr. 25-e óta V. Frigyes osztrák főhercegnek és német királynak (1452-től III. Frigyes néven német-római császár) elzálogosított Sopronban azonban nem tudta elfoglalni a rendházat, mert oda Wurs Péter harmincados önhatalmúlag beköltözött, úgyhogy a Keresztesudvarban Pflugler Farkas sem tudott megmaradni. 1451. ápr. 17-én a székesfehérvári johannita praeceptor kéri a soproni tanácsot, hogy Pflugler Farkast *ad domum et capellam nostram sancti Johannis Baptiste in pernostra locare velit* (I/3: 317), sőt júl. 19-én a soproni rendház vezetésével (*ad regendam et gubernandam*) megbízta (I/3: 324). 1453. jan. 22-én a vránai perjel Balázs nevű káplánját küldi Pflugler Farkas segítségére (I/4: 3), azonban a soproni 108 városi tanács támogatása ellenére sem értek el semmit. Pflugler Farkas kénytelen volt a közeli Kanizsai-birtokon, Fertőféhéregyházán (Donnerskirchen) plébánosként meghúzódni, ahonnan 1454. márc. 3-án tanulságos levelet írt a soproni városi tanácsnak. Nem nevezi nevén a jogtípró soproni harmincadost, hanem csak „arról a bizonyos”-ról (*daig*) szól: *das mier der daig, der da jeczund in dem Krejczhoff ist, der mier das mein nemen wil mit gebalt vnd davon dringen*. „Az a bizonyos” megfenyegette, hogy elfogatja, ami ellen ő tud védekezni. Most csak azt szeretné tudni, a városi tanács ki mellé áll, bár megérti, a tanács nem akar belekeveredni az ügybe (*j'er welt ewch in dew sach nicht seczen*). Aláhúzva szerepel a levélben az ispotálynak járó vámrészre vonatkozó mondat: *wes ich mich schol halten von wegen der maut, dew gehart zu dem spital*. A választ a levél átadója útján kérte (I/4: 57). A városi tanács választát nem ismerjük, de azt tudjuk, hogy Sopron elzálogosításának megszűntéig (1463. júl. 19) ebben az ügyben semmi sem történt. Az ügy azonban élénken rávilágít az elzálogosítás ideje alatti állapotokra. Újabb hét esztendei küszködés 1470-ben „a soproni lovagház és a hozzátartozó birtokok visszaszerzése érdekében teljes sikerrel járt, de a soproni johannita konvent többé nem támadt fel, mivel a lovagház jövedelmét élvező praeceptoron kívül legfeljebb még egy papi rendtag tartózkodott a házban, aki szükség esetén helyettesítette az esetleg távollevő előjárót, vagyis a soproni lovagház éppen olyan javadalommá változott át, mint akárcsak bármely soproni oltárjavadalom. Rendi élet tehát a sokáig üresen álló lovagház falai közé nem tért vissza” (Házi i.m. egyháztörténet 141–142).

5. 1217 nyarától 1250 nyaráig a johanniták személyesen nem vettek részt a Baboti kapunál fizetendő út- és vásárvám beszédésében: ezt nyilván a király, ill. a vármegye ispánja, ill. ennek helyettese, a várnagy megbízásából maguk a kapu őrzésére hivatott baboti várjobbágyok végezték. „A XIII. század első felében még élénken élt a köztudatban, hogy a várjobbágyok önként állottak a királyi várak szolgálatába, eredetükre nézve szabadsorsú, többnyire elszegényedett, katonáskodó nemes emberek, vagyis a foglaló nemzetségek leszármazottai voltak, amit már magába véve nevüknek *a jobb* szóval összefüggő és abból leszármazott *jobbágy* alakja is bizonyít”.¹³⁽¹³⁾ 1250 nyarától kezdve nyilván a johanniták is részt vesznek a vámszedésben. 1277 őszén Sopron királyi vár és a hozzátartozó falu szabad királyi várossá lesz: a várvédelem most már teljes egészében a város polgárságára, a Baboti kapu védelme pedig a johannitákra hárul. A johanniták 1347. máj. 6–1349. okt. 21-e között hagyják el Sopront: rendházuk városi vámház és a városi vámos lakása lesz, ezzel szemben, az út másik oldalán (Bécsi út 8. sz.) lehetett a mindenkori ispáni

vámház. „A soproni ispán bevételehez tartozó egyharmadrészt előttünk ismeretlen módon a Kanizsai-család a XV. század folyamán magának szerezte meg és ez a jog aztán öröklés címén átszállt a Nádasdy-családra, vétel útján pedig az Esterházy-családra”¹⁴⁽¹⁴⁾ Ennek története még kiderítetlen. A johannitáknak, majd a soproni polgároknak járó kétharmad rész vámjövedelem – miként ez a későbbi ¹⁰⁹ adatokból kitűnik – felét a rendház/vámház és a Szt. János-kápolnára, másik felét pedig az ispotályra kellett fordítani.

6. A városi kancellária legrégebb német oklevele az első vámtarifával (1352)

Wolfger fia János városbíró és a városi tanács 1352. szept. 27-én, a városi kancellária első német nyelvű oklevelében, amelyet a bécsi mészárosoknak és általában az osztrák kereskedőknek szánt, közölte a Keresztes udvar első vámtarifáját, *daz di Maut an dem Crauczhof ze Ödenburch von alter her also chomen ist*. Ez azt igazolja, hogy a tarifa már régebből fogva (*von alter her*) érvényben volt, csak 1352-ben foglalták az osztrák kereskedők számára írásba.

¹¹⁰Ezek szerint a következő vásárvám járt (6. kép):

- 1 vég nehéz doorni posztó után 6 bécsi dénár
- 1 vég könnyebb doorni posztó után 4 bécsi dénár
- 1 hosszú vég kölni posztó után 6 bécsi dénár
- 1 vég yperni posztó után 9 bécsi dénár
- 1 hosszú vég löweni posztó után 9 bécsi dénár
- 1 rövid vég löweni posztó után 6 bécsi dénár

1 vég aacheni posztó után 4 bécsi dénár
1 hosszú vég mainzi posztó után 4 bécsi dénár
1 vég lengyel posztó után 2 bécsi dénár
1 vég lóden vagy szürke posztó után 1 1/2 bécsi dénár

A lóden kallózott, de nem nyírt, könnyedén bolyhozott posztó volt; vele azonos értékűnek számított a szürke posztó. Ebből következik, hogy a többi felsorolt posztó nem volt szürke, nemcsak kallózott, hanem nyírt is (vö. Mollay Károly: Német-magyar nyelvi érintkezések a XVI. század végéig. Bp., 1982, 122–123). A vámtarifa nyilván a vámhely forgalma alapján készült, azaz arról is tanúskodik, akkoriban főleg milyen posztókat hoztak be Sopronba.

A második vámtarifát 1394. márc. 25-ről ismerjük: „Anno domini M^{mo} CCC^{mo} LXXXVIII° in medio XLme daz mein herren habent lazzen beschreiben der mawttrecht ze Ödenburg *am Chräwtzhof*, waz man von yedem ding zw mawtt sol geben” (II/1: 8–9). A Keresztesudvar német nevének első feljegyzése arról tanúskodik, hogy a név az 1290-es években már megvolt: a soproni gyakorlat szerint ugyanis általában két nemzedéknyi idő, azaz kb. 60 esztendő szóbeli hagyományozása után szokott sor kerülni népi fogantatású helyrajzi elnevezések feljegyzésére. Ez annyit is jelent, hogy a *Baboti kapu* elnevezés 1277-től már egy nemzedéknyi idő után ment feledésbe.

Az útvámot szekerenként (*wagenmawtt*) és lovak után (*rossmawtt*) a tulajdonos fizette: minden megrakott szekér után 2 dénárt, az üres szekér után nem kellett fizetni. Vásárvámot a szekereken levő áru után fizettek. Az árutarifa:

1 vég brüsszeli posztó után 16 dénár
1 vég olasz posztó után 24 dénár
1 vég hosszú vagy rövid löweni posztó után 12 dénár
1 vég kölni posztó után 6 dénár
1 vég lengyel posztó után 3 dénár
1 vég szürke cseh posztó után 2 dénár
1 vég daróc után 1/2 dénár
kalmári kelme (*chramgwant*) fontja után 3 dénár
1 vég gyolcs után 2 dénár
1 vég barhent után 2 dénár
1 hordó héring után 4 dénár
1 ló után 6 dénár
1 ökör után 3 dénár
1 birka után 12 dénár
1 kecske után 1/2 dénár
1 sertés után 1 dénár
1 sózott halakkal megrakott, villás rúdú, egylovas szekér (*äwntzn wagen*) után 12 dénár
1 sózott halakkal megrakott rudas szekér (*deygsł wagen*) után 24 dénár
1 élő halakkal rakott szekér után 2 dénár + 2 hal
1 búzával vagy zabbal megrakott szekér után 12 dénár
111 1 zsidó után 2 dénár
1 tyúkokat stb. szállító piaci árus (*fragner*) után 2 dénár + 2 tyúk
100 ökörbőr után 12 dénár
100 birkabőr után 3 dénár

100 nyúlőr vagy más kisebb bőr után 1 1/2 dénár
1 mázsa¹⁵⁽¹⁵⁾ viasz után 6 dénár
1 mázsa háj vagy faggyú után 3 dénár
1 akó méz után 4 dénár
1 köteg (*pusem*) felvágott posztó után 2 dénár
1 kúf bor után 12 dénár
1 szekér (osztrák főtt) só után 1 kiskúf só

A városi tanács (*mein herren*) utasítására a városi nótárius által összeállított vámtarifából kiderül, mely árukat vitték ki, ill. hoztak be a leggyakrabban, egymáshoz viszonyítva hogyan értékelték őket (pl. a posztók közül legdrágább volt az olasz posztó, legolcsóbb a daróc). A piaci árusnál nincsen megszabva, hány tyúk vagy mennyi egyéb áru után fizeti a vámot. A zsidóknak a felsorolt vámtételeken kívül külön még 2 dénárt kellett leszurkolniuk.

6. István, az első ismert városi vámos, Zsigmond király Sopronba érkezésekor (1409. júl. 7. II/6: 30) már működött. Grünspecht (*Grünspechh*) Szigfrid királyi harmincados 1412. jún. 20-i levelében panaszolja a soproni tanácsnak: amikor a király legutóbb Sopronban járt, a harmincadosnak el kellett hagynia Gaißel Miklós pátricius házában (Mészárosok utcája) levő szállását, mivel ott helyezték el Zsigmondot; ekkor Istvánhoz (*hinauf hintz Stephlein dem Mawtter*), azaz a Keresztesudvar mellé szállította pánccélját (*harnasch*) és egyéb javait, maga pedig a harmincadudvarban (*Dreysgkhaf*), azaz a Széplaki utca (*Schlippergasse*) elején húzódott meg. Itt egyszer megjelent nála István vámos, kérve, adja kölcsön pánccélját egy (templomi) színjátékhoz (*zu ainem spil, als sy in den kirchen habent*). A harmincados azzal a feltétellel adta kölcsön pánccélját, ha István vámos megjavíttatja. Utóbbi ezt megígérte, de a harmincados pánccélját levele megírásáig nem kapta vissza. Mivel időközben Sopronból a vármegyei Hasfalvára (*Harschendorf*) került, kéri a városi tanács segítségét, hogy pánccélját, kárát és költségeit (*schäden, zerung, potenlon.*) megkapja. *Vnd dem Mawterr schreib ich selb auch* (I/2: 56–57).

E tanulságos levélből az is kiderül, hogy István vámosnak polgárjoga volt (*mitpurger*): már egy korábbi levélben is tagadta a harmincados állításait, amelyeket a harmincados ennek előtte az alsó-ausztriai Ebenfurthban élőszóval is előadott Turnhofer Tamás 1411/12. évi polgármesternek. Most is hozzá fordult, de a levél címzéséből kihagyta a polgármester és a városbíró nevét, nem tudván, hogy 1412. ápr. 24-e óta kik viselik ezt a tisztséget. István vámos nem a rendházból lett vámházban lakott, amelyet továbbra is Keresztesudvarnak (*Krewczhof* 1452, 1461, 1462, 1497: I/3: 394; II/4: 154, 171; Gb. 26^v) nevezték; ez elnevezés mellett már 1421-ben élt a Vámház (*mautthaws* 1421, 1466: I/2: 193; II/4: 273) elnevezés is. A Vámházat és a Szt. János-kápolnát annyira összetartozónak vették, hogy a Vámház melletti házokról azt írták: *bey sand Johannsen kirichen* fekszenek (1477, 1497: GerB. 141, Gb. 26^v).

¹¹²István vámost a Keresztesudvarhoz közeli házában 1440-ig tudjuk követni. Adója 4 dénárfont (1424), 2 forint (1426), 1 1/2 aranyforint (1432), 4 forint (1437), 1440-ben már nem adózik. Bordézsója 51/2 akó (1426), 4 akó (1429), 9 akó (1433), 5 akó (1435). 3 1/2 akó (1436). Egyetlen szőlőjéről tudunk, amelyet 1438. aug. 29-én ad el (GerB. 25); ezenkívül az ispotálytól bérelt, amiért pl. 1436 Szt. György napján 2 1/2 forint, 1439 Karácsonyán 5 solidus 10 dénár bért fizet. 1433-ban 1 aranyforint, 1436-ban 3 forint városi kölcsönt vetnek ki rá.

A háznak lakói, pincéjének bérlői is voltak. 1426-ban itt vetik ki a bordézsóját (3 akó) a Fövényvermen lakó Grunter Keresztélyre és a Halász utcában lakó Kuhmaulra (1/2 akó); itt tartja borát 1429-ben István káplán, a Szt. György-kápolna Mindenszentek-oltárának javadalmasa (71/2 akó); 1433-ban a füles

(Vkecz) Gáspár *von dannen ze farn*; 1435-ben a Fövényvermen lakó Rübendunst (2 1/2 akó). 1437-ben már a házban adózik István testvére, Mihály szabó (32 dénár), aki még 1439-ben átveszi a vámszolgálatot is.

Az akkori vámszedés szigorúságára vet fényt egy 1421. évi eset. Ápr. 11-én az alsó-ausztriai Ebenfurth tiszttartója, urával, Hertneid von Pottendorf nemessel közli pékjének (*physter*) elmondása alapján: a pék Sopronban két szekeret zabbal rakatott meg és indított útnak. A fuvarosoknak meghagyta, közöljék a vámosokkal,¹⁶⁽¹⁶⁾ hogy ő, a pék, még a városban (*hinden in der stat*), a harmincadvámot intézi, azután majd az út- és vásárvámot is kifizeti. Az első szekér fuvarosa ezt azonban elfelejtette közölni a vámosokkal: ezek az első kocsi, amint a vámház (*mautthaus*) elé hajtott, valamint a másodikat, amely még nem is ért a vámhoz, leállították, amíg ő, a pék oda nem érkezett és a két szekeret ki nem váltotta (*ausgepurgelt hab I/2: 193*). Az eljárást magyarázza, hogy mind osztrák, mind magyar részről számosan igyekeztek elkerülni a vámfizetést, sőt az előírt útvonalakat is, hogy ne találkozzanak a nem nagy népszerűségnek örvendő vámosokkal.¹⁷⁽¹⁷⁾

113 Ami a soproni vámjövédelmet illeti, csak részeredményeink vannak, még pedig az ispotály javára befizetett összegekről. 1425 második feléből maradt fenn pl. István vámos elszámolása a Laistel János polgármesternek átadott 1/3-ad rész vámjövédelméről (*von der mawtt auff den trittail*):

1425	font	solidus	dénár
Jún. 24	2	7	28
Aug. 24	3	7	28
Szept. 12	1	7	10
Okt. 21	–	10	15
Nov. 11	–	7	15
Nov. 19	2	1	–
Összes	12	5	6

Öt hónap teljes vámjövédelme tehát 37 font 7 solidus 18 dénár, kerekén 38 dénárfont volt. Az elszámolás magyar pénzben történt. Ezt onnan tudjuk, hogy István vámos 1425. nov. 19-én tulajdonképpen 1 bécsi dénárfont és 5 solidus bankart dénárról számolt el (II/2: 339), ezt átszámította 17 magyar dénársolidusra, azaz 2 font 1 dénársolidusra. Azaz 240 bécsi dénár és 150 bankart átszámítva 510 magyar dénár. Egy-egy bankarra 1 1/2 bécsi dénárt számítva, 240+100=340 bécsi dénár: egy-egy bécsi dénárra ismét 1 1/2 magyar dénárt számítva kerekedik ki az 510 magyar dénár, azaz a 17 solidus magyar dénár.¹⁸⁽¹⁸⁾ Ez az eset is példázza, hogy Sopronban, ill. Nyugat-Magyarországon ekkor még forgalomban volt az osztrák pénz, bár az 1405. évi országgyűlés I. dekretuma mindenütt kötelezővé tette a magyar pénz elfogadását. Az osztrák pénz Nyugat-Magyarországon olyannyira forgalomban volt, hogy Zsigmond király 1412-ben megújította Pozsony, 1436. márc. 10-én Sopron régi privilégiumát, amely megengedte az osztrák pénz elfogadását is.¹⁹⁽¹⁹⁾

A már ismertetett 1394. évi vámtarifa szerint minden szekér osztrák főzött só után, akár sokat hozott, akár keveset (*er für vil oder wenig*) 1 kiskúf volt a vám:

1425 kiskúf só

Jún. 29	24
Szept. 9	17
Nov. 16	20
Összes	61

Öt hónap teljes sóvámja tehát 183 kiskúf, ami annyit is jelent, hogy ez idő alatt 183 szekérrel hoztak be főtt sót Sopronba. A vámnál nyilván nem volt módjuk a behozott só mennyiségének megállapítására, megmérésére, ezért rendelkezett az 1394. évi vámtarifa a már ismertetett módon.

Az ispotálysáfár 1437. évi számadásában szerepel István vámos befizetése:

1437	font	solidus	dénár
?	–	7	–
?	–	7	26
Összes	1	6	26

114 Ezenkívül húsvétól (márc. 31) egészen jún. 15-ig terjedő időről 30 kiskúf sót szolgáltatott be. Erre az időre a teljes vámbevétel tehát 5 font 4 solidus 18 dénár és 90 kiskúf só. Tehát 90 szekérrel lehet számolni, amely osztrák főtt sót hozott Sopronba. Az ispotály sáfára a (negyedévi ?) elszámolás befejezéseként még hozzáteszi: *Omnia dat dominus, non habet ergo minus.*

Lénárd ispotálysáfár 1439. évi számadásában is megtaláljuk a vámbevételt. Mivel csak az utolsó tételnél említi a vámos nevét, még pedig István vámos fivérét, Mihályt, lehet, hogy az összes 1439. évi befizetés is István vámos utódjától, Mihály vámostól származik:

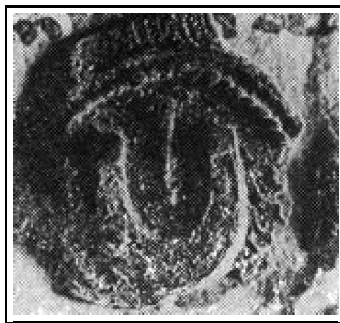
1439	font	solidus	dénár
Márc. 22–júl. 13-ig	1	7	28
Aug. 24	1	4	–
Szept. 14	1	2	–
Szept. 21	–	4	–
Okt. 21	2	–	–
Okt. 28	–	5	–
Nov. 11	1	2	–
Összes	9	–	28

Ezenkívül a vámos okt. 21-én még beszolgáltatott 16 rőf posztót, rőfjét 22 dénárral számítva: ez 7 solidus 2 dénárt tesz ki. Az ispotálysáfár tehát összesen 10 dénárfont vámjövedelmet kapott; a teljes bevétel tehát erre az időre, azaz kilenc hónapra 30 dénárfontra rúgott. Ehhez azonban még hozzá kell számítani azt a 9 magyar aranyforintot, amit Mihály vámos még 1439-ben fizetett be az ispotálysáfárnak vámjövedelem címén (11/3: 108, 111). Ez 900 magyar dénárt, osztrák típusú dénárfontra átszámítva, 3 font 6

dénársolidust ad. Az ispotálysáfár tehát végeredményben 33 font 6 dénársolidust kapott. A teljes vámösszeg 9 hónapban 101 font 2 dénársolidust tett ki.²⁰⁽²⁰⁾

Az 1439. évi befizetésnél megemlítendő, hogy a vámnál pénz helyett posztót is elfogadtak; viszont nem szerepel a só. Ez azért is tanulságos, mert Sopron – bár 1402. jan. 22-e óta árumegállító joga volt – 1440. dec. 8-án még az osztrák főtt sóra külön megállító jogot kapott (I/1: 267; I/3: 207). Ez azt jelentette, hogy az Ausztriából érkező idegen sókereskedőknek Sopronban a Fő téren három napig a helyiek, kereskedők és nemkereskedők, igényeit kellett kielégíteniök, csak azután mehettek tovább.

7. Amint már említettük, 1439-ben István vámos fivére, Mihály szabó, most már szintén polgár és vámos követte (7. kép). 1440-től ő adózik a Keresztesudvar közeli házban: adója 4 forint (1440), 2 forint (1442). 1450 táján szerzi meg Hartauf Miklós vámos Szt. György utcai 3/8 telkes házát: most már itt ¹¹⁵adózik (1454: 6 dénárfont; 1457: 5 dénárfont; 1458: 4 dénárfont), az 1459. évi vagyon- és adójegyzékben viszont már nem értékeli ingatlan vagyonát, nem is fizet adót (II/4: 15, 20, 51, 55, 74, 146). A Keresztesudvar közeli háza ez alatt az idő alatt mint *Domus Michel mautter*, mint *allodium Michel mautter* szerepel. Bordézs mája 1441-ben 1 akó, 1447-ben 4 akó volt; szőlői közül az 1/8 Neuberg-szőlőt 1449. okt. 20-án elcserélte egy 5/16-os macskakői²¹⁽²¹⁾ szőlővel, sőt a másik félnek még 20 font bécsi dénárt is adott (I/3: 215). Több szőlője volt, hiszen pl. 1440. aug. 3-án 30 dénárfont, aug. 5-én 22 1/2 dénárfont értékben adott el bort kimérésre a városi tanácsnak (II/3: 237, 240). A bor pintje ekkor 12 dénárba került (II/3: 241): a két boreladás 1050 pintet, azaz 26 1/4 soproni akót tett ki (lásd még alább).

7. Mihály vámos 1441. évi pecsétje (Németh Ferenc felvételei)

Sopront Erzsébet királyné 1441. febr. 25-én zálogosította el Frigyes osztrák főhercegnek és német királynak (1440. febr. 2-től). 1441. márc. 12-én Mihály vámos már IV. Frigyes trautmansdorfi (Alsó-Ausztria) kapitányának szolgálatában áll és ilyen minőségben közvetítette a városi tanácsnak 39 magyar aranyforintért és 1/2 font 17 dénárért *vmb den zeug dreyer puchsen*²²⁽²²⁾ eladását (I/3: 215), amit Moser Osvát polgármester márc. 14-én könyvel el (II/3: 256). Többek között ennek az üzletnek köszönhetjük, hogy Mihály vámos pecsétjét is megismerhetjük: „Nagyon primitív kivitelű pecsét mezejében felfelé néző patkó, szárai között patkószeggel” (I/3: 215, 231; I/4: 186: 7. kép).²³⁽²³⁾ Mihály vámos soproni tisztségét is megtartotta, legalább is, amíg Sopronban élt; 1457. máj. 26-án ugyanis már nem ő látta el a vámosi tisztelet. Ekkor írt Macskakőről, ahol szőlője volt, levelet a városi tanácsnak: elpanaszolja, miért hagyta ott Sopront, gyermekeit és feleségét, aki anyagi romlásba döntötte (I/4: 186). Felesége kimért három hordó bort, a bevételből csak 3 dénárfontot fizetett be adóba, 2 dénárfontot elküldött neki Macskakőre, hogy ottani szőlőjét megműveltesse; de a többi pénzről nem tudja, felesége gyermekeire fordította-e, mert úgy értesült, hogy gyermekeinek szőlői mind gyomlálatlanok. Amíg ő, Mihály, Sopronban volt, felesége Malchinger bécsi kereskedővel szemben fennálló adósságából csak 20 dénárfontot vallott be, Bécsbe menve

mindig vitt magával (*hannikch*) takarókat és más árut is, így döntötte őt szegénységbe. Kérdezzék meg titokban belvárosi szomszédját, Aindlefer Farkast vagy ennek a feleségét, [116](#) hogyan tartotta őt a felesége, amit ő illendőségből mindig lenyelt. Elajándékozta a felesége, az ő tudta nélkül, nővérének, ill. sógorának az ő köpenyét, amelyet még mindig nem kapott vissza. Félő, hogy a szegény gyermekeket elhanyagolja.

Mihály valószínűleg nemcsak a levélben elmondottak miatt szökött el Sopronból. Volt ugyan előzőleg már több peres ügye, 1449-ben, 1450-ben, 1451-ben (GerB. 61, 64, 67), amelyekről egyelőre többet nem tudunk: 1455. júl. 23-án pedig Eilinsgrab Egyed polgármesterrel pereskedik az 1455. márc. 7-én végrendelkezett Sós (*Tschos, Schos*) László halász (II/1: 74–75), ill. özvegye, az 1455. jún. 18-án már mint Kis Pál mészáros felesége végrendelkező Magdolna asszony, továbbá az ugyanakkor végrendelkező Kis Pál (II/1: 77) hagyatéka ügyében. A végrendeletekből tudjuk meg, hogy Mihály vámos felesége és Magdolna asszony testvérek voltak, Mihály felesége így örökölte a fenti köpenyt, továbbá ágyneműt. Mihály vámosnak még 1457. márc. 7-én is van peres ügye (GerB. 83), ekkor tehát még Sopronban volt. Macskakő vára 1455. jún. 25-e óta Weitracher Konrád és Gileis Farkas birtokosok (Sopronkertes, Kishőflány; Hof) tulajdonában volt, akik Sopron környékén nemcsak feudális anarchiát teremtettek, hanem utóbb a huszitákkal is szövetkeztek. Feltehető tehát, hogy Mihály vámos is rokonszenvezett velük. Sopronba mindenesetre nem tért vissza. Felesége 1461. ápr. 13-án a tanács hozzájárulásával eladja a gyermekei tulajdonát képező 1/8 Felberbrunn-szőlőt, helyette leköt nekik 1/16 Glaser-szőlőt (GerB. 96), még pedig a még kiskorú gyermekek gyámja, a rokon Ratner Miklós külső tanácsos jelenlétében (GerB. 96). Nagykorú leánya ekkor már Greiner Servatius (*Cirfos*) vámos felesége: az 1459. évi adójegyzékben a belvárosi ház még Mihály vámos nevéen szerepel (adó nélkül), aztán majd veje nevéen (II/4: 146), a Szélmalom utcai ház a vő nevéen.

8. A 4. fejezetben vázoltuk azokat viszontagságokat, amelyeknek leküzdésével 1421–1470-ig kellett az 1349-ben Sopronból eltávozott johannitáknak elidegenített Sopron vármegyei birtokaikat, soproni ingatlanaikat, köztük a Keresztesudvart visszaszerezniük. Sopron 1441–1463. évi elzálogosítása alatt persze tovább folyt a vámszedés. Például 1451. okt. 11-én Rozgonyi Radnót székelyispán Sárvárról sérelmezi, hogy a soproniak a Keresztes vámnál (*per telonium vestrum Kerestes vocatum*) az ő jobbágyaitól kiváltságaik ellenére szednek vámot: ha nem hagyják abba, ő is kénytelen lesz vámot szedni – kiváltságaik ellenére – a soproni polgároktól (I/3: 336). Az eset arról is tanúskodik, hogy az elzálogosítás ellenére a soproniak vámmmentességét a magyar részeken továbbra is elismerték.

1459-re – úgy látszik – megüresedett a Keresztesudvar, mivel ekkor Mihály vámos utódja, Lőrinc vámos itt adózik: 3 dénárfonton (!) becsült vagyona után 18 dénár adót vetnek ki rá (II/4: 118, 135). Csak annyit tudunk még róla, hogy okt. 17-én a vámnál 1 akó cefrét visz be, ezért 4 dénár illetéket fizet (II/4: 112).

Ezt az illetéket (*aufschlag* 'pótdíj') a városkapuknál a város külön megbízottai szedték. 1459-ben szüretkor (szept. 26–okt. 19) Mihály diák (*student*) a külső tanács egy-egy tagjával *an der mawtt ist gewesen pey der wintmüll* (II/4: 97); a 21 nap alatt 2-2 tanácstag az első és a második fertályból, kettő a belvárosból és három a negyedik fertályból. Mihály diák a munkájáért 1 dénárfontot kapott: ő jegyezte fel napról-napra a most már Szélmalom-kapunak [117](#)(*Windmüllor*)²⁴⁽²⁴⁾ nevezett vámhelyen áthaladó szüreti szekerek, ill. lajtok számát, a rajtuk szállított cefre akóját, az akóként fizetett 4-4 dénár összegét, valamint a cefre tulajdonosát. Négy fő nem cefrét, hanem szőlőt vitt be a városba: ezek a szőlő mennyiségtől függetlenül csak 3-3 dénárt fizettek (8. kép). Mihály diák számadását a mellékelt táblázatban összesítettük: ebből kitűnik, hogy 21 nap alatt 331 személy, ill. szekér haladt át a vámon. Megoszlásuk

Ágfalváról	30
Darufalváról (Draßburg)	5
Lépesfalváról (Loipersbach)	5
Bánfalváról	4
Bécsújhelyről (Wienerneustadt)	3
Kertesről (Baumgarten)	2
Nagymartonból (Mattersburg)	2
Fülesről (Nikitsch)	2
Somfalváról (Schattendorf)	1
Cinfalváról (Siegendorf)	1

118. kép

1459	Fő	Honnan?	Akó	Dénár
Szept. 26	1	Sopron	szőlő	3
Szept. 28	5	Sopron	16	64
Okt. 1	5	Sopron	11	44
Okt. 2	3	Sopron	4 1/2	18
Okt. 3	6	Sopron	28	112
	1	Nagymarton	8	32
Okt. 4	11	Sopron	45	180
	2	Lépesfalva	6	24
	2	Darufalva	22	88
	1	Ágfalva	12	48
	1	Nagymarton	3	12
	1	Bécsújhely	8	32
Okt. 5	7	Sopron	25 1/2	102
	6	Ágfalva	31 1/2	110
	1	Bánfalva	1	4
	1	Somfalva	1 1/2	6
	2	Lépesfalva	8	32
	1	Bécsújhely	15	60
Okt. 6	19	Sopron	85	343
	5	Ágfalva	19 1/2	78
	1	Bánfalva	10	40
Okt. 7	3	Sopron	8 1/2	30

1459	Fő	Honnan?	Akó	Dénár
	1	Bécsújhely	5	20
Okt. 8	37	Sopron	76 1/2	306
	1	Sopron	szőlő	3
	10	Ágfalva	21 1/2	86
	2	Darufalva	8	32
Okt. 9	31	Sopron	123 1/2	494
	4	Ágfalva	20 1/2	82
	1	Bánfalva	3 1/2	10
	1	Sopronkertes	1 1/2	6
	2	Füles	6	24
	1	Darufalva	4	16
119 Okt. 10	23	Sopron	79 1/2	313
	1	Ágfalva	2 1/2	10
	1	Lépesfalva	5	20
	1	Sopronkertes	3	12
Okt. 11	27	Sopron	72	288
	2	Ágfalva	3	12
Okt. 12	21	Sopron	56	224
	1	Cinfalva	1	4
Okt. 13	16	Sopron	45	180
	1	Ágfalva	1	4
Okt. 14	2	Sopron	3 1/2	14
Okt. 15	19	Sopron	74	300
	2	Sopron	szőlő	6
	1	Bánfalva	1	4
Okt. 16	21	Sopron	124	494
	1	Sopron	szőlő	3
Okt. 17	10	Sopron	30 1/2	124
Okt. 18	2	Sopron	18	72
Okt. 19	3	Sopron	7	28
21 nap	326		1165	4653
	5		szőlő	15
21 nap	331			19 f. 3 sol. 18 dén.

120A cefretulajdonosok nevéből kitűnik, hogy volt, aki többször fordult: főleg a soproniak, akik a Szélmalom-kapunál főleg az Erdburger-, Saurüssel-, Plagner-, Beldles-, Dudles- és Greisser-dűlőkben fekvő szőlők termését hozták be. A Sopron környéki falvakból, főleg Sopron jobbágyfaluiból (Ágfalva, Bánfalva) a háborús veszély miatt menekítették a cefrét Sopronba; a távolabbi helyekről származó cefretulajdonosok (pl. Bécsújhely, Nagymarton) a Sopron környéki falvakban, esetleg Sopronban levő szőlők termését menekítették Sopronba. Mihály diák 1459. okt. 19-én 16 font 5 solidus 4 dénárral, azaz 998 1/2 akóval számol el a városi kamarásnak: ez pontosan az okt. 5–19-i bevétel (vö. még II/4: 78); a szept. 26-okt. 4-i 1661/2 (pontosan: 163 1/2) akóról, azaz 2 font 6 solidus 6 dénárral korábban számolhatott el. Az említett 998 1/2 akót így fejezte ki: *III tal. vrn XXX vrn X vrn 1/2 vrn*, azaz az osztrák számítási font 240: 30: 1 felosztását veszi alapul, azaz 4 font 1 solidus 8 1/2 akó (II/4: 103–113). Egyelőre ez az egyetlen soproni adatunk az ún. akófontra.²⁵⁽²⁵⁾

9. 1460. nov. 2-án a Kanizsaiak kapuvári várnagya arról értesítette a soproni tanácsot, hogy urának részét a soproni vámból (*telonium sew tributum in civitate vestra Soproniensi existens ad porcionom domini nostri*) Magyar Lőrinc soproni polgárnak adta bérbe (I/5: 24). Itt arról az 1/3 részről van szó, amely 1217 óta a Sopron vármegyei ispánnak járt. A jelzett időpontban Kanizsai Miklós és László voltak Sopron, Vas és Zala vármegyék főispánjai, valamint erdélyi vajdák, így az eset tanulságos abból a szempontból is, mennyire számoltartották a soproni vámot mint bevételi forrást (SoprVmOkl. II, 408). Magyar (*Vnger, Hungarus* is) Lőrinc vállalkozó szellemű belvárosi (Mészárosok utcája) kereskedő volt, aki 1445–1479-ig szerepel Sopronban. Tevékenységi körére jellemző: amikor a csornai prépost megbízásból a soproni tanácsnak 1451-ben megvétele ajánlja a fent említett Cinfalut (Pereznie), Magyar Lőrincre hivatkozik (*nostri ex parte oretenus* I/3: 315); 1453. jan. 2-án pedig Garai László nádor Bécsben Magyar Lőrinc részére ad ki oklevelet, hogy az ország összes közigazgatási hatóságai az élelembeszerzésben (*pro victuum suorum necessariorum adquisicione*), bármikor is jelenik meg áruival, mindig támogassák (I/4: 1), Bécsi kereskedőkkel kereskedik (I/4: 9, 11), székesfehérváriakkal (I/4: 161, 162; I/5: 60), bécsújhelyiekkel (I/4: 246), hainfeldiekkel (I/5: 47), kőszegiekkel (I/5: 113), pecsenyédiekkel (Pötsching) és az említett darufalviakkal (Draßburg: GerB. 109). A Kanizsaiakkal 1457-től jó kapcsolatban volt (I/4: 171, 213, 274), 1465. márc. 22-re azonban ez a jó viszony megromlott, mivel 121Magyar Lőrinc a Kanizsaiaknak bizonyos összegű tartozása miatt zálogba vett javait szégyenszemre (*in opprobrium nostri*) visszatartotta (I/5: 171–172). Magyar Lőrinc ekkor bizonyára már nem bérelte a Kanizsaiak vámrészét.²⁶⁽²⁶⁾

Ebben az időben Ulrik vámos van a Keresztesudvarban: *Vlreich mauter im Krewczhof* 1461-ben 60 dénárt adózik, vele van még szomszédjának a fia (*der jung Klaus* II/4: 154); 1462-ben *Jm Krewczhoff* 4 solidust, 1465-ben 1/2+ 1/2 fontot, 1466-ban *im mauthaws* 10 solidus 20 dénárt, 1468-ban 25 fontnyi vagyona után 6 solidus 20 dénárt (segédje, Félix, 6 font vagyona után 40 dénárt), 1473-ban 4 solidust (II/4: 171, 247, 273, 291, 303; II/6: 231). Egy Harmler-szőlőjéről tudunk (I/5: 294).

A Szélmalom utcai vám további történetét még fel kell tárni. Egyelőre annyi ismeretes, hogy az 1560-as években Dalmady Sebestyén főesperesé volt az egykori johannita javadalom, akivel a vámjövdelem elosztása miatt 1564-ben volt vitája a városnak (Bán János: Sopron újkori egyháztörténete. Sopron, 1939, 44).

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI / Friedrich Károly: „Concordia” 500 aranyért (Végrendelet és könyvtörténet)

**Friedrich Károly: „Concordia” 500 aranyért
(Végrendelet és könyvtörténet)**

1. A soproni evangélikus gyülekezet gyűjteményeiről, s ennek során a gyülekezet könyvtáráról ismertető írásom jelent meg a Soproni Szemle hasábjain¹⁽²⁷⁾. A könyvtár fejlődéséről a tanulmány megállapítja, hogy az 1658-ban megnyitott magyar gimnáziumnak – az Evangélikus Líceum elődjének – volt már iskolai könyvtára, melyet a gyülekezetinek részlegeként kezeltek. A gyülekezeti könyvgyűjtemény a középkori plébániai gyűjtemények anyagából is tartalmazott köteteket²⁽²⁸⁾. Ezek részben vásárlás, részben hagyományozás útján kerültek az alakuló gyűjteménybe, melynek egyik első szervezője, gyarapítója Lang Mátyás, evangélikus lelkész volt. Lang Mátyás arcképe az *amplificabat* ’fejlesztette’ felirattal ma is ott található a soproni gyülekezet nagytermében. Amikor hosszas csatározás, fenyegetőzés, ígéretések után a soproni tanács a reá nehezedő nyomásnak engedve hozzájárult a jezsuitáknak a városba telepedéséhez, 1636-ban létrejött a jezsuita kollégium³⁽²⁹⁾. Ezzel az ellenreformáció harcai, makacs küzdelmei is fellángoltak. Lang Mátyás nagy lendülettel vetette bele magát a személyeskedést sem nélkülöző vallási küzdelmekbe. Ez összetűzések nyomán mutatkozott szükségesnek a vitákban jól hasznosítható, szakismereteket terjesztő könyvgyűjtemény, könyvtár kifejlesztése. Lang lelkész fáradhatatlan volt az adakozásra való ösztökélésben a könyvtár javára, éberon figyelt az özvegyek hagyományozására, és nem fukarkodott a buzdítással. A könyvtárt gyarapító adományok, hagyatékok sorából is kiemelkedik Liechtenauer Lukácsné Innerkaider Katalin hagyatéka: 500 arany a gyűjtemény fejlesztése céljára. Ez igen nagynak mondható összegből Lang Mátyás a Párizsban 1644-ben megjelent „Conciliorum omnium generalium et provincialium collectio regia” című 37 kötetes sorozatot szerezte be. A végrendeletnek a fent említett tanulmány 19. jegyzetében beigéert betűhív közlése, a vele kapcsolatos megjegyzések megtétele mellett a vásárolt könyvsorozattal kapcsolatos tudnivalókról is beszámolok.

2. Az idézett végrendeletet tevő Innerkaider Katalin férje, Liechtenauer Lukács 1662. szeptember 25-én halt meg Sopronban (a gyülekezeti halotti anyakönyv I. k. elsőként befűzött külön lapján található a bejegyzés!). Végrendeletének kelte 1662. szeptember 19., kihirdetésének ideje 1662. november 10.⁴⁽³⁰⁾ Liechtenauer Lukács nem szerepel a város polgárainak jegyzékében, jómódú soproni lakos (*Innwohner*) volt. Végrendelete szerint sógorának, Martin Leschenkoll regensburgi kereskedőnek felesége Innerkaider-leány volt, Liechtenauer Lukács felesége, Innerkaider Katalin is regensburgi származású, innen került Sopronba. Liechtenauer Lukács regensburgi sógorára végrendeletileg 100 császári forintot hagyott. Schubert János, Lang Mátyás és Sowitsch Kristóf soproni lelkészekre egyenként 1–1 dukátot, a helyi polgári kórházra és szegényápolóra 15 császári forintot, szolgálójára 10 forintot hagyott. Minden egyéb pénzét, ékszerét általános örökösként felesége, Katalin kapta („...zu meiner universal Erbin ... benennen thue”). A végrendelet 6. pontjában megjegyzi, hogy ha ő (a férj) meghal, a feleség hozománya visszaszáll a

feleségre, Katalinra, így gondoskodva arról, hogy semmiképpen meg ne rövidíttessék.

123Az özvegy nem sokkal élte túl férjét. Végrendelete 1663. február 20-án kelt és már 1664. július 22-én kihirdetésre került⁵⁽³¹⁾. Az elhalálozás időpontját nem sikerült megállapítani, mert az evangélikus gyülekezeti halotti anyakönyvet csak 1676-tól kezdték rendszeresen vezetni. A férj halálozási adata kivételes módon, egy külön, a hivatalos adatok elé fűzött lapon szerepel.

Liechtenauerné Innerkaider Katalin végrendelete elején a korabeli szokásoknak megfelelően hagyatkozásának jogosságát, szabályos, a fennálló rendelkezéseknek, egyházi és világi jogszabályoknak megfelelő voltát bizonyítja, illetve annak illetően alkalmazásáról rendelkezik. Majd az üdvössége reményességét foglalja szép barokk körmondatba. A továbbiakban adatszerűen nyilvánítja ki végakarátát. 15 birodalmi tallért hagy a polgári kórház és ápolda, ott is különösen a szegények és vakok részére (ő is vak volt!). Könyvvásárlásra iskolánként 15–15 tallért hagyományoz a latin és magyar iskolák szegénysorsú tanulóinak, „akik akarnak tanulni és tudnának is, de nem rendelkeznek könyvvel. és ennek hiányában tanulmányaikban észrevehetően hátráltatva vannak.” 50 birodalmi tallért hagyományoz „a három városi lelkész úrnak” (Lang M., Sowitsch Kr., Schubert J.), akik szomorúsága idején látogatták és lelki vigasszal látták el. Kisebb összegeket, ágy- és ruhaneműt hagy barátai, szolgálója, rokonai, szomszédai, keresztgyermekei számára. A fennmaradt hagyatékot – készpénzt, ékszert, tartozásokat – „a valóságos általános örökös, e végrendelet végrehajtójának kinevezett és ezennel beiktatott Reschen Erhardt Ádám helybeli polgári bírósági ügyvéd” örökli. Végül a végrendeletet megíró uraknak fejenként 4 birodalmi tallért adományoz. A záró formula után az okmányt Lang Mátyás lelkész, Treusel Zakariás és Preining János András polgárok, a városi tanács tagjai látják el aláírásukkal és pecsétjükkel. Érdekes külön is figyelmesen tanulmányozni a három díszes pecsétet, mint koruk jellegzetes díszítő ízlésének kifejezését.

A végrendelet szövege stilisztikai szempontból kimondottan barokk vonásokat mutat. Az író (jegyző, írnok, tanácsúr stb.) nehézkesen, rendkívül ékes, „magasztos” fogalmazásra törekedvén bonyolult összetételű körmondatokat kanyarít, cikornyás, kacskaringós mondatfűzésével a tárgyhoz illő emelkedettséget igyekszik kifejezni. Példának magyar fordításban álljon itt a végrendelet első, bevezető bekezdése: „Miótán a Mindenható engem, az immár öreg, nyomorult és vak asszonyt, újólá szomorú özvegyiségre juttatott és az én szeretett férjemet, Liechtenauer Lukácsot, volt helybeli lakost, a nemrég megboldogultat, tőlem elszakította, az eddigieknél még mélyebben szívembe vésve, hogy egyszer meg kell halnom, – szeretném is boldogult férjemet mihamarabb követni – és ezért szükségesnek tartván, hogy – hála Istennek – ép értelemmel, meg nem rokkant elmém és eszem birtokában, (én Liechtenauer Katherina) utolsó akaratomat írásba foglaljam, különösképpen pedig arról rendelkezem, mi történjék földi csekély javaimmal és hagyatékkal, ha majd búcsút veszek e világtól, tehát keresztényi módon végrendelezem; teszem ezt ezennel kényszer és szorongatás nélkül, olyan időben, mikor ezt minden akadály nélkül megtehetem és szeretném a lehető legállandóbb és hatékonyabb módon, formában és alakban, ahogy az ilyesminek az általános egyházi és világi jogszabályok, rendelkezések és szokások útmutatása szerint, különösképpen ezen szabad királyi városnak. Sopronnak szokásos hagyományai és gyakorlata szerint mindig is történnie kell, történhet vagy történjék a következőképpen.” – Majd a hívő bizonyágtétel következik ugyancsak hosszú körmondat formájában. Ezt már az ugyanilyen stílusú részletes rendelkezések követik a szövegben.

Szándékosan hagytuk a végrendelet végére a 4. pontját, a bennünket érdeklő 500 arany hagyatékot a könyvgyűjtemény fejlesztése céljára: „Negyedszer, mivel gyóntató atyám uramtól hallottam, milyen szép kezdeti eredményeket értek el abban, hogy a helybeli Szt. Mihály templom felső sekrestyéjében vagy templommúzeumában az evangélikus gyülekezet hasznára és lelki épülésére különböző jó könyveket **124**gyűjtsenek össze, melyekhez még sok nagy és jelentős művek tartoznának, [és] ezeket a lelkészek

fizetésükből vagy öröklött vagyonukból nem könnyen szerezhetik be és nem vásárolhatják meg, pedig az ilyen [művekre] a lelkész uraknak az evangélikus igazság megvédéséért folytatott harcában és az ellenfél alaposabb megcáfolására, határozottan szükségük van; ezért úgy rendelkezem, hogy ötszáz császári márka fordíttassék egy drága és nagy mű vásárlására. Kérem Lang Mátyás helybeli evangélikus lelkész urat, hogy a most említett pénzen a Conciliorum omnium című mű harminchét kötetét, úgy amint azt a legújabbban, legjobban és legteljesebben néhány évvel ezelőtt Párizsban, Franciaországban nyomtatták – vegye meg, finom, tartós és mégis díszes kötéssel láttassa el, majd a fent megjelölt Szt. Mihály templom múzeumába keresztyéni használatra és az én emlékezetemre helyezze el...”

Így is történt minden, az özvegy rendelkezésének megfelelően. Lang Mátyás lelkész levelet írt Praun Tobias Sebastian császári udvari könyvszállítónak Bécsbe, s az ő közvetítésével megrendelte, ill. beszerezte a Concilia 37 kötetét. Az 1644-ben Párizsban megjelent terjedelmes mű az 1596. évi aquileiai zsinatig ismerteti a zsinatok történetét, VIII. Orbán pápáig, 1625-ig közli a pápák életrajzát is, valamint a latin és görög nyelvű zsinati határozatokat.⁶⁽³²⁾ Praun részletes válaszában nyugtázza a megrendelést, teljesítéséről értesíti Langot: írt tudós barátjának Strassburgba, aki hivatalos levelezésben volt Párizssal, hogy legott vegye meg a mű 37 kötetét be nem kötött állapotban, fűzötten (*in materig rudi*).⁷⁽³³⁾ Majd Praun reményét fejezi ki, hogy „a kedves soproni egyháznak” a jövőben még több szolgálatot tehet. 1666-ban ugyancsak Párizsban megjelent a mű 38. kötete is. Lang Mátyás ezt is meghozatta könyvárus barátjának, Praun Sebestyénnek közvetítésével.

Az egész mű az evangélikus gyülekezet levéltárában található számlák bizonyága szerint fűzötten 285 fl 42 krajcárba került, ehhez még a számla 1 forint vámot is feltüntet⁸⁽³⁴⁾ (1. kép). A kötetek Párizsból való szállításért 21 fl 12 krajcárt kellett fizetni (2. kép).

A fűzött köteteket Lang Mátyás köttette be. A kötési munkálatokat Pirner János Ádám és Kohl János soproni könyvkötő mesterek végezték.⁹⁽³⁵⁾ Az 1–19. kötetet Pirner, a 20–38. kötetet Kohl köttette be (3–4. kép). A mű 6. és 7., valamint 37. és 38. kötete egybe van kötve. Így mindkét mester 18–18 kötetet készített el, könyvtárunkban tehát a hatalmas mű 36 kötetes. Az első 18 kötet mesteréről csak számlája alapján értesülhetünk, a másik 18 köteten Kohl névjele – a K betű – ott található a kötéseken.

Quittung

Königlichen Hofbuchhalters u. Verwalters der Kaiserl. Bibliothek in Paris.

Ich, der Unterzeichnete, habe durch den Hrn. *Antoine*
de la Roche erhalten von dem Hrn. *Antoine*
de la Roche ein Exemplar des Buchs *de la Roche*
de la Roche in französischer Sprache
 bestehend aus *de la Roche* Bänden
 welche ich hiermit bestätige empfangen zu
 haben. Das Buch ist von dem Hrn. *Antoine*
de la Roche in Paris bei dem Hrn. *Antoine*
de la Roche gekauft worden. Die
 Summe der Rechnung beträgt *de la Roche*
de la Roche Francs.

Antoine de la Roche
 Bibliothekar

1787 22/24

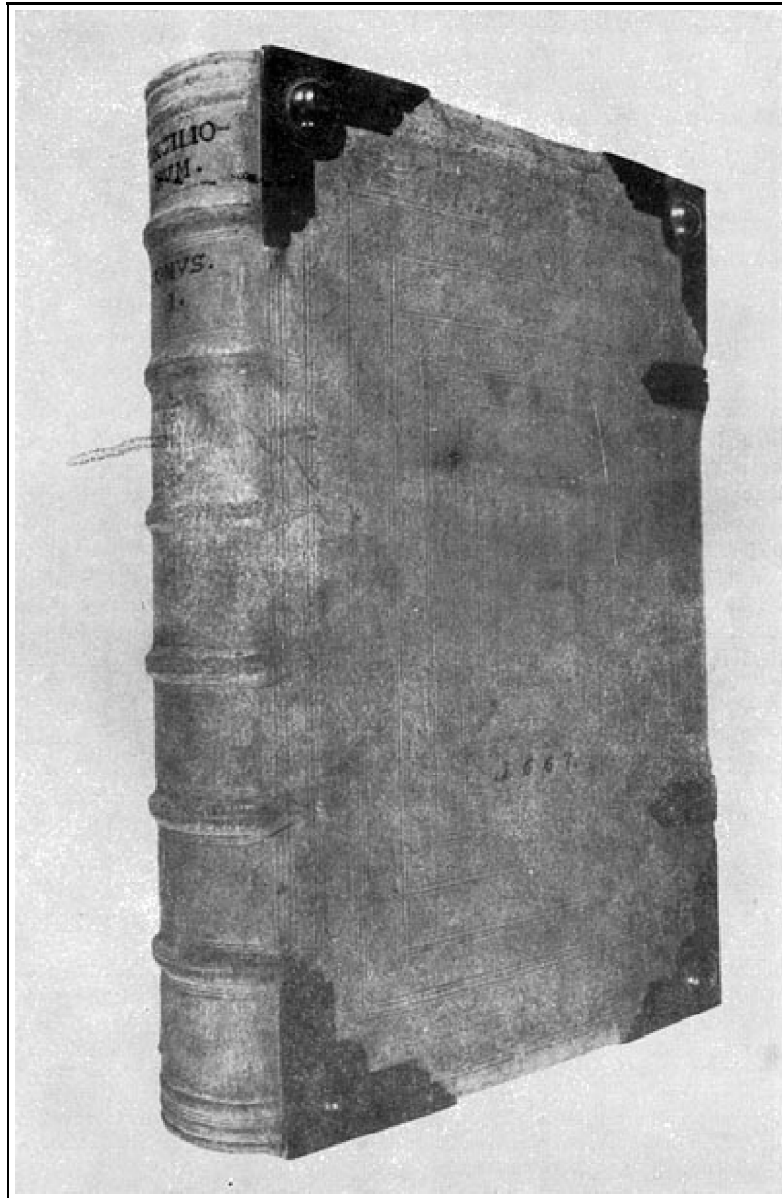
1252. A kötetek párizsi szállítási számlája

Der Reichsrit,
 Von H. von dem Castelnau'schen
 Legato (S. 500. ff.) unterzeichnet,
 hiß befollet hat: als
Eftlich
 Pro Tomis Conciliorum
 in eudi materia.
 (Titel) von Tobia Dolupian Fersin
 Erbk. (König's f. in der ungarischen lit. tt.)
 die Tomis Concilia aus Paris bringe
 lassen, befollet — 285. R. + 2. K.

[Darüber sein neue handschrift
 sampt zweien Bänden
 N. 1. et 2. geschrieben.]

Stempelungen der Markt zu Constanza
 hing, befollet, — 1. R. —
 [Videat Markt-Indel]

1261. Számla a könyv vételéről

1273. „Consiliorum ... Paris, 1644” 1–36. kötet. Pirner Ádám kötése

A kötések különben mind egyformák és művészi kivitelűek. A folio méretű könyvet fatáblás, naturszínű disznóbőr-kötéssel látták el. A díszítés vaknyomásos: a középmezőt öt görgetős keret veszi körül, ezek közül négy stilizált növénydíszes, egy pedig – kívülről a második – négy képecskéből áll. A képek sora: az angyali [128](#)üdvözlés („Saluta” felírással), Jézus megkeresztelése („Johann”), a keresztre feszítés („Spes me[a]”) és a Szentháromság („Trinita[s]”). Az előtábla közepén „Iusticia”-t ábrázoló lemez, a háttáblán a régi római nő- és feleség ideál, „Lucrecia” képe, alakja tűnik élénk.[10\(36\)](#) Ez utóbbi ábrázolással a könyvkötők minden bizonnyal a végrendelkező tiszta erkölcsű özvegyre is emlékezni akartak. A második és harmadik, valamint a negyedik és ötödik keret rövidebb oldalain egyes díszes bélyegzők láthatók. A táblák sarkait ékes réz sarokvédők biztosítják, közéjükön egy-egy kidomborodó réz-félgömbbel, melyeket vésett

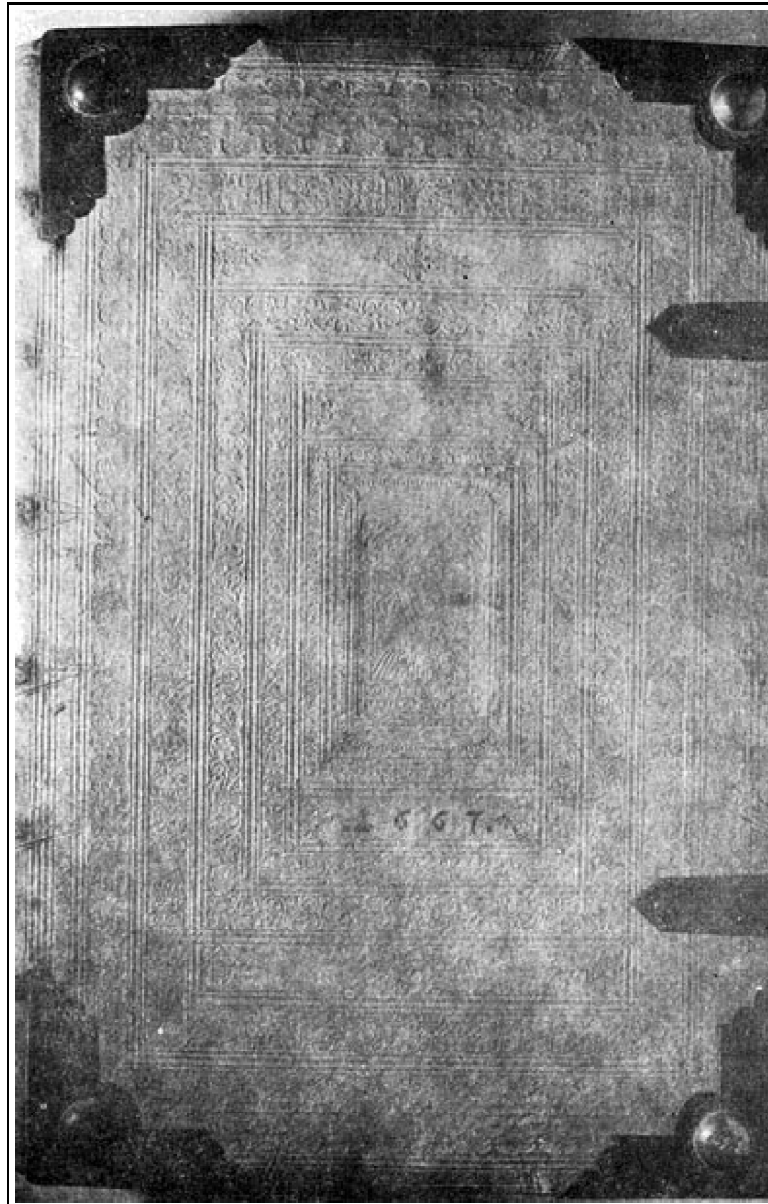
körminta vesz körül. A kötés a levéltárban őrzött számlák szerint kötetenként 4 fl-ba került¹¹⁽³⁷⁾ (5. kép).

A 36 kötetbe kötött hatalmas történeti mű a soproni evangélikus gyülekezeti könyvtár különösen értékes sorozata. Könyvtári katalógusszáma: Lc 24.¹²⁽³⁸⁾

3. A végrendelet:

*In dem Namen der Allerheiligsten Hochgelobten
Dreyfaltigkeit, Gottes des Vatters, Sohns
und Heiligen Geistes! Amen!*

Hab ich Katharina Liechtenauerin, nachdem der Allerschöpfung mich, numehr altes, elend und blindes Weib abermahls in den traurigen Wittibstand gesezset und mir meinen lieben Ehemann, Lucas Liechtenauer. gewesten Inwohner allhier, Seligen von der seiten unlängst hinweggenohmen, mir noch tieffer, als vor iemahls zu Herzen geZogen, daß ich einmahl sterben müsse, auch meinem Seeligen Ehemann gar bald nachfolgen möchte und deßwegen für nothwendig erachtet, bey noch, gott sey lob, guter Vernunfft, unverruckten Sinnen und Verstand meinen lezten willen in eine Schrifft zuVerfassen, absonderlich aber ZuVerordnen. wie es, nach meinem Abschied aus dieser Welt, mit meinem Zeitlichen Gütlein und Verlassenschaft solle gehalten werden, und also ein Christliches Testament aufZurichten; Thue solches hiermit ungeZwungen und ungedrungen Zu der Zeit, da ich solches ohne männliches Hinderung wohl thun Können und mögen, in aller (*1. lap*) beständig- und Kräftigster Weiß, Form und Gestalt, wie solche nach Ausweisung Gemeiner Geist- und Weltlichen Rechten, Ordnung und Gewohnheiten, insonderheit dieser Königlichen Frey-Stadtt Oedenburg üblichen Herkommen und Gebrauch nach, immer geschehen soll, Kan oder mag, folgender massen.

129 Pirner Ádám kötése

*Anfänglich*en und wann mein getreuer Gott, nach seinem Vätterlichen willen, mich von allem übel erlösen, und aus diesem Jammerthal, durch ein seliges Sterbstündlein abfordern wird, so befehle ich meine liebe Seele, in die Hände meines Herrn und Heilandes Jesu Christi, in dessen Heilige Wunden, ich mich ietzt und alleZeit einschliesse. auch gewiß bin und festiglich glaube, daß er mich aus lauter Gnaden und barmherzigkeit in den Himmel Zu sich aufnehmen und das Ende 130 meines Glaubens, nemlich der Seelen Seligkeit, werde daVon bringen lassen, Wie ich denn in diesem Glauben und Vertrauen mein leben, Vermittelst Göttlicher Hülf. Zubeschliessen alleZeit willig und bereit bin (2. lap). *Hiernächst* will ich auch. daß mein Leichnam, (wie ich drunten mit mehrerm anZeige und verordne,) ehrlich in sein

Ruhkammerlein gesezt und begraben werde.

Zum Andern, verschaffe ich Zu dem allhiesigem Burger-Spital und LaZareth. jedem ort FunffZehen Reichsthaler, doch also, daß davon alsobald Zehen Reichthaler genohmen und den Armen im SPital und LaZareth, mit guter bescheidenheit, nachdem ein jegliches bedarff und würdig geachtet wird, absonderlich den alten und blinden, Von Hand zu Hand ausgetheilet werden sollen.

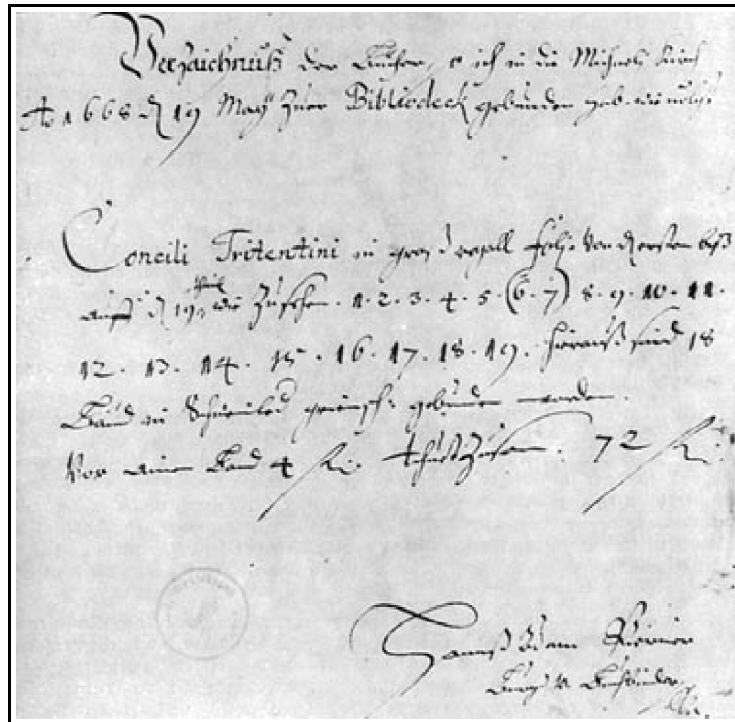
Zum dritten, verschaffe ich der armen STudierenden Jugend in der alhieig Lateinischen und Ungarischen Schuel. iedes orts, Fünfftzehen Reichsthaler, daß die beeden Herren Rectores gute und nothwendige bücher dafür einkauffen, aufheben und manchemal herleyhen Können, Zu beförderung der frommen Kinder, die gerne etwas lernen wolten und Könten, aber Keine bücher haben, und solches mangels halben, im STudieren mercklich Verhindert werden (*3. lap*).

Zum Vierden, demnach ich von meinem Herrn BeichtVatter gehört, wie man allbereit einen guten Anfang gemacht hab, in der Obern Sacristeÿ, oder KirchenMuseo bey St. Michaelis allhier. Zu nutz und erbauung der Evangelischen Gemein, allerley gute bücher Zusamment, darZu denn noch Viel schwere und grosse *opera* gehören, die ihme nicht leichtlich ein Prediger von seiner besoldung oder Erbgut verschaffen und Kauffen wird, ob er gleich dieselbe im Streit des Herrn Zu Vertheidigung der Evangelischen Warheit und gründlicher Eintreibung der WidersPrecher, manchemal haben solte auch etwa Zu brauchen Verlanget; Als verordne ich Zu erkauffung eines solchen theurn und grossen Wercks, *Fünffhundert Gulden* Kayserlich Und bitte Herrn Matthiam Langen, Evangelischen Predigern alhier, daß er diese mühwaltung auf sich nehmen wolle, und mit iewtgemeldtem Geld die Sieben und dreissig *Tomos Conciliorum omnium*, wie sie am neusten, besten und Volkommensten, vor Wenig Jahren, zu Pariß in (*4. lap*) Frankreich gedrucket worden, Kauffen, fein Währhafftig und doch auch Zierlich einbinden, und alsdenn in obgedachter Kirchen S. Michaelis *Museum* Zu Christlichen Gebrauch und meiner Andenkung, setzen lasse. Im fall aber obernanntter Herr Lang Vor mir mit Todt abgienge, so bitte ich die übrigen Herrn Prediger, sie wollen iewtgedachtes mein wolmeinendes Begehren berührtermassen Zu wercke richten es wäre denn sach, daß sie lieber ein anders und etwa nöthigers, aber auch groß und Kostbares *opus* ZU Zeugen für erckneten, da soll es ihnen, als die ohne Zweifel der Evangelischen Kirchen erbauung und Vertheidigung ihnen embsig lassen angelegen sein, freÿ steilen, entweder *Bibliothecam Patrum*, oder andere Schrifften der Heiligen Vätter, die noch nicht in offterwehntem *Museo* vorhanden sind, umb diese 500 Fl(orenos) Zuverschaffen.

Zum Fünfften, Weilen ich neulicher Zeit den dreyen Herrn Stadtpredigern. als die mich in meiner trübstal besucht, und mit Geistlichen trost Versorget haben, eine (*5. lap*) Verehrung gethan, mit welcher Kleinen Gedächtniß-stiftung sie hoffentlich, wie ich denn nicht anders bißhero verspürt hab, *consent* sein werden, als erkenne ich auch mit sonderbarn Danck den leiblichen Schucz, dessen ich in dieser Stadt genossen: Verschaffe derowegen und vermache E(inem) E(hrsamen) Rath dieser Königlichen FreÿStadt Oedenburg, aus schuldiger Danckbarkeit *Funffzig* Reichsthaler.

Zum Sechsten, verschaffe ich meinen Ober- und Unterstämmigen Befreundten nach beschehener gnugsamer *Legitimation* *Dreyhundert* Gulden Kay(serlich), ieden Zu 60 Kr(euzer) oder 100 Ungr(isch) gerechnet.

131*Zum Siebenden* Verschaffe ich meinem Dienstmenschen Katharina Wangerin, Wegen mir ieder Zeit treu geleisteten Dienste etc. ein aufgerichtetes Bett, Zwey paar Leilach, mit zugehöriger Bettstat, alle meine LeibsKleider und denn im paaren Geld Zwanzig Reichthaler.

5. Az eddig ismert legrégebb könyvkötőszámla (1668. máj. 19)

Zum Achten, verschaffe ich meines lieben Herrn (6. *lap*). Gevattern, Hannß Grebners, der Zeit Schul-Collegae und Meßners der Teutschen Kirchen zu Güns, zweyen Kindern, Tobias und Katherina Sidonia. Zu einem Andenken, diejenige *Funffzig* Gulden Kay(serlich) so der Ehrsame Andreas Wölffel, Burger und Beckh in ietztgedachter Königl(ichen) Frey-Stadt Güns mir schuldig ist, und sein Schuldbrief hievon zeuget. Solten aber die Kinder vor der Zeit todes Verfahren, so soll dieses Legat denen Eltern verbleiben.

Zum Neundten, verschaffe ich des Herrn Jakob Sobitschen Haußfrauen und ihren Kindern, Zu nachbarlichen Andenken *Zfölf* Reichsthaler.

132*Zum Zehenden* soll man meynen beyden Godteln, der Marie Magdalena Hoffmayrin, so aniecz bey Herrn Zacharia Treusel in diensten und ihrer Schwester, ieglicher einen Dukaten Zustellen und Verehren.

Was nun über diese vorgesezte *Legata* und Geschäfte übrig bleiben möchte, es sey in Paarschafft, Silbergeschmeidt, Verbriefft und unVerbriefften Schulden (7. *lap*), Anderer Vahrnus, wie die immer mag genennet werden. nirgends noch nichts darVon ausgeschlossen, das alles und iedes schencke, schaffe und Vermache ich aus treuem wohlmeinendem Herczen, von wegen allerhand wohlthaten, bemühungen und beÿstandt, dem Edlen, Ehrenvesten und wolgelehrtem Herrn Erhard Adam Reschen, Burgern und Gerichts-Advokaten alhier und seinen Erben, ganz eigenthumlie'a, also und dergestalt, daß er absobalden, nach meinem tödtlichen Hintritt, diß mein Vermögen, ohne einigen Gerichtlichen eingriff, SPörr und *Inventur*, als sein eigen Gut antretten und einnehmen solle; massen ich Ihne hiermit Zu einen rechten wahren *Universal* Erben und *Executorn* dieses meines lezten Willens benennen und einseczen thue, einsecze und benenne Ihn auch nochmahln in bester Form Rechtens; doch solle er Verbunden sein, meinen Verblichenen Körper mit einer Christlichen Leichpredigt, allen Dreyen Evangelischen Schuelen und andern

gebührenden *Ceremonien*, Christlich und Ehrlich Zur Erden bestatten Zu lassen. Wie Er denn auf offtmahl (8. *lap*) mündlich beschehenes begehren, ohne Zweifel seiner Zusage gemäß mit allem fleiß thun wird, und alles besser anstellen, als ich ihme fürsreiben Kan.

Schließlichen verschaffe ich meinen Herrn *Testamentarien*, für dero bemühung, ieden Vier Reichsthaler.

Will also di; mein Testment und endlichen lezten willen beschlossen, und E(inen) E(hrsamen) Rath alhier, als meine liebe Obrigkeit, umb Gottes willen, demütigst gebetten haben, die geruehen groß(nädist) ob diesem festiglich Hand Zuhaben, meinem *instituirten* Erben, bey diesem allem zu schüezen, und Keinem, wer der auch sein möchte, das Wenigste darwieder fürZunehmen, Zu andten oder disputierlich Zu machen. nicht beÿgeben, noch Verstatten, massen dann ich im fall es an *Sollennitäten* eines Zierliches Testaments nicht gültig (9. *lap*), Hiermit allen Abgang erstattet, und daß es nichts desto minder, als ein *Codicill*, oder ander Geschäft und *Donation mortis caussa* gelten solle, geordnet haben will.

Dessen Zu wahren uhrkunt, und gewisser bekräftigung, hab ich diesen meinen lezten willen schriftlich aufseczen und Verfassen lassen, auch dientsgebührendes fleißes gebetten und erbetten den Ehrwürdigen Herrn Matthias Langen, der Zeit Evangelischen Predigern allhier (6. *kép*), meinen in Ehregebühr lieben Beichtvatter; Herrn Zacharias Treusel (7. *kép*) und Herrn Beichtvatter; wie auch die Edlen, Vesten und Wohlweisen Herrn, Herrn Zacharias Treusel (7. *kép*) und Herrn Johan Andream Preinning (8. *kép*) beede des innern Raths alhier, daß sie sich Zu mir in meine Herberge bemühet und selbstpersönlich aus meiner Hand diese Schrift, als meinen endlichen willen und *Testament* empfangen und von aussen mit ihren gewöhnlichen (10. *lap*) Petschafften Versiegelt, und gleicherweise von ausse(n) mit ihren aignen Handschriften bekräftiget haben. So beschehen in der Königl(ichen) Frey-Stadt Oedenburg den 20. Februarii, des 1663isten Jahrs (11. *lap*).

Külzetén:

Mein. Catharinae Liechtenauerin. Testament, Beständige Meinung, und lezter Wille, Bestättiget und Versiglit in Oedenburg den 20. Februar. Anno 1663.

Jelzete: Lad. L fasc. 2 nr. 72.

1336. Lang Mátyás pecsétje és aláírása (nagyítva)

1347. Treusel Zakariás pecsétje és aláírása (nagyítva)

1358. Preining János pecsétje és aláírása (nagyítva) (Németh Ferenc felvételei)

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK

136 KISEBB KÖZLEMÉNYEK

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Király Tibor: Sopron a filatéliában

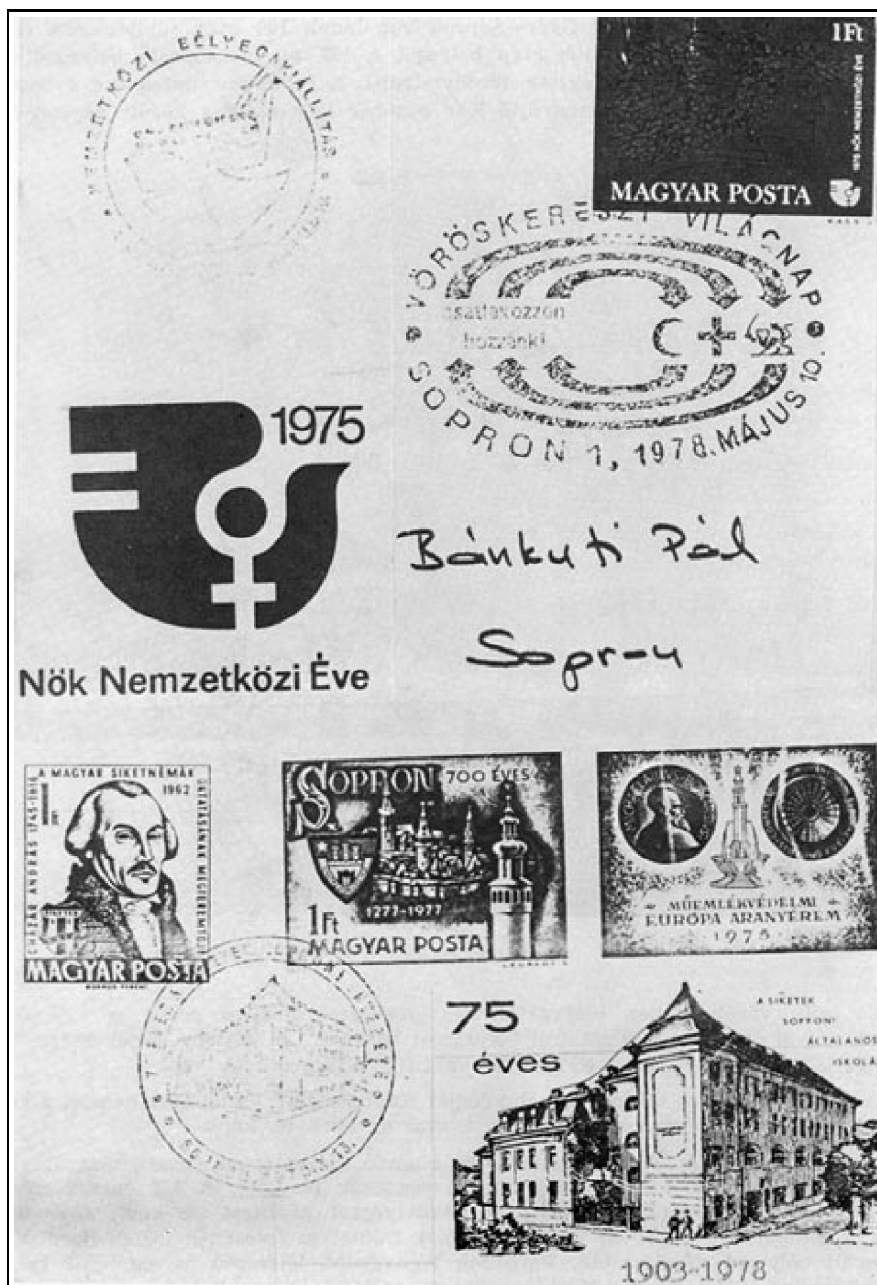
Király Tibor: Sopron a filatéliában

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Király Tibor: Sopron a filatéliában /

Huszonegyedik közlemény Az alkalmi bélyegzők (folytatás)

Huszonegyedik közlemény Az alkalmi bélyegzők (folytatás)

108.	VÖRÖSKERESZT VILÁGNAP. V. 5–12. SOPRON 1.	1978
109.	NEMZETKÖZI BÉLYEGKIÁLLÍTÁS. SZOCFILEX 78. SZOMBATHELY. SOPRON 1. IV. 10.	1978
110.	75 ÉVES A SIKETEK SOPRONI INTÉZETE. SOPRON. 1978. X. 13.	1978
111.	60 ÉVES A KMP. XI. 24. SOPRON 1.	1978
112.	XXIX. VASUTASNAP. VII. 8. SOPRON.	1979
113.	100 ÉVES A GYESEV. BÉLYEGKIÁLLÍTÁS. 1879–1979. SOPRON X. 19–28.	1979
114.	100 ÉVES A GYESEV. 1879–1979. X. 19. GYŐR 2.	1979
115.	100 ÉVES A GYESEV. 1879–1979. X. 19. BUDAPEST 4.	1979
116.	35 ÉVE SZABAD SOPRON. IV. 1.	1980
117.	35 ÉVE SZABAD MAGYARORSZÁG. IV. 4. SOPRON 1.	1980
118.	KÖNYV ÉS IFJÚSÁG. AZ IFJÚSÁGI RÁDIÓ ÉS A KISZ KB. IRODALMI VETÉLKEDŐJE. SOPRON IV. 4.	1980
119.	XXX. VASUTASNAP. SOPRON. VII. 13.	1980
120.	IX. ORSZÁGOS GYÓGYSZERTECHNOLÓGIAI KONFERENCIA. SOPRON. VIII. 26.	1980
121.	A KÖZPONTI BÁNYÁSZATI MÚZEUM ÚJ ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSA. SOPRON. IX. 7.	1980
122.	TAKARÉKOSSÁG ÉS PÉNZ A BÉLYEGEKEN. SOPRON. X. 31.	1980
123.	XXXI. VASUTASNAP. SOPRON. VII. 12.	1981
124.	XXXII. VASUTASNAP. SOPRON.	1982
125.	425 ÉVES A SOPRONI BERZSENYI DÁNIEL GIMNÁZIUM. VOLT EVANGÉLIKUS LÍCEUM. X. 3.	1982
126.	JUBILEUMI BÉLYEGKIÁLLÍTÁS. XII. 11. SOPRON.	1982

1371–2. kép

A Szombathelyen rendezett SZOCFILEX nemzetközi bélyegkiállítást SOPRON 1-es postahivatala piros színű emlékbélyegzéssel tisztelte meg (az eddig ismertetett emlékbélyegzések színe kivétel nélkül fekete!) A másik bélyegzés a Vöröskereszt Világnap tiszteletére – reklámfelhívás céljából is – került alkalmazásra (1. kép). Cházár Andrásnak – a magyar siketnémák oktatása megteremtőjének – 1962-ben kiadott emlékbélyege és Sopron 700 éves városi rangjának elnyerése emlékére kiadott 138 bélyegek teszik egységessé a borítékot (2. kép). A 100 éves GYSEV tiszteletére a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szervezete (MABÉOSz) emlékboríték kiadásával emlékezett meg. A GYSEV Győr–Sopron vonalának 100

éves jubileumára (1976-ban) kiadott bélyegsorozat két szép bélyegét a 458. sz. mozgóposta bélyegző és a Győr 2-es postahivatal bélyegzése érvényteleníti. A jubileum tiszteletére a Soproni Vasutas Szakszervezeti Bélyeggyűjtő Kör október 19-e és 28-a között Sopron állomás kultúrvárotermében bélyegkiállítást szervezett, ahol a posta ez időszakban több napon át erre utaló alkalmi bélyegzést használt. A bélyegző érdekessége, hogy a GYSEV név fonetikusán (GYESEV) került a bélyegzőre (3. kép).

3-5. kép

A. „IX. Országos Gyógyszertechnológiai Konferencia” tiszteletére készült alkalmi bélyegzésen a gyógyszerészet hőskorára utal az ábra (4. kép).

A Központi Bányászati Múzeum új, állandó kiállításának megnyitása alkalmából szép bélyegzéssel emlékeztek meg a rendezők (5. kép). A 425 éves Berzsenyi Gimnázium ünnepségéhez a posta emlékbélyegzőt készített (6. kép), a rendezők pedig emléklapot adtak ki és a Berzsenyi Dániel születésének 200. évfordulójára készült bélyeget alkalmazták. Városunk legnagyobb létszámú és legrégebb bélyeggyűjtő köre (Liszt Ferenc Kör) 30 éves fennállását bélyegkiállítás rendezésével és alkalmi bélyegzéssel tette emlékeztetessé. A kiállítás 1982. dec. 11-18-ig volt látható a Festőteremben (7. kép).

1396–7. kép

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Soós István: Sopron vármegye és helységei a Magyar Országos Levéltár kamarai urbáriumában és összeírásában¹

¹⁴⁰Soós István: Sopron vármegye és helységei a Magyar Országos Levéltár kamarai urbáriumában és összeírásában¹⁽³⁹⁾

1. A Magyar Országos Levéltár kamarai archívumának „E 156” sz. jelzet alatt található „Urbaria et conscriptiones” című iratanyagában számos fontos, Sopron vármegye és Sopron szabad királyi város XVI–XVIII. századi történetére vonatkozó dokumentumot őriznek. Az óriási iratgyűjtemény (321 csomó) urbáriumokat, összeírásokat, birtokbecsléseket, leltárakat, jövedelmi kimutatásokat stb. foglal magában. Az iratok gyűjtését és rendszerezését az 1750-es években kezdték meg, jelentős részük a királyi kincstár (fiskus) és a kamara által lefoglalt különböző jellegű uradalmi, családi birtokokról készített kimutató, összegező. Az urbáriumok és birtokösszeírások tehát elsősorban a kamara archívumába került nagy- és középbirtokos családok (pl. a Rákócziak, a Nádasdyak, Wesselényiek, Csákyak stb.) levéltárainak dokumentumaiból, továbbá a kincstári hivataloknak főleg a XVI–XVII. században keletkezett irataiból (pl. a budai kamarai adóösszeírásoknak a török hódoltsági területeken készítettett „conscriptiones”, ill.

„Beschreibungen” sorozatai) álltak össze. A későbbiekben ehhez a gyűjteményhez csatolták a szepesi (kassai) kamarai adminisztráció sorozatait, valamint a II. József által feloszlított szerzetesrendek iratanyagainak egy részét. A fondot a XIX. század elején újabb iratokkal egészítették ki.

Az anyag rendezése során az 1500–1526 között keletkezett összeírásokat, leltárakat, becsléseket, urbáriumokat, jegyzékeket az ún. Mohács-előtti gyűjteménybe sorolták be. Az iratokat csomókba (*fasciculus*) rendezték, ezeken belül sorszámossal (*numerus*) látták el. Előfordul, hogy egy-egy numeruson belül több irat is található, ezeket további alszámokkal különböztették meg egymástól. A forrásokban, melyeket latin, német vagy/és magyar (előfordulnak szlovák nyelvűek is) nyelven írtak, az esetek többségében feltüntették az irat címét (*urbarium*, *Beschreibung*, *inventatio*, *aestimatio* stb.), az összeíró nevét, a dokumentum készítésének időpontját (ha ez az iraton nem volt megjelölve, akkor annak keletkezésére egyrészt a kamarához történő beérkezés dátumából, a dokumentum első oldalán, vagy az írásmódból következtettek), az összeírt birtok, birtokrész, vagyon stb. birtokosának nevét (néha csak a konfiskálás, azaz a birtokelkobzás ténye van megjelölve), de van olyan eset is, amikor nem állapítható meg a birtokos neve.

Ezek az iratok fontos dokumentumokként szolgálnak az egykorú gazdaság, társadalom, települések, családok, birtokok történetének feldolgozásához, vizsgálatához. Az urbáriumokban, az urbáriális birtokösszeírásokban és becslésekben megtaláljuk az „úrbéres” népek és jövedelmek részletes, falvankénti leírását: pontos, ill. hozzávetőleg pontos adatokat kapunk számukról, jobbágytelkeik jellegéről, az egész-, fél-, negyed- stb. telkes jobbágyokról, az üresen állott telkekről, a zsellékről. Számot adnak ezek az urbáriumok az ún. bel- és kültelkekről, a hozzájuk tartozó szántókról, rétekről, kaszálókról, szőlőkről, de földek felosztásának rendjéről is. Beszámolnak a jobbágyok egykori kötelezettségeiről, leírják vagyoni helyzetüket (ház, állatok, földek stb.), fényt vetnek társadalmi állapotukra, a falvak társadalmi hierarchiájában elfoglalt helyükre (bírók, kenézek, armalisták, официálisok, szabadosok stb.). Fontos adalékkal szolgálnak a falvakat és lakosságukat érintő történelmi és egyéb külső eseményekről is (háborús pusztítások, természeti katasztrófák, járványok, új betelepítések stb.). Adatokat kapunk a jobbágyok állatállományáról (felsorolva az egyes állatok), ettől függött a parasztok robotja és egyéb földesúri szolgáltatása. Tartalmazzák azt is, milyen jövedelmekkel rendelkezett a falvak népessége és jövedelme 141 arányában milyen pénz- és terményszolgáltatásokkal (cenzus, soronkívüli pénzdók, terményadók, hegyvám, kilenced, tized, ajándékok, bírságok, vadászati és halászati hozadék, háziipari és pénzen beszerzett termékek, pl. a só stb.) tartozott a földesúrnak.

Információkat nyerhetünk az összeírásokból az egyes birtokok földrajzi fekvéséről, határaitól, a szomszédos birtokokról is. Ha az urbáriumokban mezőváros is szerepel, tájékozódhatunk annak utcáiról, szőlőhegyeiről, dűlőiről, termőföldjeiről, jelentősebb épületeiről (iskola, sóház, kocsmá, földesúri kastély, börtön stb.).

Az urbáriális összeírásokhoz csatolva a XVII. század végétől egyre gyakrabban találkozunk ugyanazon birtokról, birtokrészről készített becslésekkel (*aestimatio*, *Beschätzung*). Ezekben községenként, falvanként sorra vették a jobbágyokat telkeikkel, állataikkal, robotterheikkel, megadva jövedelmük becsült összegét. A földesúri jövedelmekhez kapcsolódva feljegyezték a bevételeket és kiadásokat, jelezve, mennyit költöttek ezekből épület- és útjavításra, feltüntették, mennyi adóssága van a földesúrnak. E forrásokban előfordulnak gazdasági útmutatások, rendelkezések is: ezek többnyire a becslésekhez csatolt, a kamara számára készített és küldött jelentésekben, számadásokban és levelekben szerepelnek.

Külön forráscsoportot képviselnek a leltárak (*inventatio*): ezekben egyrészt várak hadfelszerelésének,

hadianyagkészletének részletes kimutatását olvashatjuk, másrészt pedig egy-egy konfiskált birtokhoz tartozó kastélyban vagy nagyobb házban talált ingóságok, vagyontárgyak, használati eszközök pontos leírását találhatjuk. Ide tartoznak az örökös nélkül elhunyt városi polgároknak a fiskusra szállt ingó és ingatlan vagyonáról készített vagyonleltárak is.

A fentebb ismertetett források mindegyike jellemző Sopron vármegyére, illetve helységeire, a vármegye területén vagy annak egy részén elterülő birtokokra, ezek leírására. Az alábbiakban – a vármegye település- és birtoktörténetének kutatását mintegy elősegítendő – közöljük azokat a forrásokat, melyek az említett fondban Sopron vármegyére vonatkoznak. A dokumentumokat nem időrendi sorrendben ismertetjük, hanem fasciculus és numerus szerint, növekvő sorrendben. Az „Urbaria et conscriptiones” (rövidítve *U. et C.*) mellett felsoroljuk az ún. „Irregrata” (rövidítve *Irreg.*) az előbbihez csatolt, vele azonos típusú és jellegű, Sopron vármegyére vonatkozó iratait is.

A dokumentumok ismertetésekor feltüntetjük a fasciculus és numerus számát, az irat jellegét, rövid címét, dátumát, továbbá azt, milyen nyelven készült, eredeti vagy másolat-e. Megadjuk – ahol ez kideríthető volt – a birtokos vagy birtokosok nevét. Ha a birtokösszeírás, becslés stb. nemcsak Sopron vármegyére, ill. helységeire terjedt ki, minden esetben jelezzük a többi vármegyét is, külön kiemelve az írásban felsorolt helységek, birtokok közül a Sopron vármegyeieket. Ezt követően ismertetjük a Sopron vármegyéhez tartozó, az összeírásokban szereplő városokat, mezővárosokat (*oppida*), falvakat, pusztákat (*praedia*), birtokokat, a forrásban előforduló elnevezésük szerint: azaz azzal az írásmóddal, ahogyan az egykorú iratban szerepelnek. Ha a helység vagy birtok megnevezése nagyon eltér a mai elnevezéstől, nehezen felismerhető jelenlegi névalakja, zárójelben megadjuk a ma használatos nevet, az azóta Ausztriához tartozó helységek esetében mindig feltüntetjük mai nevüket is.

2. *U. et C. 8: 32*

„Conscriptio”; 1723. márc. 8.; 23 l. latin nyelvű, eredeti; Török István birtokai; Egyed, Sobor, Sz. András (ma Rábaszentandrás).

U. et C. 9: 72

„Aestimatio”; 1747. aug. 5.; 11 l. latin nyelvű, másolat; Török István konfiskált birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei helységek: Széchény (ma Szécsény), Szobor (ma Sobor), Egyed, Szent András (ma Rábaszentandrás).

142 *U. et C. 10: 59*

„Urbarium”; 1653. jan. 20.; 9 l. latin nyelvű, eredeti, Fancsy Pál konfiskált birtokai: Kabold (ma Kobersdorf), Pedersdorf (ma Oberpetersdorf), Veperd (ma Weppersdorf), Czava (ma Stoob), Uyfalu (ma Neudorf), Lindgrab (ma Lindgraben), Kolgrab (ma Kalchgruben).

U et C. 11: 28

„Pertinentiae arcis Keszeő” (Összeírás); 1571. jún. 27.; 35. l. latin nyelvű, kamarai másolat; a győri püspök birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei helységek: Szany oppidum, Chanak (ma Rábacsanak), Zenth Miklos (ma Fertőszentmiklós), Bagyogh (ma Bányogyszovát), Zent András (ma Rábaszentandrás).

U. et C. 12: 42/1

„Urbarium castris Kapw”; 1528.; 37 l. latin nyelvű egykorú kamarai másolat (fraktúr), Kapu vártartománya; birtokos nincs feltüntetve (Győr és Sopron vármegye), Sopron megyei birtokok: Zyl, Bodonhel, Pordan (ma Rábapordány), Ketze (ma Rábakecöl), Beled, Tamessy (ma Rábatamási), Baboth, Barback, Belsarkan (Bősárkány), Wydneyed, Zeghyn (Szergény, ma Agyagosszergény része), Bogyozlo.

U. et C. 12: 42/2.

„Conscriptio et inventarium”; 1587.; 110 l. magyar nyelvű, kamarai másolat; Kapu vártartománya; báró Nádasdy Ferenc birtokai (Győr és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Wythnyed, Endred (ma Fertőendréd), Szenth Myklos (ma Fertőszentmiklós), Zerdahely (ma Fertőszentmiklós része), Zerghen (Szergény, ma Agyagosszergény része), Seyther (Süttör, ma Fertőd része), Sarrod, Göbös (ma Göbös-major, Csapod része), Chapod, Keczel (ma Rábakecöl), Beled, Bodonhel, Pordan (ma Rábapordány), Bew Sarkan, Barboth, Bogyoszlo, Thamassy (ma Rábatamási), Ordo (Ordód, ma Babot része), Hydaz, Kapu oppidum.

U. et C. 12: 42/3.

„Urbarium”; 1597. ápr. 18–27.; 133 l. magyar nyelvű, eredeti; Kapu várának tartozékai; báró Nádasdy Ferenc birtokai: Kapu vára, Kapu város (oppidum), Vittnyéd, Szergen (Szergény, ma Agyagosszergény része), Endred (ma Fertőendréd), Soyteór (Süttör, ma Fertőd része), Sarrod, Zentmiklós (ma Fertőszentmiklós) oppidum, Zeplak (ma Fertőszéplak), Mysay (ma Röjtökmuzsaj része), Röytök (ma Röjtökmuzsaj része), Csermelháza (ma Chernelházadamonya része, Vas megye), Zechenyek (Szécsény, ma Pereszteg része), Csiapod.

U. et C. 12: 42/4.

„Inventatio recens arcis Kapu”; 1608. márc. 6–máj. 10.; 84 l. magyar nyelvű, egykorú másolat (2 pld.) Kapu várának tartozékai és Rábaköz falvai; Nádasdyné Báthory Erzsébet birtokai (Sopron és Győr vármegye): Sopron vármegyei birtokok: Zenth Mykos [sic!] (ma Fertőszentmiklós), Sarrod, Szeplak (ma Fertőszéplak), Mysay (ma Röjtökmuzsaj része), Roytok (ma Röjtökmuzsaj része), Chernelhaza (ma Chernelházadamonya része, Vas megye), Agyagos (ma Agyagosszergény része), Zerdahell (ma Fertőszentmiklós része), Vyttnied, Kapu oppidum, Szergen (ma Agyagosszergény része), Endred (ma Fertőendréd), Seóytór (Süttör, ma Fertőd része), Csapod, Geöbeős (ma Göbös-major, Csapod része) praedium, Sarrod, Bogyoszlo, Szylla oppidum, Barbach, Bordan (ma Rábapordány), Beled, Bodonhell, Keczell (ma Rábakecöl), Baboth. Ordol (Ordód, ma Babot része), Thamassy (ma Rábatamási).

U. et C. 12: 42/5.

„Urbarium”; 1639. febr. 12.; 156 l. magyar nyelvű, eredeti; Kapu vára és tartozékai; gróf Nádasdy Ferenc birtokai (Sopron és Győr vármegye), Sopron vármegyei birtokok: Szerdahell (ma Fertőszentmiklós része); Szent Miklos (ma Fertőszentmiklós), oppidum Süjtör (Süttör, ma Fertőd része), Endred (ma Fertőendréd), Barbach, Beled, ¹⁴³Bodonhell, Széll oppidum, Tata (Kistata, ma Szil része) praedium, Barbaház praedium, Wittnid, Chapod, Szergen (ma Agyagosszergény része), Sarrod, Babot, Kapu oppidum, Pordan (ma Rábapordány), Bogyoszló, Tamási (ma Rábatamási), Göbös (ma Göbös-major, Csapod része), Keczell (ma Rábakecöl), Szeplak (ma Fertőszéplak), Musay (ma Röjtökmuzsaj része), Raitok (ma Röjtökmuzsaj része), Csermelháza (ma Chernelházadamonya része, Vas megye), Agyagos (ma Agyagosszergény része).

U. et C. 12: 42/6.

„Inventarium”; 1660. jún. 1.; 32 l. magyar nyelvű, eredeti (2 pld.); kapuvári uradalom; gróf Nádasdy Ferenc birtokai (Sopron vármegyei birtokok): Szent Miklós (ma Fertőszentmiklós), Szerdahely (ma Fertőszentmiklós része), Suyter (Süttör, ma Fertőd része), Endred, (ma Fertőendréd), Barbác, Csapod, Szyll, Táta (Kistata, ma Szil része), Beled, Bodonhelly, Vittnyed, Szergeny (ma Agyagosszergény része), Sarrod, Babóth, Kapuvár, Pordány (ma Rábapordány), Bogyoszló, Thamassy (ma Rábatamási), Geöbeös (ma Göbösmajor, Csapod része), Köczel (ma Rábakecöl), Bu Sárkány (Bősárkány), Sarrod, Szeplak (ma Fertőszéplak), Musay (ma Rőjtökmuzsaj része), Rőjtek (ma Rőjtökmuzsaj része), Csermelháza (ma Chernelházadamonya része, Vas megye), Agyagos (ma Agyagosszergény),

U. et C. 12: 42/7/a.

1. „Urbarium”; 1660.; 193 l. magyar nyelvű, másolat; Kapuvári uradalom (Vas) Győr és Sopron vármegye; Sopron vármegyei birtokok: gróf Nádasdy Ferenc birtokai: Kapuvár (majorságok, malmok, vám- és révhelyek), Pordan (ma Rábapordány), Bodonhely, Uyhíd, Kapuvár (város), Vittnyed, Endred (ma Fertőendréd), Süiter (Süttör, ma Fertőd része) Sarrod, Szent Miklós (ma Fertőszentmiklós), Szerdahely (ma Fertőszentmiklós része).

U. et C. 12: 42/b.

„Extractus urbarii Arcis et Bonorum Kapu; 1663. jún. 13.; 3 l. latin nyelvű, másolat; töredék, kapuvári uradalom; gróf Nádasdy Ferenc birtokai; Kapu, Szentmiklós (ma Fertőszentmiklós) oppidum, Soitir (Süttör, ma Fertőd része), Endred (ma Fertőendréd).

U. et C. 12: 42/8/a.

„Extractus Bonorum et Proventuum Arcis Kapu”; 1670. szept. 22; 21 l. latin nyelvű eredeti; kapuvári uradalom; gróf Nádasdy Ferenc birtokai (Vas, Győr és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Kapu oppidum, Szentmiklós (ma Fertőszentmiklós) oppidum, Szili, Szerdahely (ma Fertőszentmiklós része), Suiter (Süttör, ma Fertőd része), Endred (ma Fertőendréd), Chapod, Barbach, Vittnyed, Szergin (ma Agyagosszergény része), Babot, Pordan (ma Rábapordány), Bogyoszló, Thamassi (ma Rábatamási), Geöbeös (ma Göbösmajor, Csapod része), Keczel (ma Rábakecöl), Búsárkány, Tata (Kistata, ma Szil része), Beled, Bodahely (Bodonhely), Sarrod.

U. et C. 12: 42/8/b.

„Extractus Proventuum Bonorum Arcis Kapu”; 1672.; 47 l. latin nyelvű, másolat; gróf Nádasdy Ferenc birtokai (Vas, Győr és Sopron vármegye): Sopron vármegyei birtokok: Szill oppidum, Bogyoszló, Barbacs, Busárkány, Beled, Pordány (ma Rábapordány), Badarhely, Tata (Kistata, ma Szil része), Kapuvár oppidum, Babot, Ordo (Ordód, ma Babot része), Vitned, Görtt (ma Garta), Thamassy (ma Rábatamási), Szent Miklós (ma Fertőszentmiklós) oppidum, Szerdahely (ma Fertőszentmiklós része), Suiter (Süttör, ma Fertőd része), Endred (ma Fertőendréd), Csapod, Sarod.

U. et C. 12: 42.

„Beschreibung”; 1672. febr. 31. [sic!]; 35 l. német nyelvű, egykorú másolat (2 pld.) 1 l. német nyelvű, 1646. ápr. 20-i keltezésű elismervény; hegykői (Heiligenstein) uradalom és tartozékai; gróf Nádasdy Ferenc konfiskált birtokai: Hegykő (Heiligenstein) 144 oppidum, Homok, Hidegség, Peresztegh, Veika (Vejka, ma

Peresztég része) praedium, Nagy-czeng, Lövő oppidum, Bögöcz (Börgöcz, ma Ebergöc) praedium. Kövesd (ma Sopronkövesd), Horpacs (ma Sopronhorpács), Ledecz (ma Sopronhorpács része), Felczér praedium, Bü praedium, Keresztény praedium, Uyker.

U. et C. 12: 44/1.

„Urbarium Bonorum Capuvarensium”; 1677. júl. 31.; 24 l. magyar nyelvű, egykorú másolat; kapuvári uradalom; gróf Nádasdy Ferenc konfiskált birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Pordány (ma Rábapordány), Bodonhely, Bogiozlo, Barbacz, Beő Sárkány, Szill oppidum, Tata (Kistata, ma Szil része), Beled, Babot. Ordo (Ordod, ma Babot része), Garta (Garten, ma Garta), Szent Miklós (ma Fertőszentmiklós) oppidum, Szerda Hélyly (ma Fertőszentmiklós része), Söitör (Süttör, ma Fertőd része), Endréd (ma Fertőendréd), Csapod, Wittnyéd, Hidász praedium, Geöbeös (ma Göbös-major, Csapod része), Sarval, Thamassy (ma Rábatamási).

U. et C. 12: 44/2.

„Beschreibung der Einkomben”; 1669–1671.; 60 l. német nyelvű másolat (2 pld. befejezetlen másolat); kapuvári uradalom; gróf Nádasdy Ferenc birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Sill oder hungarisch Rust oppidum, Bogiozlo, Barbats, Búsárkány, Beled, Portanty (ma Rábapordány), Bodonhely, Tata (Kistata, ma Szil része), Kapuvár oppidum, Hidass, Babot, Ordo (Ordód, ma Babot része), Vitnéd, Gärttä (Garten, ma Garta), Thamassy (ma Rábatamási), St. Nicola (ma Fertőszentmiklós) oppidum, Suiter (Süttör, ma Fertőd része), Endred (ma Fertőendréd), Csapod, Sarrod.

U. et C. 17: 44/3.

„Extractus universorum proventuum”; 1677. jún. 17.; 20 l. latin nyelvű másolat; kapuvári uradalom; gróf Nádasdy Ferenc birtokai (Vas és Sopron vármegye); birtokok és helységek megjelölése nélkül.

U. et C. 12: 44/4.

„Extractus colonorum fiscalium”; 8 l. latin nyelvű, másolat; Kapuvári uradalom, gróf Nádasdy Ferenc konfiskált birtokai: Szill oppidum, Pordany (ma Rábapordány). Bodonhely, Barbats, Busarkany, Beled, Bogiczlo, Babot, Ordo (Ordód, ma Babot része). Sz. Mikloss (ma Fertőszentmiklós) oppidum, Szerdahely (ma Fertőszentmiklós része), Süyter (Süttör, ma Fertőd része), Endred, Csapod, Vittnéd, Hegykeő oppidum, Homok, Hidegség, Booz, Peresztég, Nagy Czenk, Keöveös, Leöveő oppidum, Horpacs (ma Sopronhorpács), Uyker.

U. et C. 16: 7.

„Conscriptio”; 1672. júl. 15.; 11 l. latin nyelvű; másolat; Sopron szabad királyi város és tartozékai: Kligenpoch (Kelénpatak, ma Kligenbach), Leoperspoch (Lépesfalva, ma Loipersbach).

U. et C. 23: 9.

„Urbarium”; 1597. jún. 12.; 50 l. magyar nyelvű, egykorú másolat; Lékai váruradalom: gróf Nádasdy Ferenc (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokosok: Kewhalom (Kőhalom, ma Steinberg), Bonnya (ma Piringsdorf).

U. et C. 23: 10/1.

„Extractus urbarii”; 1670.; 38 l. latin nyelvű, egykorú másolat; Léka és Borsmonostor uradalmak; gróf Nádasdy Ferenc birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Steinberg (Kőhalom, ma Steinberg), Piringstorf (Bonya, ma Piringsdorf), Hochstras (ma Hochstrass), Lubek (?), Unterpullendorff (ma Unterpullendorf), Oberpullendorff (ma Oberpullendorf), Karll (ma Karl). – Közzétéve: [145](#) Urbáriumok. XVI–XVII. század. Szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta Maksay Ferenc. Bp., 1959, 121–130 (Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 7).

U. et C. 23: 10/2.

„Index super oppida et pagos bonorum Leukensium et Claustrensiū.” (1670); Léka és Borsmonostor uradalmak területén található mezővárosok és falvak jegyzéke; gróf Nádasdy Ferenc birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Stainberg (ma Steinberg), Piringstorff (ma Piringsdorf), Rattersdorf (Rótfalva, ma Rattersdorf), Hochstraß (ma Hochstrass), Dörffel (ma Dörfl), Inferior Pulndorff (ma Unterpullendorf), Closter (Klastron, Borsmonostor, ma Kloster), Superior Lostorf (ma Oberloisdorf), Bewgraben (Bleygraben, Pleigraben, ma Olmód: Vas megye), Karl (ma Karl), Müchoffen (Malomháza, ma Kroatisch Minihof), Minor Waristorff (Kisbarom, ma Kleinwarischdorf), Sigerstorf (Horvátzsidány, ma Vas megye), Pressing (Peresznye, ma Vas megyében), Strebbstorff (ma Strebersdorf)

U. et C. 23: 10/3.

„Extractus Urbari bonorum arcis Lekka”; 1670. szept. 16.; 18 l. latin nyelvű, eredeti: Léka váruradalma; gróf Nádasdy Ferenc birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Stainberg oppidum (Kőhalom, ma Steinberg), Piringstorff (Bonyai, ma Piringsdorf), Hochstraßen (ma Hochstrass), Rattersdorff (Rótfalva, ma Rattersdorf), Dörffel (ma Dörfl), Pullendorf (Pulya, Alsó- v Felső-Pulya, ma Unter-, Oberpullendorf), Lostorff (Loistorf, ma Oberloisdorf), Clastrum (Borsmonostor, ma Klostermarienberg), Interior Lostorff (ma Unterloisdorf), Carl (ma Karl).

U. et C. 23: 11.

„Conscriptio proventuum”; 1657.; 16 l. magyar nyelvű, egykorú másolat; Léka váruradalma; gróf Nádasdy Ferenc (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Bonig (ma Piringsdorf), Hochstros (ma Hochstrass).

U. et C. 23: 12/1.

„Urbarium”; 1661. szept. 28.; 156 l. magyar nyelvű, egykorú másolat (2. pld.); Léka vára és tartozékai gróf Nádasdy Ferenc birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Bonnig (ma Piringsdorf), Hochstras (ma Hochstrass), Dörföli (ma Dörfl), Kuhalom (Kőhalom, ma Steinberg).

U. et C. 23: 12/2.

„Beschreibung”; 1671. szept. 14-e után; 82 l. német nyelvű, egykorú másolat; Lékai uradalom; gróf Nádasdy Ferenc (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei helységek: Karl (ma Karl), Pullendorf (ma Oberpullendorf), Dörfel (ma Dörfl).

U. et C. 23: 23.

„Conscriptio”; 1712. márc. 20.; 4 l. latin nyelvű, eredeti; Niczky János, a Bessenyei család, Zeke István és Tallián Pál birtokai; Pinye, Szécsény (ma Pereszteg része).

U. et C. 28: 54.

„Conscriptio urbarü”; 1587. febr. 5.; 14 l. latin nyelvű, eredeti; a győri püspök birtokai (Győr, Sopron, Vas és Veszprém vármegye); Sopron vármegyei birtokai: Nemethy (ma Sopronnémeti), Paztony (ma Alsó- vagy Felsőpásztori), Szearfeöld (ma Szárföld), Sarkan (ma Szilsárkány), Sebess (ma Rábasebes), Szerghen (ma Agyagosszergény része), Arpas, Endred (ma Fertőendréd), Thomassy (ma Rábatamási), Kralko, Zent Myklos (ma Fertőszentmiklós), Bodonhel, Salamon (Salamonfa?, ma Zsira része).

U. et C. 28: 55/1.

„Urbarium”; 1592. nov. 2. (a vasvári káptalan 1674. máj. 11-i átiratának 1733. évi másolata; benne: egy 1599. évi adománylevél szőlőbirtokról, továbbá Szombathely es Kesző 1594. évi urbáriuma, XVI. századi birtokjegyzékek és egy 1604. évi árendás [146](#)szerződés): 121 l. latin nyelvű, másolat; néhai Kutassy János győri püspök és Széchenyi György püspök birtokai (Győr, Sopron, Vas és Veszprém vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Hymod praedium, Rákos (ma Fertőrákos) oppidum.

U. et C. 28: 55/2.

„Urbarium”; (1592); latin nyelvű, másolat; szombathelyi uradalom; a győri püspökség birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Hymod praedium, Rákos (ma Fertőrákos oppidum), Lanczer (Lanzsér, ma Landsee), Kabold (ma Kobersdorf). Locsmankös (ma Lutzmannsburg), Fraknó (ma Forchtenstein), Keresztur (Németkeresztúr, ma Deutschkreutz), Beled, Széczén (ma Pereszteg része). Szerdahely (ma Fertőszentmiklós része), Uyfalu (ma Neudorf).

U. et C. 28: 55/3.

„Urbarium”; 1592.; latin nyelvű, másolat; a győri püspökség birtokai, (Győr, Vas, Sopron és Veszprém vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Zovat (ma Bányogyszovát része), Szent Marton (ma Sankt Martin), Széplak (ma Fertőszéplak), Krako, Endred (ma Fertőendréd).

U. et C. 28: 55/4.

„Urbarium”; (1592); latin nyelvű, másolat; Kesző vár és tartozékai; a győri püspökség a csornai és a horpácsi prépostság birtokai (Vas, Sopron, Győr vármegye); Sopron megyei birtokok: Saan (ma Szany) oppidum, Csanak (ma Rábacsanak), Padyok (ma Bányog), Deőr, Heővei, Széplak (ma Fertőszéplak), Marcz (ma Marz), Maglócza.

U. et C. 28: 56.

„Conscriptio”; 1733. április; 96 l. latin nyelvű eredeti; a győri püspökség birtokai (Vas, Győr, Sopron, Komárom és Veszprém vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Szováth (ma Bányogyszovát része), Bányogh (ma Bányogyszovát), Salamon (Salamonfa), Pály, Nagy Vágh (ma Vág), Sebes (ma Rábasebes), Árpács, Szili (ma Szil), Farád (ma Csorna-Farád része), Némethi (ma Sopronnémeti), Vásárosfalu, Beléd, Kisfalud, Mihály (ma Mihályi), Szent András, Veszkin (ma Veszkeny), Sárföld (ma Szárföld), Kis Pásztory, Bör?, Likvánd (Ligvánd, ma Nebersdorf), Udvard (ma Grossmutschen), Sopron város, Merwisch (Meggyes, ma Mörbisch), Kolnhoff (ma Kópháza), Harkau (ma Harka), Molindorf (Müllendorf, ma Mühlendorf), Agendorf (ma Ágfalva), Loipersbach (ma Loipersbach), Széplak (ma Fertőszéplak), Schroln (ma Sarród), Hövej, Fraknó (ma Forchtenau), Kismarton (ma Eisenstadt), Hornstein (Szarvkő, ma Hornstein), Lackenbach (Lakompak, ma Lackendorf), Kolbersdorf (ma Kobersdorf), Lokenhaus (ma

Lockenhaus), Kapuvár, Felső Vidék?, Manersdorf (Kéthely, ma Mannersdorf an der Rabnitz), Siegendorf (Cinfalva, ma Siegendorf), Nyék (ma Neckenmarkt).

U. et C. 30: 19.

„Összeírás”: 1685. aug. 23.; 7 l. német nyelvű másolat (dátum: a praezentálásé); Fethő László tulajdonát képező és egykor gróf Nádasdy Ferenc keresztúri birtokát alkotó javak; Haschendorf (ma Haschendorf), Karácsony?, Gürm (ma Girm).

U. et C. 30: 60.

„Conscriptio”; kb. 1670. (évszám a szövegben); 39 l. magyar nyelvű másolat; felsővidéki (hegykői) uradalom; birtokos nincs feltüntetve: Hegykő, Homok (ma Fertőhomok), Hidegség, Nagy Czenk, Peresztegh, Leöveő, Újkér, Horpács (ma Sopronhorpács), Keövesd (ma Sopronkövesd).

U. et C. 30: 67.

„Haupt Extract und Beschreibung”; (XVII. század vége); 48 l. német nyelvű, másolat; heiligensteini (hegykői) uradalom; birtokos nincs feltüntetve: Hegykő, Homok (ma Fertőhomok), Hidegség, Pereszteg, Nagyczenk, Lövő-, Kövesd (ma Sopronkövesd), Horpács (ma Sopronhorpács), Újkér.

147 *U. et C. 30: 68.*

„Conscriptio”; 1666. jan. 8.; magyar nyelvű, másolat; felsővidéki (hegykői) uradalom; birtokos nincs feltüntetve; a helységek (birtokok) neve és sorrendje megegyezik az *U. et C. 30: 67* alatt felsoroltakkal.

U. et C. 30: 69.

„Extractus proventuum”; 1670. szept. 30. (készült az 1633. évi összeírás alapján); 33 l. latin nyelvű, másolat (2 pld.); felsővidéki (hegykői) uradalom; birtokos nincs feltüntetve: Hegykő, Homok (ma Fertőhomok); Hidegség, Boz (ma Fertőboz), Peresztegh, Nagy Czenk, Keövesd (ma Sopronkövesd), Horpacz (ma Sopronhorpács), Pusztá család, Újkér, Iván, Széplak (ma Fertőszéplak).

U. et C. 30: 70.

„Conscriptio”; 1671. jan. 24.; 44 l. magyar nyelvű eredeti; Felsővidéki (hegykői) Uradalom; birtokos nincs feltüntetve; a helységek neve és sorrendje megegyezik a 30: 60. alatt felsoroltakkal.

U. et C. 36: 53.

„Aestimatio”; 1748. nov. 8.; 1 l. latin nyelvű másolat (a dátum a praezentálásé); néhai Somogy Istvánnak a fiskusra (kincstár) szállt javai; Fölső Pullya (Oberpullendorf).

U. et C. 36: 52/1.

„Conscriptio”; 1723 aug. 7.; 11 l. latin nyelvű másolat; néhai Szeur János Mátyás örökös nélkül elhunyt feleségének, Catharina Schulin-nak a fiskusra szállt vagyona; Fölső Pullya (ma Oberpullendorf) és Kőhallom (ma Steinberg).

U. et C. 36: 52/2.

„Aestimatio” (Becslés), 1723. aug. 7.; 1 l. latin nyelvű másolat; néhai Szaur János Mátyás örökös nélkül elhunyt feleségének, Catharina Schulin-nak hátrahagyott ingatlanjai és ingóságai; Fölső Pullya (ma Oberpullendorf), Csáva (ma Stoob).

U. et C. 36: 52/3.

„Conscriptio”; 1721. szept. 6.; 4 l. latin nyelvű, másolat; néhai Szaur János Mátyás özvegyének a fiskusra szállt ingóságai: Fölső Pullya (ma Oberpullendorf).

U. et 36: 52/4.

„Consignatio”. 1723. máj. 7.; 4 l. latin nyelvű, másolat; néhai Szaur János Mátyás özvegyének a fiskulusra szállt ingóságai: Fölső Pullya (ma Oberpullendorf).

U. et C. 37: 27/1.

„Conscriptio”; 1723. szept. 26.; 6 l. latin nyelvű, másolat (2 pld.); Rátky Ferenc és Rátky György konfiskált javai; Und (ma Und), Salamonfa (ma Zsira része), Szarkafölde, Gereblin (?), Gyaloka, Kisfalud, Gyoro, Beled, Mihály (ma Mihályi).

U. et C. 37: 27/2.

„Aestimatio”; 1719. aug. 29.; 3 l. latin nyelvű másolat; Rátky Ferenc és Rátky György konfiskált javai; a birtokok nevei és sorrendje azonos a 37: 27/1. alatt felsoroltakkal.

U. et C. 37: 28.

„Conscriptio”; 1718. márc. 17.; 1 l. latin nyelvű másolat; Rátky György konfiskált javai; Salamonfalva (ma Zsira része).

U. et C. 37: 29.

„Astimatio”; 1718. márc. 24.; 1 l. latin eredeti (+1 pld. másolat); Rátky György konfiskált javai: Salamonfa (ma Zsira része).

148 *U. et C. 37: 30.*

„Conscriptio”; 1719. május 7.; 7 l. latin eredeti (2 pld.); Rátky György konfiskált javai; Salamonfa (ma Zsira része), Gyaluka (ma Gyalóka), Gereblin (?), Szarkafölde (?), Und (ma Und), Sire (Gschiess, ma Schützen am Gebirge), Vissi szőlőhegy (Wisch, Nemesvis, ma Répcevis része).

U. et C. 37: 31.

„Aestimatio”; 1719. máj. 25.; 5 l. latin nyelvű eredeti; Rátky György konfiskált javai; Salamonfa (ma Zsira része), Gyalóka, Und (ma Und).

U. et C. 37: 56/1.

„Beschreibung”; 1672.; 60 l. német nyelvű másolat; Sárvár uradalma (Vas és Sopron vármegye); birtokos nincs feltüntetve; Sopron vármegyei helységek: Péterfalva (ma Unterpetersdorf vagy Oberpetersdorf).

U. et C. 37: 56/2.

„Inventorium”; 1608. jan. 28.; 35 l. magyar nyelvű másolat; Sárvár uradalma (Vas és Sopron vármegye); birtokos nincs feltüntetve; Horpách (ma Sopronhorpács), Kövesd (ma Sopronkövesd), Perezteg, Czenk (ma Nagycenk), Kerezstur (Németkeresztúr, ma Kreutz), Hegykő, Cheer (ma Csér).

U. et C. 37: 56/3.

„Urbarium”; 1608. jan.; 175 l. magyar nyelvű, másolat; sárvári uradalom; birtokos nincs feltüntetve (Vas, Sopron és Zala vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Horpach, Lövő oppidum, Kövesd (ma Sopronkövesd), Pereztegh, Czenk, Hegykw, Zeplak (ma Fertőszéplak), Homok (ma Fertőhomok), Hydegsegh, Booz (ma Fertőboz), Puszta Chalad, Ivaan, Kőrös cher praedium, Puszta Giór (praedium), Tormas major (ma Csepreg része, Vas megye), Chepreg (Csepreg, ma Vas megye).

U. et C. 37: 56/4.

„Inventarium”; 1662. febr. 22.; 7 l. magyar nyelvű, eredeti; sárvári uradalom; birtokos nincs feltüntetve (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Thormas praedium (ma Csepreg része, Vas megye), Chepregh oppidum (Csepreg, ma Vas megye).

U. et C. 37: 57.

„Urbarium”; 1639. febr.; 172 l. magyar nyelvű, másolat; sárvári uradalom; gróf Nádasdy Ferenc birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron megyei birtok: Csepreg oppidum (ma Vas megye).

U. et C. 39: 60.

„Beschreibung”; XVII. század vége; 8 l. német nyelvű, eredeti; birtokos nincs feltüntetve; Boos (ma Fertőboz), Puszta család, Hegykő, Peresztteg, Nagyczenk.

U. et C. 40: 16.

„Extractus”; 1670. okt. 4.; 31 l. latin nyelvű másolat; felsővidéki (hegykői) uradalom; birtokos nincs feltüntetve; Hegykeo, Homok (ma Fertőhomok), Lövő, Booz (ma Fertőboz), Nagy Czenk, Pereszttegh, Kövesd, Horpacs (ma Sopronhorpács), Kis Horpács (ma Sopronhorpács része), Marek (ma Marz), Gogan alias Ferczerfalu (Gógánfa, ma Egyházásfalu része), Bü (Bó, ma Vas megye), Keresztiny (Keresztény, ma Egyházásfalu része), Puszta Czalad, Iván, Széplak (ma Fertőszéplak), Vikér (ma Újkér).

U. et C. 40: 25.

„Urbarium prepositurae Chornensis”; 1684. júl. 1.; 14 l. magyar nyelvű másolat; csornai prépostság birtokai (Győr és Sopron vármegye); Czenendorf (Cinfalva, ma Siegendorf), Széplak (ma Fertőszéplak), Hőwey, Lédecz (ma Sopronhorpács része), Keresztur (Németkeresztúr, ma Kreutz), Vásáros falu, Chorna, Maglócza, Ládocz (?), Horpács (ma Sopronhorpács), Farád (ma Csorna-Farád része), Márcz ma Marz).

149 *U. et C. 40: 26.*

„Extractus”; 1702. után (az 1684. és 1702. évi urbáriumok összevetése); 7 l. latin nyelvű, másolat; a csornai prépostság birtokai (Győr és Sopron vármegye); Sopron megyei birtokok Csorna oppidum, Maglócza (ma Maglóca), Farád (ma Csorna-Farád része), Banthegeye (ma Szil része), Begnicz (?)

praedium, Széplak (ma Fertőszéplak), Hevei (ma Hövej), Lédec (Lédec, ma Sopronhorpács része), Városfalu (ma Vásárosfalu), Simendorf (?), Felpecz (?), Márcz (ma Marz), Szill.

U. et C. 46: 84.

„Aestimatio” (és jelentés a királyi kamarának a becslésről); 1688. ápr. 28.; 2 l. magyar nyelvű, eredeti; néhai Jászbriny Gergely birtoka (a becslés idején a Nedeczkyek tulajdonában); Szent Miklós (ma Fertőszentmiklós).

U. et C. 48: 74.

„Conscriptio”; 1721. szept. 6.; 6 l. latin nyelvű másolat; Sauer hadnagy özvegyének, Katalin asszonynak a fiskusra szállt birtokai; Felső Pullya (ma Oberpullendorf), Köhalom (ma Steinberg).

U. et C. 48: 80.

„Conscriptio”; 1681. okt. 6.; 2 l. latin nyelvű, eredeti; Ostffy Miklós birtokai (Vas, Sopron, Győr vármegyékben); Sopron vármegyei birtokok: Sárkány (ma Szilsárkány). Farád (ma Csorna-Farád része), Sarrod.

U. et C. 54: 10/1.

„Beschreibung” (Urbarium); 1672. febr. 22.; 36 l. német nyelvű fogalmazvány; Hornstein és Pottendorf uradalma; birtokos nincs feltüntetve; (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok Hornstein (ma Szarvkő) oppidum, Petlsdorf (Petersdorf, ma Unterpetersdorf vagy Oberpetersdorf), Winpassingh (ma Wimpassing), Ungrisch Prottersdorf (Prodersdorf, ma Pordány, Wulkaprodersdorf?), Loreta (Loretom, ma Loretto), Stozingh (ma Stotzing), Stinkenbrunn (Büdöskút, ma Stinkenbrunn).

U. et C. 54: 10/2.

„Beschreibung” (az uradalmak alkalmazottainak 1666. évi jövedelme); 1667. jan. 12.; 5 l. német nyelvű, eredeti (és 6 + 3 l. német nyelvű, eredeti: a természetbeni juttatások összegzése); Hornstein és Pottendorf uradalmak; birtokos nincs feltüntetve. – A helységek, ill. birtokok nevei megegyeznek az U. et C. 54: 10/1. alatt felsoroltakkal.

U. et C. 55: 64.

„Urbarium castris Kezew”; 1587. febr. 9.; 14 l. latin nyelvű, eredeti; Arx Kezew és tartozékai; néhai Draskovich György győri püspök birtokai (Vas, Sopron, Győr és Veszprém vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Zany (ma Szany). Chanak (ma Rábacsanak), Baaghyok (Bágyogh, ma Bágyogszovát), Districtus Lochmand (Locsmánd, ma Lutzmannsburg), Széplak (ma Fertőszéplak), Sárkány (ma Szilsárkány).

U. et C. 55: 65.

„Urbarium oppidi Sabariensis”; 1656.; 28 l. latin nyelvű fogalmazvány; Arx et Oppidum Zombathel (Vas, Sopron és Moson vármegye); Sopron vármegyei helységek: Sira (ma Zsira), Sopron civitas, Neudorff (ma Neudorf).

U. et C. 56: 33.

(Összeírás): 1584.; 162 l. magyar nyelvű, eredeti; Széplak és tartozékai; birtokos nincs feltüntetve (Sopron,

Vas és Győr vármegye); Sopron megyei birtokok: Bodonkel, Barbach, Beel Sarkan (ma Bősárkány), Pordan, Szyl, Keczel (ma Rábakecöl), Bogyoszló, Thamassy (ma Rábatamási), Baboth, Vásárosfalu, Ordo (Ordód, ma Babot része), Hydaz, Kapcavár és város, Wythned, Endred (ma Fertőendred), Zörghen (Szergény, ma Agyagosszergény része), Söythoer (Süttör, ma Fertőd része), Sarrod, Szent 150 Myklos falva (ma Fertőszentmiklós), Zerdahel, Ghöbös (ma Göbösmajor, Csapod része). Chapod, Röytök (ma Rőjtökmuzsaj része), Zeplak (ma Fertőszéplak), Hansági mocsarak. Fertő tó menti erdők.

U. et C. 56: 34.

„Urbarium”; 1662. dec. 26.; 20 l. magyar nyelvű, eredeti; Széplak és tartozékai; birtokos nincs feltüntetve; Széplak (ma Fertőszéplak) castellum, Sarrod, Söytör (Süttör, ma Fertőd része), Szerdahely (ma Fertőszentmiklós része), Borgác (Börgöcz, ma Ebergöc), Kövesd (ma Sopronkövesd), Gedéri?

U. et C. 60: 83.

„Urbarium”; 1719 után (évszám a szövegben); 53 l. német nyelvű, eredeti; a szentgotthárdi apátság birtokai (Vas, Sopron és Moson vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Sidan (Németzsidány, ma Kiszsidány, Vas megye), Berrekallya (ma Tompaládony része, Vas megye).

U. et C. 65: 40.

(Összeírás): 1671. júl. 30–31.; 3 l. latin nyelvű, eredeti; Wittnyédy István konfiskált birtokai; Sopron szabad királyi város, Rákos (ma Fertőrákos) szőlőhegye, Meggyes (ma Mörbisch) szőlőhegye, Rust (ma Rust) szőlőhegye.

U. et C. 67: 43/1.

„Aestimatio”; kb. 1720.; 12 l. latin nyelvű, másolat; Török István konfiskált javai, kamarai birtokok; Egyed (ma Rábaszentandrás), Szobor (ma Sobor), Szent András (ma Rábaszentandrás) (és két Vas megyei portio).

U. et C. 67: 43/2.

„Aestimatio” (Beclés); 1726. aug. 27.; 3 l. latin nyelvű, eredeti; Török István konfiskált javai, kamarai birtokok; Széchény (Szécsény, ma Peresztég része), Egyed (oppidum), Szobor (ma Sobor), Szent András (ma Rábaszentandrás) (és négy Vas megyei portio).

U. et C. 68: 43.

„Inventarium”; 1676. szept. 26.; 12 l. latin nyelvű, eredeti (folio formatum); gróf Nádasdy Ferenc birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Kapuvar, Klastrom (Borsmonostor, ma Klostermarienberg).

U. et C. 68: 44/1.

„Extractus ex urbario dominii Leuka”; 1670. szept. 26.; 19 l. latin nyelvű, egykorú kamarai másolat; lékai uradalom; gróf Nádasdy Ferenc birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Geristorf (Gerischdorf, Gyiróth, ma Kroatisch Gerischdorf), Piringstorf (Bonya, ma Piringsdorf), Hochstras (ma Hochstrass), Dörffl (ma Dörfl), Inferior Pandorf (Alsó Bánfalva, ma Bánfalu), Mannestof (Mannersdorf, Kéthely, ma Mannersdorf an der Rabsnitz), Inferior Lostorf (ma Unterloisdorf), Closter (Borsmonostor, ma

Klostermarienberg), Superior Lostorf (ma Oberloisdorf), Bleiigraben (Bleygraben, Pleigraben, ma Olmód, Vas megye), Karl (ma Karl), Minchofen (Malomháza, ma Kroatisch Minihof), Minor Waristorf (Kisbarom, ma Kleinwarischdorf), Siegerstorf (Siegersdorf, ma Horvátsidány, Vas megye), Pressing (ma Peresznye, Vas megye), Strebltorf (ma Strebersdorf).

U. et C. 68: 55.

„Extractus” (1679. évi adóhátralékokról); 1680. szept. 12.; 2 l. latin nyelvű, eredeti; kapuvári fiskális uradalom; előző birtokos nincs feltüntetve (gróf Nádasdy Ferenc?) Bogyaszló, Bősárkány, Borbacs, Pordány (ma Rábapordány), Szil, Baboth, Vitned, Söitör (Süttör, ma Fertőd része), Endréd (ma Fertőendréd), Csapod, Sz. Miklós (ma Fertőszentmiklós).

151 *U. et C. 68: 56.*

„Extractus Restantiarum”; 1681. jan. 9.; 7 l. latin nyelvű, eredeti; kapuvári fiskális uradalom; előző birtokos nincs feltüntetve (gróf Nádasdy Ferenc?): Kőtér (?), Endréd (ma Fertőendréd), Chapod, Vittnyéd, Sz. Miklós (ma Fertőszentmiklós), Pordan (ma Rábapordány), Bodonhely, Bogyoszló, Szil, Baboth.

U. et C. 69: 26.

„Specificatio”; 1721. nov. 17.; 5 l. latin nyelvű, eredeti; Szauri-féle fiskális javak (a soproni harmincad-hivatalban talált ládában volt pénzekről és különböző ingóságokról, tárgyakról készült jegyzék): Sopron.

U. et C. 69: 71.

„Taxation und Beschreibung”; 1672. febr. 3.; 12 l. német nyelvű, egyszerű másolat; kapuvári uradalom majorságai; gróf Nádasdy Ferenc birtokai: Copowahr, Schidter (Suttör, ma Fertőd része), Portan (ma Rábapordány).

U. et C. 72: 32.

„Aestimatio”; 1747. aug. 8.; 2 l. latin nyelvű, másolat (2 pld.); a fiskus kezelésébe került Somogyi-féle nemesi kúria; Fölső Pulya (?) (helységnev kikövetkeztethető az fiskusra szállt javak: Fölső Pullya (ma Oberpullendorf). *U. et C. 72: 33-ból*).

U. et C. 72: 33.

„Aestimatio”; 1747. aug. 8.; 3 l. latin nyelvű, eredeti; Somogyi István halála után a

U. et C. 75: 18.

„Nova inquisitio”; 1608. márc. 13–20.; 112 l. magyar nyelvű, egykorú másolat; Borsmonostor és Lába váruradalma; Báthory Erzsébet birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Kühalom (ma Steinberg), Bonnya (ma Piringsdorf), Malomháza (ma Kroatisch Minihof), Keresztur (Németkeresztúr, ma Kreutz) oppidum.

U. et C. 75: 44.

„Conscriptio”; 1587. febr. 7.; 40 l. latin nyelvű, egykorú másolat; Delphino Zaccaria bíboros, győri püspök halála 1583. után a kamara kezelésébe került birtokok (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei

birtokok: Rákos (ma Fertőrákos), Sopron.

U. et C. 77: 8/1.

„Inventarium”; 1577. júl. 3.; 4 l. latin nyelvű, eredeti; Listhius János győri püspök halála után kamarai kezelésbe került birtokok (Győr, Sopron, Vas és Veszprém vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Frad (Farád, ma Csorna-Farád része), Sarkán (ma Szilsárkány), Pazthori, Nemethi (ma Sopronnémeti), Zowath (ma Bányogyszovát része).

U. et C. 77: 8/2.

„Inventarium”; 1587. febr. 12.; 12 l. latin nyelvű, másolat; Draskovich György győri püspök halála után kamarai kezelésbe vett birtokok (Győr, Sopron, Vas és Veszprém vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Zowatt (ma Bányogyszovát része), Pynned.

U. et C. 77: 8/3.

„Inventarium”; 1587. jún. 15.; 5 l. latin nyelvű, eredeti; Draskovich György győri püspök halála után kamarai kezelésbe került birtok: Rákos (ma Fertőrákos) allodium.

U. et C. 77: 8/4.

„Inventatio”; 1619. ápr. 15.; 10 l. latin nyelvű, eredeti; a győri püspök birtokai (Győr, Sopron, Vas és Veszprém vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Rákos (ma Fertőrákos) oppidum, Sopron oppidum.

U. et C. 78: 4/1.

„Inventarium”; 1598. júl. 27.; 3 l. latin nyelvű, eredeti; Pethe Márton győri püspök birtoka: Rákos (ma Fertőrákos) oppidum.

152 *U. et C. 78: 4/2.*

„Inventarium”; 1592. ápr. 15.; 1 l. latin nyelvű, töredék; Kutahssy János győri püspök birtoka: Rákos (ma Fertőrákos) oppidum.

U. et C. 78: 37.

„Inventarium”; 1651. nov. 24.; 12 l. latin és magyar nyelvű, eredeti; Kemény János volt birtokai, melyeket Bencze János számvevő kezelésébe adtak: Geresd (ma Nagygeresd része, Vas megye), Keresztur (Németkeresztúr, ma Deutschkreutz).

U. et C. 78: 38.

„Inventarium”; 1656. jan. 29.; 10 l. magyar nyelvű, eredeti; gróf Nádasdy Ferenc birtoka: Keresztur (Németkeresztur, ma Deutschkreutz).

U. et C. 85: 1.

„Urbarium”; 1639. márc. 3.; 84 l. magyar nyelvű eredeti; Léka váruradalma; gróf Nádasdy Ferenc birtoka (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok, ill. helységek: Kühalom (ma Steinberg), Bonnya (ma Piringsdorf), Hoksztroz (ma Hochstrasz).

U. et C. 85: 38. (az irat áttéve: Dl. 36994 sz. alá a középkori anyagba)

„Urbarium”; kb. 1500.; eredeti latin nyelvű; Kapu vára és váruradalma (Sopron, Győr és Vas vármegye); Sopron vármegyei birtokok, ill. helységek: Kapw castrum, Baboth, Thamassy (ma Rábatamási), Kechel (ma Rábakecöl), Hydaz, Beled, Boadonhel, Bogyoszló, Zyl, Mythned, Endred (ma Fertőendréd) praedium, Sarkan (ma Szilsárkány), Pordan (ma Rábapordány), Serghen (ma Agyagosszergény része)

U. et C. 87: 25.

„Anschlag und Betheürung über die Herrschaft Hornstain” (Conscriptio et aestimatio); 1647. (dátum a szövegben); 13 l. német nyelvű, eredeti; Schloß und Burgstall Hornstain, Markt Hornstain (ma Hornstein), Stinkenbrunn (ma Stinkenbrunn), Prodersdorf (ma Leithaprodersdorf), Pöttelsdorf (ma Pötelsdorf).

U. et C. 91: 25/1.

„Conscriptio”; 1723. márc. 8.; 1750. márc. 17-én hitelesített, 15 l. latin nyelvű másolat; Török István birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron megyei birtokok: Szécsény (ma Pereszteg része), Egyed, Sobor, Szent András (ma Rábaszentandrás).

U. et C. 91: 25/2.

„Aestimatio” és „Liquidatio”; 1726. aug. 27.; 2 l. latin nyelvű, másolat; Török István birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: lásd az *U. et C. 91: 25/1.* alatt felsorolt birtokokat, ill. helységeket.

U. et C. 91: 25/3.

„Aestimatio”; 1727. szept. 23.; 1747. nov. 16-i hitelesített, másolat; 2 l. latin nyelvű. Török István birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: lásd az *U. et C. 91: 25/1–2* alatt felsorolt birtokokat, ill. helységeket.

U. et C. 91: 25/4.

„Aestimatio”; 1723. ápr. 19.; Sopron vármegye szolgabírójának okiratába foglalt becslés; 2 l. magyar nyelvű, másolat; Telekessy Török István és özvegye, Komáromy Kata birtokai; a birtokok, ill. helységek megegyeznek az *U. et C. 91: 25/1–3.* alatt felsoroltakkal.

U. et C. 91: 68.

Összeírás; XVII. század második fele; 3 l. egykorú magyar nyelvű fogalmazvány; sárvári és kapuvári uradalom, továbbá Füzér és Tokaj birtokok; gróf Nádasdy Ferenc konfiskált birtokai (Vas és Sopron, Abaúj és Zemplén vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Csepregh oppidum, Hegykő maior, Homok (ma Fertőhomok), Hidegsegh, Czenk, Pereztegh, Boz (ma Fertőboz), Küvesd (ma Sopronkövesd), Leöveö, 153Újkér, Horpacz (ma Sopronhorpács), Csery (ma Csér), Ivány (ma Iván), Beled, Bogoszló, Pordan (ma Rábapordány), Sarkany (ma Szilsárkány), Borbacz, Szill, Tamasi (ma Rábatamási), Bodonlak (?), Szent Miklós (ma Fertőszentmiklós), Endred (ma Fertőendréd), Vitnied, Czapod, Söytör (Süttör, ma Fertőd része), Szegeny (ma Agyagosszergény), Sarrod.

U. et C. 93: 35.

„Connotatis, seu genuina Informatio pagi Gyroth”; 1697. dec. 9.; 7 l. latin nyelvű, eredeti; birtokos nincs feltüntetve; Gyroth (Gyiróth, Gerischdorf, ma Kroatisch Gerischdorf).

U. et C. 95: 3.

(Összeírás); 1528.; 29 l. latin nyelvű, másolat (fraktur); Sárvár és Léka vára és tartozékai; birtokos nincs feltüntetve (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok, ill. helységek: Iwan, Wykeer (ma Újkér), Chepregh, Glirewd (ma Girod), Gerischdorf (ma Kroatisch Gerischdorf), Bwyna (ma Piringsdorf), Pergelyn (ma Pilgersdorf), Pwlya (ma Unter v. Oberpullendorf), Kywhalom (Kőhalom, ma Steinberg), Salamonfalva (Salamonfa, ma Zsira része).

U. et C. 96: 28.

„Conscriptio”; 1745. ápr. 22.; 2 l. latin nyelvű, eredeti; Szili Ferenc soproni polgár magvaszakadtával a fiskusra szállt birtokok; Fölső Szopor (ma Újkér része). Újkér.

U. et C. 98: 27.

Összeírás; 1681. okt. 23.; 7 l. latin és magyar nyelvű másolat; Ostffy Miklós birtokai (Vas, Győr és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Sárkány (ma Szilsárkány), Farad (ma Csorna–Farád része), Sarrod, Beled, Sopron.

U. et C. 98: 77.

„Inventarium”; 1706. febr. 8.; 7 l. német nyelvű, eredeti; Kissenyei Sennyey Sándor elhunyt városi plébános birtokai és ingóságai: Ruszt (Markt, ma Rust).

U. et C. 99: 30.

„Urbarium”; 1635.; 3 l. latin és magyar nyelvű, eredeti; Viczy Ádám birtoka; Loós (Lózs, ma Nagylózs).

U. et C. 99: 51.

„Specificatio”; 1672. jún. 19.; 4 l. latin nyelvű, eredeti; birtokos nincs feltüntetve; Draszug (Drassburg? ma Drassburg).

U. et C. 101: 3.

„Inventarium et Urbarium”; 1597. jan. 25.; 111 l. magyar és részben latin nyelvű; Keresztur castrum és tartozékai; gróf Nádasdy Ferenc birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Keresztur castrum, Keresztur oppidum (Németkeresztúr, ma Deutsehkreutz), Borisdorf (Kisbarom, ma Kleinwarischdorf), Fwles (Füles, ma Nikitsch), Malomhaza (ma Kroatisch Minihof), Rakos (ma Fertőrákos) oppidum, Sopron civitas, Kwlw (Küllő, ma Girm), Nek (Nyék, ma Neckenmarkt). Szakon (ma Szakony), Czepreg, Hasondorf (Halfalva, ma Haschendorf), Kis Borisdorff-Borisdorf.

U. et C. 104: 2 (áttevé: Dl. 36983)

„Registrum”; 1505.; oklevél; Kapw vára és tartozékai (Győr, Sopron és Zala vármegye); Sopron vármegyei helységek: Zy1 oppidum, Baboth, Ordo (Ordód, ma Babot része), Bogizlo, Pordan, Hydasz, Thamasi (ma Rábatamási), Barbach, Belsarkan (ma Bősárkány), Bodanhel, Beled, Kechel (Kecöl, ma

Rábakecöl), Sergen (Szergény, ma Agyagosszergény része), Wythned, Kapy (ma Capy) praedium.

154 *U. et C. 117: 25.*

„Conscriptio”; 1723. máj. 20.; 3 l. latin nyelvű, eredeti; Sibrik Miklós birtoka: Micske (Strebersdorf, ma Strebersdorf).

U. et C. 117: 36.

„Conscriptio”; 1723. okt. 20.; 5 l. latin nyelvű, eredeti; gróf Nádasdy Ferenc konfiskált birtokai (új tulajdonos: az Ágoston rend lékai konventje): Liquánd (Ligvánd, ma Nebersdorf), Pulya (ma Pullendorf).

U. et C. 117: 38/1.

„Inventatio et aestimatio”; 1726. júl. 22.; 2 l. latin nyelvű, eredeti; néhai báró Vragovicz Kristóf konfiskált ingatlanai és ingóságai (Varasd és Sopron vármegye): Sopron.

U. et C. 117: 38/2.

„Summarium extractus”; 1726. jún. 2.; 3 l. latin nyelvű, eredeti; néhai báró Vragovicz Kristóf ingatlanai és ingósága (Varasd és Sopron vármegye): Sopron.

U. et C. 117: 43.

„Conscriptio”; 1730. jan. 24.; 2 l. latin nyelvű, eredeti; báró Scheller Mihály János ingó és ingatlan javai: Diófalva, Steinberg (ma Steinberg).

U. et C. 119: 2/2.

„Inventarium Arcis Kezeö”; 1566. jún. 12.; 7 l. latin nyelvű, eredeti (+ 3 l. töredék); a győri püspökség vagyoneleltára (Vas és Sopron megye); Sopron megyei helységek: Zany, Chanak (ma Rábacsanak), Bayok (Bágyog, ma Bágyogszovát).

U. et C. 119: 3.

„Conscriptio Bonorum”; 1571. júl.; 70 l. latin nyelvű, eredeti; a győri püspökség birtokai (Győr, Sopron, Vas és Veszprém vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Szowad (ma Bágyogszovát része), Szany oppidum, Chanak (ma Rábacsanak), Zenth Miklos (ma Fertőszentmiklós), Bágyogh (ma Bágyogszovát), Sopron (Domus Episcopalis Soproniensis), Hymod.

U. et C. 119: 4.

„Conscriptio Bonorum”; 1577. ápr. 6.; 69 l. latin nyelvű, másolat (2 pld.); Listhy János győri püspök halála után összeírt birtokok és jövedelmeik (Győr, Vas, Sopron és Veszprém vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Salamon (Salamonfa?, ma Zsidány része), Zowath (ma Bágyogszovát része), Chanak (ma Rábacsanak), Zenth Miklos (ma Fertőszentmiklós), Pyspekh Zogethe (?), Bagiok (ma Bágyogszovát), Zany oppidum, Hymod. Syra (ma Zsira), Wyfalu (Újfalu, ma Neudorf), Dör (ma Dör).

U. et C. 121: 44.

„Aestimatio vel Consignatio”; 1774. ápr. 19.; 10 l. latin nyelvű, másolat (1 melléklettel); a pápóci perjelség

birtoka (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtok: Sebes (ma Rábasebes).

U. et C. 119: 1.

„Conscriptio”; 1565; 45 l. latin nyelvű, eredeti; a győri püspökség birtokai (Győr, Sopron, Veszprém és Vas vármegye); Sopron vármegyei birtokok; Zowad (ma Bányogyszovát része), Chanak (ma Rábacsanak), Bayok (Bányog, ma Bányogyszovát). Zenth Myklos (ma Fertőszentmiklós).

U. et C. 119: 6.

„Urbarium seu consignatio”; 1592; 125 l. latin nyelvű, másolat; Kuthassy János győri püspök számára a győri püspökség jószágairól készített urbarialis összeírás (Győr, Veszprém, Vas és Sopron vármegye) (benne utasítások az összeírók számára); 155 Sopron vármegyei birtokok: Rakos (ma Fertőrákos) oppidum, Meggyes (ma Mörbisch), Sopron civitas, Zira (ma Zsira), Zany oppidum, Zent Myklos (Fertőszentmiklós), Chanak (ma Rábacsanak), Chorna, Zenth András (ma Rábászentandrás).

U. et C. 123: 34.

„Conscriptio”; (XVIII. század első fele); 2 l. latin nyelvű, egykorú másolat; néhai Szili Ferenc elhunytá után magvaszakadtával a fiskusra szállt birtokai; Felső Szopor (ma Újkér része), Uyker, Alsó Szopor (ma Újkér része), Viss (Nemesvis, ma Répcevis része).

U. et C. 156: 2.

„Urbarium Universorum Bonorum Nadasdiano-Fiscalium”; 235 l. latin nyelvű fogalmazvány vagy másolat; gróf Nádasdy Ferenc konfiskált birtokai (Vas és Sopron vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Szent Miklós oppidum (ma Fertőszentmiklós), Szerdahely (ma Fertőszentmiklós része), Seötör (Suttör, ma Fertőd része), Endréd (ma Fertőendréd), Csapod, Geöbös (ma Göbösmajor, Csapod része), Vithned, Hidarz praedium, Kapuvár oppidum, Baboth, Bojoszlo (ma Bogyoszló), Thamássy (ma Rábatamási), Bü Sarkany, Barbacz, Keezel (ma Rábakecöl), Beled, Tata (Kistata, ma Szil része), Szyll, Pordány (ma Rábapordány), Bodonhely.

U. et C. 162: 59.

„Inventarium”; 1797. jan. 26.; 9 l. német nyelvű, eredeti; Eberl Erzsébet elhunytá után Sopron városában található javairól, ingóságairól készült kimutatás: Sopron.

U. et C. 162: 67.

„Inventarium”; 1798. máj. 29.; 9 l. német nyelvű, eredeti; Schlegel Mátyás soproni polgár elhunytá után Sopron városában található ingóságairól, személyes tárgyairól készített leltár: Sopron.

U. et C. 185: 7.

„Conscriptio”; 1819. máj. 21.; 6 l. latin nyelvű, eredeti (2 db melléklettel); Talabér László halála után a fiskusra szállt birtokok. Makkos Hettye (ma Hettye), Felső Szopor (ma Újkér része).

U. et C. 191: 7.

„Beschreibung deren königl. Freystadt Ödenburg...”; 152 l. német nyelvű, eredeti (benne Sopron környékének vázlatos térképe); Sopron szabad királyi város és tartozékai: Sopron. Loiperspach

(Lépesfalva, ma Loipersbach), Wandorf (Bánfalva, ma Sopron része), Harkau (ma Harka), Wolfs (ma Balf), Klingebach (Kelénpaták, ma Klingebach), Mörvisch (Meggyes, ma Mörbisch), Agendorf (ma Ágfalva), Kohlhof (Kohlenhof, ma Kópháza).

U. et C. Irreg. 9: 15 (83. alszám)

(Összeírás); XVII. századi eredetiről készült 1726. évi másolat; 1 l. latin nyelvű; a soproni keresztes konvent birtokai: Sopron, Beő (Bő, ma Vas megye), Keresztur (Németkeresztúr, ma Deutschkreutz).

U. et C. Irreg. 9: 15. (96. alszám)

(Összeírás); 1702. évi irat 1726. évi másolata; 33 l. latin nyelvű; a csornai Szent Mihály-prépostság birtokai (Sopron, Győr, Somogy és Tolna vármegye); Sopron vármegyei birtokok: Chorna oppidum, Maglocza. Farad (ma Csorna–Farád része), Keresztur (Németkeresztúr, ma Deutschkreutz), Bankhegye (Bánthegey, ma Szil része) praedium, *Begnicz?* Hevey (ma Hövej), Széplak (ma Fertőszéplak), Lidecz (Lédec, ma Sopronhorpács része), Vasarosfalu, Horpác (ma Sopronhorpács), Siemendorf (?), Felpecz (?), Marz (ma Marz), Szyl.

156 *U. et C. Irreg. 6: 25.*

(Összeírás); XVII. század első fele; 7 l. magyar nyelvű fogalmazvány; birtokos nincs feltüntetve (Sopron és Vas vármegye); Sopron vármegyei helységek: Keresztur (Németkeresztúr, ma Deutschkreutz) oppidum, Kallastrom (Borsmonostor, ma Klostermarienberg), Kwhalom (ma Steinberg), Berezin (?), Ketzl (Kecöl, ma Rábakecöl).

U. et C. Irreg. 6: 26.

(Összeírás); XVII. század első fele; 3 l. latin nyelvű, fogalmazvány; „Felső Vidékből való helységek”; birtokos nincs feltüntetve: Ivan, Uyker, Horpacz (ma Sopronhorpács), Lövvő, Kövesd (ma Sopronkövesd), Pereszttegh.

U. et C. Irreg. 5: 24.

(Összeírás urbáriális adatokkal); (1639; dátum a szövegben); 25 l. magyar nyelvű töredék; birtokos nincs feltüntetve: Keresztur (Németkeresztúr, ma Deutschkreutz). Malomháza (ma Kroatisk Minihof).

U. et C. Irreg. 7: 53.

(Összeírás-töredék); XVII. század második fele; 1 l. magyar és latin nyelvű; Sopron vármegyei jobbágytelkek; Szalay Gábor Péter. Czimberné, Tompa György, Tetemi János és Ferde Mátyás birtokai: Kisczenk, Nagy Czenk, Hegykü.

U. et C. Irreg. 7: 58.

„Specificatio”; XVIII. század vége; 8 l. latin nyelvű, egykorú kamarai jegyzék; Borlány István plébános által a Nádasdy-családtól zálogba vett jobbágyokról: Német-keövesd (ma Sopronkövesd).

U. et C. Irreg. 7: 116.

(Conscriptio urbarialis); (XVII. század közepe); 4 l. latin nyelvű, egykorú kamarai összeírás-töredék; Sopron vármegyei falvak; birtokos nincs feltüntetve: Varasdorf (Kis-Barom, ma Kleinwarischdorf), Franko

(ma Frankenau), Kis-Sidan (Nébetzsidány, ma Kiszsidány, Vas megye).

U. et C. Irreg. 7: 113.

(Lajstrom); 1567.; 5 l. magyar és latin nyelvű, fraktur; Sopron vármegyei falvak; birtokos nincs feltüntetve: Homok (ma Fertőhomok), Hegykeo, Iwan.

U. et C. Irreg. 7: 114.

(Lajstrom); 1567.; 12 l. magyar és latin nyelvű, fraktur; Sopron vármegyei falvak; birtokos nincs jelezve: Chenk (ma Cenk), Peresztteg (ma Peresztteg).

U. et C. Irreg. 7: 115.

(Összeírás); 1701. ápr. 14.; 1 l. német nyelvű (latin és magyar mondatokkal), egykorú tabelláris összeírás, fogalmazvány; a csornai premontrei prépostság telkes jobbágysai: Csorna.

U. et C. Irreg. 7: 115/a.

(Kimutatás); 1702. jan. 1–10.; 2 l. német nyelvű, eredeti; a csornai premontrei prépostság jobbágysairól: Csorna.

U. et C. Irreg. 7: 108.

(Névjegyzék); (XVI. század közepe); 1 l. latin nyelvű, egykorú uradalmi feljegyzés; „Nomina Incolarum de Kerezthwr”: Kerezthwr (Németkeresztúr, ma Deutschkreutz).

U. et C. Irreg. 7: 109.

(Lajstrom); 1659.; 6 l. magyar nyelvű, fraktur, egykorú kamarai feljegyzés; Sopron vármegyei falvak; birtokos nincs feltüntetve: Kis-Barom (ma Kleinwarischdorf), Malomháza (ma Kroatisch Minihof).

157 *U. et C. Irreg. 7: 109/a.*

(Lajstrom); 1656.; 7 l. magyar nyelvű, fraktur, egykorú uradalmi feljegyzés; Sopron vármegyei falvak; birtokos nincs feltüntetve: Kis-Barom (ma Kleinwarischdorf), Nagy-Barom (ma Grosswarischdorf), Malomháza (ma Kroatisch Minihof), Nyék (ma Neckenmarkt).

U. et C. Irreg. 7: 110.

(Számadástöredék); (1567., az évszám a szövegben); 12 l. latin és magyar nyelvű, egykorú uradalmi elszámolás, fraktur; a Nádasdy-család birtokai: Horpach (ma Sopronhorpács), Keowesd (ma Sopronkövesd), Iwan, Hegykw, Homok (ma Fertőhomok), Hidegsegh, Keresztur (Németkeresztúr, ma Deutschkreutz), Chepreg (Csepreg, ma Vas megye).

U. et C. Irreg. 7: 111.

„Registrum”; 1567.; 12 l. latin és magyar nyelvű fogalmazvány, fraktur; a Nádasdy-család birtokai: Keresztur arx (Németkeresztúr, ma Deutschkreutz), Kövesd (ma Sopronkövesd), Lövvő, Horpács (ma Sopronhorpács), Újkér.

U. et C. Irreg. 7: 112.

(Lajstrom); 1668. máj. 20.; 24 l. magyar nyelvű, latin nyelvű bejegyzésekkel, feljegyzés, fraktur, a Nádasdy-család birtokai: Hegyku, Homok, Hidegsigh, Czenk, Peresztogh, Kövesd (ma Sopronkövesd), Malomhaza (ma Kroatish Minihof), Sopron város, Keresztur (Németkeresztúr, ma Deutschkreutz).

U. et C. Irreg. 11: 28.

„Conscriptio”; 1766. jan. 27.; 8 l. latin nyelvű, egykorú másolat; tabelláris összeírás; a győri káptalan birtokai: Káptalanviss (ma Répcevis), Szőbe-földe praedium.

U. et C. Irreg. 11: 29.

„Instructio”; (kb. 1620., a dátum Dr. Csánki Dezső beírása); 6 l. magyar nyelvű, eredetiből kiemelt (kitépelt) töredék; (Birtokos: a Nádasdy-család?); Boristorf (Borisfalva-Kisbarom, ma Kleinwarischdorf), Franko (ma Frankenau), Kis-Sidan (Németzsidány, ma Kiszsidány, Vas megye).

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYEK / Katona Imre: Hitler Csapodon? (Hol állt a Keleti Front Főparancsnoksága?)

Katona Imre: Hitler Csapodon? (Hol állt a Keleti Front Főparancsnoksága?)

1. Az 1939-ben Németország és Anglia között kitört háború nemcsak falvainktól esett messze, de sokáig még országunktól is. Bár hazánk anyagi helyzetében hamar megmutatkozik a háború hatása: a pengő fokozatosan romlik, egyebekben azonban még sokáig alig van jelen a háború. Esténként az égnek a falutól északra eső féltékeny robbanó lövedékek villannak, fényszórók csóvái pásztázzák az eget: a Fertő fölött ballont húzó repülőgéppel a sarródi légvédelmi tüzérség a találati pontosságot gyakorolja. Mind többször érkeznek a faluba katonák: huszárok, tüzérek, gyalogosok. A bekvártélyozott katonákra a falubeliektől eltérő regula érvényes, ezt a reggel, délben, délután és este felcsendülő kürtszó jelzi.

Mi, gyerekek is egyre többet játszunk katonásdit, sőt háborúsdit a vasútállomás melletti anyaggödör füzesei között. Mindegyikünk német, olasz, vagy magyar akar lenni. Nemsokára megindul az ökörexpert Németországba. A csapodiak hízott ökreit Drezdába címezve vagonírozzák be a csapodi állomáson. Kell a hús a harcoló katonáknak! 1939-ben egy másik szenzáció is a háborút juttatja az emberek eszébe. A falu határában, a Darab-erdőn túli Szoba-völgyben lezuhant egy magyar katonai repülőgép. A tragikus esemény nagy szenzációt keltett. Az emberek hetekig jártak a gép roncsaihoz, plekszi-darabokat szedtek össze, ami a falusi díszműkészítés [158fontos](#) kellékévé lépett elő ezekben az anyagihiányos háborús években. A repülőgép tragédiája hetekig foglalkoztatta a falubelieket. Az eseményt még Csapod képviselőtestületi jegyzőkönyvében is megörökítették¹⁽⁴⁰⁾: „Csapod község határában herceg Esterházy Pál birtokán a Szobavölgy-dűlőben 1939 febr. 28-án délelőtt 10 órakor egy katonai repülőgép lezuhant és ezáltal Mészáros Géza m. kir. repülőhadnagy, aki róm. katolikus, nőtlen, 26 éves, szülei Mészáros Béla és Maradek Anna, Eger városi lakosok, repülőhalált halt.

A repülőgépen volt még vitéz Bertalan Árpád százados, a Mária Terézia rend lovagja, a tiszti arany vitézségi érem tulajdonosa stb. stb., aki sípcsont törést, medencecsont repedést és bordatörést szenvedett,

Borky István rep. zászlós, aki nyílt lábtörést szenvedett, Szabó Gyula rádiós tizedes és Gáspár József szerelő őrzetű, akik sértetlenek maradtak.”

A lezuhantak közül különösen vitéz Bertalan Árpád bátorságáról beszéltek sokáig a faluban. A mentésben elsőként résztvevő csapodi favágóknak²⁽⁴¹⁾ (Varga Sándor is közöttük volt!) fájdalomtól elgyötört arccal, de erőt mutatva hajtogatta: ez katonadolog! Vitéz Bertalan Árpádról, mint a magyar ejtőernyősök parancsnokáról sokszor hallhattunk az 1940-es évek elején és a közelmúltban írt memoárokban (Bárczy János: Zuhanóugrás stb.). Az ejtőernyősök délvidéki bevetésekor – mindjárt a felszálláskor – gépe megcsúszott és a benne levők egy szálíg meghaltak anélkül, hogy célhoz értek volna.

1940-ig a pénz egyre fokozódó elértéktelenedése és az újságok hírei utaltak a háborúra. Lengyelország lerohanása után lengyel katonák tűnnek fel a faluban, akik főleg Bregenzen és Fertőszentmiklóson, a volt Bezerédj-kastélyban lévő táborban laktak. Innen rándultak át a szomszéd falvakba, így Csapodra is. A fertőszentmiklósi Bezerédj-kastélyban már 1940 körül megszűnt a fogolytábor, de Bregenzen egészen a háború végéig fennmaradt. A háború utáni hónapokban egy ideig még látható volt a templomnak, illetve a kápolnának berendezett istálló egy lengyel hadifogoly-festő oltárképével³⁽⁴²⁾. A repülőteret birtokba vevő szovjet katonák használták ideiglenes tartózkodási helyül az egykori major táborra átalakított épületeit. A földreform során – mint Esterházy-birtokot – Bregenz határát is felosztották. Az új tulajdonosoknak az épületekre nem volt szükségük, így lebontották őket.

Az 1944. október 15-i eseményekkel a háború átterjedt az országnak erre a részére is. Előbb erdélyi szász menekültek lépik el a falut, majd magyar és német katonákat kvártélyoznak be a házakba. A katonák szinte teljes egészében a repülőter állományába tartoztak, a magyarok ugyanúgy mint a németek.

A repülőterből hovatovább nagyüzem lesz, a környékeliek leglátogatottabb munkahelye. Hatalmas építkezés folyik a nagy kiterjedésű területen, elsősorban a soproni országút baloldalán, az erdőrendezéskor kialakított nyiladékokban, allékban. Itt épülnek a korábbi fedett hangárokat pótló, ún. nyílt hangárok. Ide állnak be a bevetésből visszatérő, vagy a várakozó gépek. Itt, az erdő fái között jól álcázva állnak egymáshoz közel a különböző háborús gépcsodák. A segédmunka valóságos reneszánsza van itt a repülőteren. Épületeket nem emelnek sem itt, sem a repülőterétől távolabb, de a földmunka gigantikus méretekben folyik. A környékeliek mellett munkaszolgálatra beosztott magyar pótszolgálatosok, román és orosz hadifoglyok Bregenzről, működnek közre a repülőter építésében. A repülőter parancsnoksága báró Berg szolgagyőri kastélyában székel, az egyes alparancsnokságok pedig komfortosított sátrakban vannak elszórva az erdőben. A munka egyre növekvő méretei mutatják, hogy a háború az utolsó szakaszába lépett. A kifutópálya sarkain ágyúállások vannak, négycsövű gépágyúkkal.

159Csapod is tele van magyar és főleg német katonákkal. Nagy részük a repülőteren szolgál. A le- és felszálló gépek fülsiketítő moraja mellett katonai szállító-kocsik, motorkerékpárok zajától és a sok idegen katona beszédétől hangos a falu, melyben lassan már több az idegen, mint a magyar.

Az a nap, melynek előzményeiről és következményeiről szólunk, még a falu e felfokozódott, idegenektől hemzsegő életéhez képest is feltűnő volt. Dobszó adta tudtul, hogy senki se lépje át háza kapujának küszöbét. Minden kapuban, bejáróban és utcai kijáratnál Wermacht-katona vagy fegyveres SS-őr állt. A járdán bukósisakos motorkerékpárosok, az úttesten pedig páncélosok és páncélozott járművek közlekedtek. Pillanatok alatt elterjedt a hír: Hitler érkezett a Déli Hadseregcsoporthoz faluban lévő főhadiszállására! A hír a váltót állító Kovács István állomásfőnöktől indult el, aki még a közelmúltban is állította, hogy személyesen is volt szerencséje látnia Hitlert, vagy alteregóját az érkező vonattal.⁴⁽⁴³⁾ Más adatok arra mutatnak, hogy

1945. március 28-án nem Hitler, hanem Himler járt a Heeresgruppe Süd főhadiszállásán⁵⁽⁴⁴⁾. Nem tudjuk, hogy azért került-e sor itt a fogadásra Eszterházán, mert a vonat ekkor már Csapodról elindulva e körül járt, vagy ezzel csak a vonat valóságos helyét akarták-e eltitkolni. Máshelyütt Veres D. Csaba azt írja, hogy Hitler 1944-ben már nem hagyta el a berlini főhadiszállást, következésképpen Hitler biztosan nem, így csak Himler járhatott 1945 tavaszán Csapodon, a vezérkari vonaton⁶⁽⁴⁵⁾.

2. Mit mutatnak a tények?

Csapod a második világháború során különös jelentőségre tett szert. Ezt elsősorban sajátos fekvésének köszönhetően. A falut minden irányból hatalmas erdők veszik körül, ezek háborús időben – amilyenek ezek az évek voltak – kitűnő búvóhelyül szolgálhattak állatoknak, embernek, gépnek, mi több olyan anyagok tárolására, raktározására is felhasználhatták. mint a lőszer és különböző háborús eszközök.

A falutól északra fekvő ún. csapodi Cser 1783-ban, sőt még a múlt század első felében is összefüggő erdőség volt, nagyobb tisztások nélkül⁷⁽⁴⁶⁾. A múlt század második felében azonban a ló- és birkatenyésztés elterjedésével az erdőgazdálkodás a területen háttérbe szorult, emiatt az egykor összefüggő erdőt kisebb-nagyobb tisztások kezdik tarkítani.

A vasút kiépülésével tovább csökkennek az erdők és növekszik a tisztás területek nagysága. Az 1900-as évek elején már több itt a tisztás, mint a más terület, Különösen északon, Bregenz közelében sok a tisztás. Bregenz, mint nevéből kitűnik, már létesülésekor katonai rendeltetésű hely volt. Kezdetben a huszárok kiképző és szálláshelye, csak később, az első világháború után, alakul át általános katonai kiképző- és szálláshellyé.⁸⁽⁴⁷⁾ A majorsághoz közel fekvő és egyre nagyobb erdőtisztáson a 30-as évek végén, a 40-es évek elején az ún. bregenzi gyöp végében már a katonai repülő is megjelennek. Ponyvából húzott hangárban állomásoznak, melyek egyelőre csak látványosságul szolgálnak a falusiaknak, nemsokára azonban egyrészt munkahelyül is, amikor a repülőter kialakítási munkálatai 1942-ben elkezdődnek. Erre akkor kerül sor, amikor német katonai parancsnokság vette át a magyar katonaságtól a repteret. A leszállópályát – az országút és a bregenzi gyöp között – kb. 600–800 m széles és másfél km hosszú árkokkal vették körül. A hangárok – míg csak néhány gép le- és felszállásáról volt szó – a tér északi végében **160**álltak. Később a sopron–veszprémi országút és Szolagyör–Pityer közti erdőbe mélyen benyúló allék szolgáltak a repülőgépek tartózkodási helyeikül. A legkülönbözőbb gépek szálltak fel- és le Lesvárott. A Messerschmidt-vadászgépek különböző típusain keresztül a Heinkel-gépekig szinte minden típus képviselve volt a repülőtéren, egészen az olasz Caproniig. Magyar részről a Messerschmidt 110-es típusú lokátoros éjjeli vadászok 3 százada tartózkodott Lesvárott a háború utolsó időszakában. A gépek személyzete főleg Csapodon lakott családjával. A századok élén egy-egy kiváló hírben álló vadászpilóta állott, róluk nevezték el az egységeket Tomor-, Dóczy- és Hány- századnak. Tomor Lászlót a szovjet frontról vezényelték az M 210-es vadászbombázó alakulathoz. A keleti fronton előbb Sólóyom-típusú gépein ért el sikert (Tomor László: Harcok az orosz égen), majd Messerschmidt 109-es gépek különböző típusaira került. Dóczy százados Németországban bukkant fel az 1960-as években, mint berepülőpilóta⁹⁽⁴⁸⁾.

A repülőteret nemcsak vadászgépek le- és felszállására használták, hanem bombázógépek is szálltak fel kifutópályájáról. Az említett három magyar repülőszázad is vadászbombázókból állt. A bombákat és a lőszerket a csapodi Csernek az állomás mögötti részén, a Fajtoron (Cirák felé) és a vitnyédi Cserben tárolták. Később, a háború befejezése után nagy gödrökben hatástalanították a felhalmozott hatalmas mennyiségű gyilkos fegyvert¹⁰⁽⁴⁹⁾.

A repülőtérről a falu jelentősége katonailag felértékelődött, hiszen légiúton oda kapcsolhatták be ahova csak

akarták, ahova a háborús érdekek megkövetelte. Fokozta a falu katonai jelentőségét a vasúthálózatba való bekapcsolódása.

A falut átszelő vasút nem volt fővonal: Sopront és Celldömölköt kötötte össze. Jelentősége a háborús körülmények miatt mégsem lebecsülendő, különösen, ha figyelembe vesszük a falu kedvező fekvését, rejtettségét (ez háborús időkben a legkedvezőbb adottságok egyike), valamint, hogy az egykori német birodalom innen alig van messzebb 30–40 km-nél; érthető a németek választása, mely Csapodra mint katonai centrumra esett.

A vasút, az erdők, a jó megközelíthetőség mind olyan adottságok, melyek a falu katonai jelentőségét háború idején növelik. Ilyen szempontból Csapodra már korán ráterelődik a figyelem, ami egészen sajátos körülménynek tulajdonítható. A csapodi vasútállomásnak 3 vágánya volt. Az egyik, a szélső, kitérővágány volt ellenvonat esetére. A 3. vágány félkörívnyi fordulattal a majorba vezetett. Ezen a 30-as évek közepéig, ill. végéig az uradalom szükségleteit elégítették ki. A vagonokat ökrökkel húzták a majorig. Az 1930-as évek végén azonban vasúti kocsikat toltak a vágányra, mely így szállításra alkalmatlan lett. A kocsik, nyitott és fedeles vagonok, gyermekek játszó- és búvóhelye voltak, ennek következtében annyira megrongálódtak, hogy néhány teljesen helyreállíthatatlan lett. A kocsik egyrészét 1942–43-ban kihúzták a vágányról, hogy a kitérő vonatok, illetve szerelvények befogadására alkalmas legyen¹¹⁽⁵⁰⁾.

Az egy megüresedett vágány nem sokáig maradt kihasználatlanul, mert a budapesti GANZ Villamossági és Járműgyár illetékesei jó lehetőséget láttak a felhasználására.

Az Európát körülvevő háborús blokádnak nemcsak megnehezítette, hanem esetenként teljesen lehetetlenné tette a kontaktust az amerikai kontinenssel. A GANZ Villamossági és Gépgyár szerződéses viszonyban volt Argentínával vasúti (Pullman) kocsik gyártására. Ezek legyártása meg is történt, de tovább szállításuk a már ¹⁶¹említett katonai blokádnak miatt nem valósulhatott meg s egyelőre még kilátás sem mutatkozott arra, hogy erre a közeljövőben sor kerüljön. Az 1944. március 19-e után várható bombázásveszély a nagy budapesti gyárat arra készítette, hogy az elszállíthatatlan 36 motor-, illetve vontatókocsiját (jobb hely híján a gyárudvaron vesztegeltek) vidéken, bombabiztos helyen helyezze el. Ezek a kocsik a kor technikai színvonalán, minden igényt kielégítő luxuskivitelben készültek. A padok zöld színű borjúbox bőrrel voltak bevonva.

A GANZ Villamossági Műveknek a GYSEV budapesti vezérigazgatóságához intézett első levele 1944. március 22-én kelt, tehát nem sokkal március 19-e, az ország német megszállásának időpontja után. A GANZ szerint a kocsik biztonságos elhelyezésére „az Esterházy hercegi hitbizomány birtokán Csapod és Mexikó-pusztai állomások közelében kínálkozik alkalmas terület”, az uradalmi majorba vezető iparvágányon. A két vágány közül a GYSEV-vel együtt szakértői szemle dönt. A GANZ Pachler főtanácsost küldte Sopronba, hogy a GYSEV illetékeseinek segítségével döntsenek a két lehetőség egyikéről. Az ügyiratok szerint a GANZ csak akkor fordult a GYSEV-hez, amikor Esterházy Pál már hozzájárult ahhoz, hogy a Ganz a két vágány egyikét használhatja. Ezért különös – és bizonyára sajátos következtetések levonására nyújt lehetőséget – hogy nem a két jelzett lehetőség közül választottak a kiküldött szakértők, hanem Csapod és Fertőszentmiklós közt találtak egy olyan területet, melyet a kocsik tárolására is alkalmasnak véltek és a két kitérőhöz hasonlóan szintén az Esterházy-hitbizomány területén feküdt. „A motorkocsikat a Celldömölk–Esterháza vonalnak Csapod állomástól északra, a 454 és 458 szelvények között balra elterülő – az Esterházy-hitbizomány tulajdonát képező – erdőirtáson kívánnánk elhelyezni. A megjelölt két szelvény között a legmegfelelőbb ponton a lerakás tartamára egy kitérő beiktatására és hozzá csatlakozó, tervvázlatok szerint kb. 170 és 240 m közötti hosszúságú, normál

nyomközű lerakodóvágányra lenne szükség” – írják 1944. április 7-én a GYSEV illetékesei a Ganz-gyáriaknak. Fekete János csapodi főpályamester hiába figyelmeztetett arra, hogy a kocsik tárolására kiválasztott terület mögött, az erdősávon alig túl néhány száz méterre húzódik a lesvári repülőtér kifutópályája, így a telephely megválasztása aligha szerencsés; megjegyzéseit „aggályoskodásnak” minősítették a GYSEV Osztálymérnökség illetékesei. Más kérdés, hogy a kocsik e miatt komoly háborús sérülést szenvedtek¹²⁽⁵¹⁾. Úgy véljük, hogy a csapodi kitérővágányról a GYSEV illetékesei azért terelték el a GANZ-gyáriak figyelmét, mert a vágányt már ekkor lefoglalták más, magasabb célra, melyről csak az illetékesek tudtak, de arról írásban nem értekeztek. Hogy ez mennyire így lehetett, arról az a két vonat is tanúskodhat, melyet itt, illetve emellett tároltak a háború utolsó hónapjaiban.

3. A háború utolsó hónapjaiban a vasútnak a Páskomnál lévő kanyarában egy sajátos rendeltetésű, a falubeliek előtt is teljesen titokban levő vonat vesztegelt. A falubeliek „Aranyvonatnak” hívták, de nem volt azonos azzal a vonattal, melyen a Nemzeti Bank arany-, ill. devizakészletét tárolták. Ezt a vonatot nem tartalma miatt nevezték így, hanem a kocsik arany- és ezüsthésszel való díszítettsége miatt. Különbözik a kocsik díszítése a budapesti Kodály-körönd házainak sgraffittós mintáira hasonlított. Ezekben, vagy ezekhez hasonló (!) kocsikban szállították 1938-ban a Szent Jobbot. Egyes források arra utalnak, hogy a Szépművészeti Múzeum nyugatra menekített képeit tárolták ilyen vonaton, mely a háború utolsó heteiben Fertőbozon volt más közbülső állomások után. Hegyi Imre azonban arra hívta fel figyelmemet, hogy ezekben a kocsikban a koronázási jelvényeket szállították. A vonat elején és ¹⁶²végén levő személykocsik a koronaórség és a kocsikra vigyázó órség befogadására szolgáltak. Mi, gyerekek nem mertük megközelíteni ezt a különös vonatot¹³⁽⁵²⁾. Elterjedt a hír, hogy az órség a bámécskókat eltelessékeli a vonat közeléből. A vonatra és rendeltetésére vonatkozó adatokra még a GYSEV forgalmi osztály 1944. XII. 6-tól 1947. IX. 10-ig vezetett eseménynaplójában sem sikerült rábukkannunk, pedig – mint a következőkből kitűnik – még ennél „titkosabb vonat” állt Csapodon, az említetthez egészen közel, melyről viszont sikerült néhány adatot találnunk a GYSEV krónikaszerű felsorolásai között.

Az iparvágánynak a falu alatt húzódó félköríves vonala magasból könnyen belátható volt, ezért rejtett katonai jellegű szerelvények tárolására alig használhatták. A vasútállomástól nyugatra – a templomföldeken túl – a csapodi Cser húzódott a Csapodot Pusztacsaláddal összekötő útig. Az erdőt nemcsak cseres alkotta hanem – főleg a délnyugati részen – fenyves cserrel és bokros, dús aljnövényzet, mely nemcsak a vadaknak szolgált kitűnő búvóhelyül. hanem – mint példánk mutatja – az embereknek is, amire a háborúban ebben az évben az egyre ismétlődő bombatámadások veszélye miatt szükség is volt.

A háborús helyzet egyre romlik. 1944. október 15-én, Horthy proklamációjának napján már átlépték a szovjet csapatok a Kárpátokat, s az ország területén, Makó környékén folynak a harcok a makacsul ellenálló német és magyar alakulatok és a támadó szovjet csapatok között. A német hadvezetőség arra rendezkedett be, hogy a Dunántúl északkeleti részén indítja meg – előre meghatározott időpontban – az ellentámadást a szovjet csapatok ellen. Ekkor határozzák el, hogy a Főparancsnokságot visszavonják az ország nyugati határához, a Birodalomhoz közeli területre. Választásuk miatt éppen Csapodra esett, az elmondottak alapján alig szorul bővebb magyarázatra. Nemcsak arra törekedtek, hogy a Főparancsnokság vonata jól álcázott helyen és vasútállomáshoz közel, utakkal is jól megközelíthető helyen álljon, hanem arra is, hogy a vonat a repülőtérrel jól megközelíthető helyen legyen. E célból olyan vonalat vezettek ki az állomás legszélső, keresztezés céljára fenntartott vágányából, mely az őrházat éles szögben megkerülve az erdő szélére vezetett. Itt, az erdőszélen vezetett egy út hozzávetőlegesen észak-, északnyugati irányban egyenesen egészen az erre merőleges csapod-szolgyayőri útig. Ennek segítségével Szolgyayőron át viszonylag könnyen el lehetett jutni a lesvári repülőtérig. Tehát a rejtettség mellett még közlekedésileg is

kedvező volt a vágány helye. Mint gyerekek sokszor láttuk a vágányt és a rajta veszteglő vonatot. Az ott dolgozó csapodiak révén hamar elterjedt, hogy a vonaton német katonai parancsnokság székel, de hogy melyik, azt akkor még nem tudtuk. Ez csak akkor derült ki, amikor hazajöttek Németországból azok a falubeli fiatalok, akik a vonaton dolgoztak: Baranyai Imre, Baranyai Ilona, Kovács Irén és Kovács Sándor. Főleg utóbbtól kaptunk értékes információkat a rejtélyes vonatra, személyzetére és rendeltetésére vonatkozóan. Ezek segítségével, valamint az akkor még értékelhetetlen adatok alapján ma már tudjuk, hogy a vonaton a német Déli Hadseregcsoport, a Heeresgruppen Süd harcálláspontja székel¹⁴⁽⁵³⁾. Ismeretes, hogy a Szovjetunióval harcoló német hadsereg három „csoportot” alkotott. Az „Észak-” és a „Közép” Hadseregcsoport a Kárpátokig terjedő szakaszt védte, a „Dél”-re pedig a Kárpátok és az ettől délre eső terület védelme hárult. Miután a szovjet hadsereg az északi és a déli szárnyakon támadott, a Déli Hadseregcsoport egyre nehezebb helyzetbe került. Bár egyes katonai források – még Veress D. Csaba könyve (A dunántúli harcok krónikája. Bp., 1984) is – úgy tudják, hogy a Heeresgruppe Süd harcálláspontja Eszterháza, a kastélyban volt¹⁵⁽⁵⁴⁾, le kell szögeznünk, hogy az eszterházi (fertői) kastélyban a csoport csak reprezentált, a valóságban a Hadseregcsoport **163**különvonata Csapodon, a vasútállomás mögötti Cser-erdő szélén, jól álcázott helyen tartózkodott. A már említett GYSEV-naplóból azt is megtudhatjuk, hogy mikor fektették le a vonat pályáját. Az első kétségtelenül ezzel kapcsolatos feljegyzés 1945. január 1-jén kelt: „...A német Feldeisenb. Abt. Csapod mellett a 410. szelvényben váltót fektetett, egy elágazást csinál 400 m vágánnyal, anyagot a pft. ad.” 1945. január 4-én egy másik bejegyzést is olvashatunk a készülő vágányról: „... Csapodon nem tartották meg a megépített elágazó (leáll.) vágány átadását (mozdonnyal való lehengetését). K. kapott tartalékot, Bösze intéző kint volt.” Majd a vonal rendeltetéséről olvashatunk ugyane napon: „Egy különleges vonat (vezérkar) jelezve Csapodra Spről¹⁶⁽⁵⁵⁾.”

A két bejegyzésből megtudhatjuk, hogy a vágánylefektetés sürgős volt, hiszen a vágányt próbaterhelés nélkül vette át a német parancsnokság, sőt azon a napon, melyen a próbaterhelést kellett volna a GYSEV illetékeseinek megejteniük, már meg is érkezett rá a vezérkar, a Heeresgruppe Süd vonata. A meglehetősen szűkszavú bejegyzésekből is nyilvánvaló, hogy a vonal kiépítésénél a csapodi pályafenntartás (főpályamesterség) bizonyos kizárására törekedtek, hiszen csak az anyagot adta a pályafenntartás, a munkát a Feldeisenbahn Abteilung végezte saját kivitelezésében. A sietségnek több oka volt. Kezdetben azt hittük, hogy a rákerülő vonat bizalmas rendeltetésének tulajdoníthatóan még a különben kötelező próbaterheléstől is elállt a német parancsnokság, hogy így az építésbe beavatottak köre minél szűkebb legyen. Ekkor még nem sejtettük, hogy a sietség elsősorban a fronthelyzettel függött össze. 1945. január 3-án bezárult a Budapestet körbevevő szovjet ostromgyűrű. 1945. január első napjaiban már Csepelt és Újpestet fenyegeti a szovjet előnyomulás. E reménytelen és kilátástalan helyzet indítja arra Hitlert, hogy az elveszettnek látszó háború menetét megpróbálja megfordítani. Ezért úgy dönt, hogy a nyugatról elvont nagyobb erők bedobásával ellentámadást indít Dunántúl, áttöri a Budapestet körülvevő szovjet ostromgyűrűt, átkel a Dunán és a Tiszántúlra veti vissza a Vörös Hadsereget. Ez lenne az első lépés, utána következnenek a többiek mindaddig, míg vissza nem jutnak Sztálingrádig...

„A hadműveleteket én magam vezetem” – jelenti be a Führer, és azonnal a dunántúli frontra utazik. A budapesti katlanba zárt fasiszta csapatok örömmel értesülnek Hitler üzenetéről; holnap, vagy holnapután kiszabadítják őket a körülzárt katlanból¹⁷⁽⁵⁶⁾.

A szűkszavú katonai jelentésből nem derül ki, hogy a front melyik magyarországi szakaszára ment – ha ment – Hitler, aki ekkor más források szerint már nem mozdult ki a főhadiszállásról. A vezérkari vonat körüli tevékenység, az időpontok sajátos egybeesése azonban alig hagy kétséget afelől, hogy a sietség, a terhelőpróba elmaradása Hitler, vagy valamelyik magas rangú helyettesének személyes látogatásával

függhet össze. Hitler állítólagos magyarországi látogatását ezen az egyen kívül más források nem támogatják, viszont a II. világháború német katonai akcióival foglalkozó irodalom tud arról, hogy Guderian, a német vezérkar főnöke megkereste harcálláspontján Gillet, a Budapest felmentéséért harcoló IV. SS páncélos hadtest főparancsnokát, méghozzá pontosan azon a napon, 1945. január 6-án, amikor a vezérkari vonat Csapodra megérkezett. E szerint Guderian lett volna az a vezérkari vonatot Csapodon meglátogató titokzatos idegen, aki miatt a rendkívüli biztonsági intézkedéseket a faluban hozták¹⁸⁽⁵⁷⁾.

1644. Az utánpótlást többnyire vonattal bonyolították le. Ilyenkor a szállítmányt tartalmazó kocsikat a kitérő vágányra tolatták és katonák, valamint a vonaton dolgozó csapodiak segítségével rakták át ezek tartalmát a veszteglő vonatra. A vonaton konyha is működött. A vonat Magyarországot bejárva került végül – utolsó magyarországi helyeként – Csapodra. Innen Fertőboz érintésével hagyta el Magyarországot. Nemcsak további állomáshelyeit tudjuk követni viszonylag pontosan, hanem a vonat törzsszemélyzetét is ismerjük Kovács Sándor egykor csapodi, ma harkai lakos visszaemlékezése alapján: „... a vonat Csapodról Fertőbozra ment, onnan pedig Ausztriába. Velük voltam egész végig. Fertőbozról a stájerországi Schrambachba mentünk, Lilienfeld szomszédságába. Schrambach igazi kis hegyi falu a Traizen partján. Itt kereken tíz napot töltöttünk. Onnan Holzleitenbe ment a szerelvény, de voltunk a Linzhez közeli Saalfeldenben és Riedben is, ahol bombatámadás miatt kb. nyolc kocsink elégett, de csak három könnyebb sebesülés történt. Riedben ért bennünket a háború vége. Innen Salzburgba mentünk át s itt kapitulált a parancsnokság az amerikaiaknak. A parancsnok von Rieben vezérezredes, a főparancsnok pedig Guderian vezérezredes volt. Őt kétszer láttam mindössze. Széles piroscsíkos nadrágban járt ugyanúgy, mint Rieben. A parancsnoksághoz tartozott még Bocke őrnagy, gróf Kalmen százados, aki porosz volt, eredetileg földbirtokos. Származását meghazudtolóan közvetlen, barátságos ember volt. Schwarz százados bajor volt, afféle világfi. Egyformán szerette a sört és a bort. Joseph Ongert főhadnagy szász volt és Brassóból került a vonatra Mária nevű feleségével. Mindketten jól tudtak magyarul. Közvetlenségükkel valamennyiünk bizalmát élvezték.

Verst főtörzsőrmester öles termete ellenére mindenkivel kedves, közvetlen volt. A szakácsot Martin Davidnak hívták, 1912-es születésű volt. A magyar ételeket nem ismerte, de német ételeket ízletesen főzött, már a paprikát is ismerte és használta ízesítőként. Ha jól emlékszem, származásilag Stuttgart környéki sváb volt. Még emlékszem Josef Schlager szakaszvezetőre, Josef Artner tizedesre. Utóbbi kismartoni volt és Burgenland elfoglalása után dezertált. Vele hat éve találkoztam Sopronban. Még emlékszem Sösler őrzetőre, egy Emil nevű szakácsra és még 10–12 katonára, köztük Pichler századosra egy Tanaszi Midlach nevű lengyelre és egy Cerovszki nevű oroszra stb.”

Az említettek közül Guderian a legismertebb. Páncélosai számos nagyobb és kisebb csatát vívtak Keleten és Nyugaton, Mint a „Dél” Hadseregcsoport főparancsnokának azonban nem igen volt szerencséje. Csapatait a teljes megsemmisülés fenyegeti a Vörös Hadsereg állandó támadásai következtében. Csapodon 1945. január 4-től 1945. március 28-ig tartózkodott a parancsnokság. A vonat távozásáról a GYSEV eseménynaplójának egyik március 28-án kelt bejegyzése tudósít: „A fertővidéki Ph III. 27 délben felváltó személyzetet a németek lefoglalták, a kiürítéshez használták fel Csapod Mekszikó közt. Így Pd vonalon a forgalom azóta szünetel!”

A vonat azonban nem jött, hanem ment Eszterházán keresztül Fertőbozra. A pánikszerű menekülésre az adott okot, hogy az Árpás és Szany körzetéből támadó 21. szovjet gárdalövészhadtest két hadosztálya a 9. gárda-harcokosidandár támogatásával délutánra már Jobaháza–Magyarkeresztúr vonaláig jutott. sőt késő délutánra, ill. kora estére 11 harcokocsival már Kapuvárra is behatolt¹⁹⁽⁵⁸⁾. Bizonyára nem véletlen, hogy ugyane napokon több olyan falut ér a déli vagy a kora délutáni órákban szovjet légitámadás, melyek

amellett a vasút közelében fekszenek, ahol e vonatok az országot elhagyták. Mindenekelőtt Eszterháza állomásának bombázását említjük. A GYSEV eseménynaplója a bombázást délre teszi és két halottat említ. Ezt követően lőtték és bombázták kétfedelű szovjet repülőgépek Csapod falu belterületét, mindenütt katonai célpontokat és raktárakat keresve. Abból, hogy egy 5–10 kg-os fel nem robbant bomba sokáig a labdarúgópálya felőli sarkán, az „Aranyvonatnak” 165helyt adó kitérőpálya közelében hevert, egyesek arra következtettek, hogy a repülők a vonatokat már nem találva zúdították bombáikat a falura, ill. a sopron-veszprémi országúton nyugat felé özönlő katonai és polgári gépkocsikra és szekerekre. Horváth János volt csapodi, jelenleg győri lakos figyelmeztetett, hogy az említett légitámadásnak ezen kívül más okai is lehettek. „Emlékeztetnék arra – mondja Horváth – hogy a szóbanforgó napon a faluban német páncélosok sorakoztak egyvonalban a plébániától az ún. Erdőházig. Csapatösszevonást, vagy a gépek szokásos karbantartását végezték-e, ma már eldönthetetlen, tény azonban, hogy a kezelőszemélyzet a gépek körül tevékenykedett, jött-ment, egymással beszélgetett. A repülők zúgására, most is úgy, mint máskor, a már elkészült bunkerunkba futottunk és onnan kinézve figyeltük a felettünk bűgva köröző repülőgépeket, amint géppuskázzák és gépágyúval lövik a faluban összetorlódó német páncélosokat. A Dizsi-ház előtt egy német katonát halálos találat ért. Szemben, az ún. Bisti-ház környékén is meghalt egy fiatalasszony a szilánkoktól vagy a golyóktól. Az Orbán-ház pajtáját ért bombatalálat több magyar katona és az akkori bíró, Orbán Lajos halálát okozta. A bombázás „terszerúségét” mutatja, hogy nemcsak a falu közepére hullottak bombák és záporoztak a gépfegyver- és gépágyúgolyók, hanem a vásártér és kertekaljja környékére is, ami már nem a keresett, ill. jelzett vonat miatt volt, hanem azok ellen a gépjárművek ellen irányult, melyeket javítás céljából vontak össze itt a vásártér és futballpálya környékén²⁰⁽⁵⁹⁾. E támadás során érte halálos repesztalálat az ablakon kihajoló Horváth Imre kisbíró. Hogy a cél végül is nem a vonat keresése, hanem a közlő front támogatása volt, azt az is bizonyítja, hogy sem az iparvágányt, sem az állomásépületet ekkor nem érte egyetlen golyó vagy szilánk sem, viszont a német alakulat komoly károkat szenvedett hadianyagban és emberéletben.”

A bombázással kapcsolatban egy másik szempont is felmerült. Vannak akik szerint a bombázás nem előre kitervelt, tudatos akció volt, hanem olyan, melyet a véletlen motivált. A szovjet repülőknél a falu légterébe érését néhány perccel megelőzően a bevetésről visszaérkező magyar vadászbombázók húztak el a falu fölött nagy sebességgel. Még ezek moraja visszhangzott, amikor a szovjet repülők a falu fölé értek. Érthető, ha nemcsak a német és magyar katonák, hanem a falubeliek is azt hitték: a moraj a magyar gépektől ered. Mivel a vadászbombázók még nem kezdtek a leszállási manőverhez, a szovjet gépek tartva tőlük irányt változtatva bomba- és akna terhüket a falura szórták, ahol a közeli front miatt nagyszámú magyar és német katonaság zsúfolódott össze. Az emberek csak akkor kerestek védelmet, amikor már zúdultak a falura a gépfegyver- és gépágyúgolyók, a bombák és légiaknák.

A repülőtér rendkívül mozgalmas képet mutatott ezekben a napokban. Ugyan a harci és a bombázógépek nagyrésze már elrepült újabb, rövid idejű állomáshelyére, az ausztriai Nezsiderre, a hibás, felszállni nem tudó gépek felrobbantása a szovjet csapatok érkezéséig tart: különleges német katonai alakulat a repülőtér felszállópályáját teszi további felszállásra alkalmatlanná, keresztül-kasul felszántja azt, hogy a szovjet katonaság legalább is egyhamar ne használhassa.

A falu a várakozás feszült napjait éli. Különböző rémhírek terjengnek a levették összeszedéséről és Németországba szállításáról. A fiatalok a szalma- és szénakazlak járataiban bújnak el, hogy ne találjanak rájuk a hatóságok, vagy katonák.

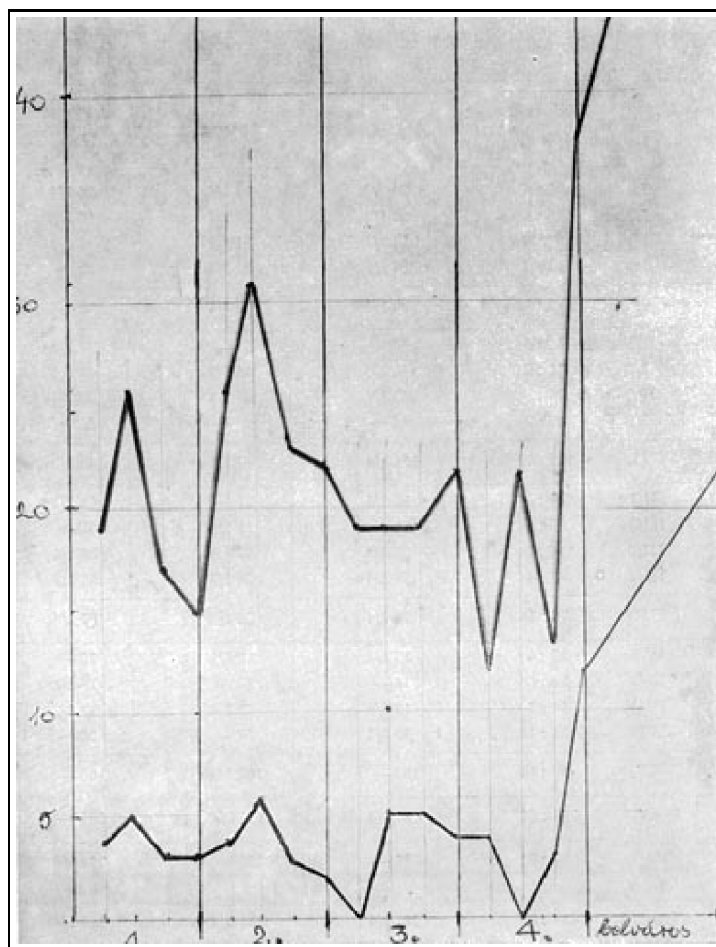
166 Mollay Károly: Az 1528. évi soproni adójegyzék

1. Az 1528. évi adójegyzékkel együtt fennmaradt mind a 16 külvárosi adószedő/tanácsos elszámolása, így pontosan megállapítható a külváros befizetett adója. A 8 belvárosi adószedő/külső tanácsos elszámolása nincsen meg. A belvárosiak befizetett adója mégis megállapítható. A befizetés jeléül a név át van húzva, a latin *dedit* 'megadta', *solvit* 'fizetett', a német *Zallt* 'fizetett' szó is tanúsítja a befizetést. Az adójegyzék 29. lapján tudjuk meg, hogy 1528-ban a belső tanács tagjai a rájuk kivetett adónak csak a felét fizetik (a külső tanács tagjai az adó beszédéséért 1/2–1/2 forintot kapnak). Még így is akadt három belső tanácsos, aki 1/2 adóját sem fizette be. Ugyancsak nem fizette be adóját az idősb Mihály mészáros (3 forint), Piesch János (3 forint) és Rainer János pék (4 forint); Strabmer András pedig még 1/4 forinttal tartozik. A belvárosra kivetett 322 forintból tehát levonandó: 9 belső tanácsos fél adója (33 1/2 forint), 3 egyáltalán nem fizető belső tanácsos: Doliasch Bertalan (3 forint), Riemer László (6 forint) és Schützner Pál (5 forint) teljes adója (14 forint), a 4 külvárosi adófizető adóssága (10 1/4 forint), azaz összesen 57 3/4 forint. Így adódik a belváros befizetett adója (264 1/4 forint). A befizetések magyar (kamarai) forintban történtek, amelynek értéke a dénárforinthez viszonyítva 300 dénárt tett ki. Bizonyítja ezt az említett Strabmer András 6 dénársolidus = 3/4 forint befizetése az 1 forint = 8 dénársolidus adóra.

Az adójegyzékből tudjuk meg azt is, hogy az 1527/28. évi választási jegyzőkönyv (II/2: 205) ellenére a második fertály 1. adóközretének külső tanácsosa 1528-ban már nem György tímármester, hanem Brunner János.

A mellékelt összesítésből látható, hogy az adójegyzékben a fertályok adóközreteinek összesítése nem mindig pontos. Tanulságos ebből a szempontból is az adószedők elszámolása. Peilensteiner Fülöp (I/1.) az 1 1/2 forintnyi kintlevőséggel együtt tulajdonképpen 25 3/4 forint adóról számol el: ebből levonva az ő járandóságát, adódik az adóközret pontos adója. Braun Máté (I/2.) számadása szerint Farkas kalapos elég későn, dec. 13-án 1 forintnyi adójából 13 paccot (*patzen*) fizet le, amit felkerekítve 3/4 forintnak vettem, a többi elengedték neki. Általában a kivetett pontos adónál kevesebbet szedtek be az adószedők. Salzer Balázs a Rózsák utcájából (II/2.) 1528-ban 44 3/4 forintról, 1532. febr. 4-én pedig az eredetileg kiírt 46 3/4 (pontosan: 45 1/3) forintról számol el; ebből fizetik a Salzer Balázsnak is, a Törtl István adószedőnek (II/4.) is járó 1/2–1/2 forintot. Schueler István (II/3.) is, Törtl István (II/4.) többről (30 1/4, ill. 24 forint) számol el, mint amennyi a pontos adó lett volna. Lang Bertalan (III/1.) elszámolása (10 1/2 forint) a bement kintlevőséggel együtt pontosan fedi a 11 1/4 forint adót. Ezek az esetek tanulságosak a városi ügyintézés szempontjából. Hengst Farkas bognár (IV./1.) elszámolásának ez a meglepő vége: *Summa 19 1/2 fl., ist gar Zallt*; hasonlóan Mock Márton (IV/3.) elszámolásában: *Summa sein ansag 18 fl., ergo ist Zallt*. Brasch Ambrus (IV/4.) elszámolásából kiderül a „többletek” magyarázata: Rahmläuter Kilián (Quirinus) nemcsak 1528. évi adóját (2 1/2 forint), hanem elmúlt, 1527. évi adóját (*allt stewart*) is fizette.

Az adójegyzékben nem szereplő polgármesterrel és városbíróval együtt összesen 517 adózó családfővel számolhatunk. A 3.53-as szorzószámmal ez 1825 lakost, kiegészítve a 21 pappal, a céhlegényekkel és a cselédekkel, ez kb. 1880 főt ad. A 4-es szorzószámmal ez 2068 lakos, kiegészítve kb. 2100 fő.

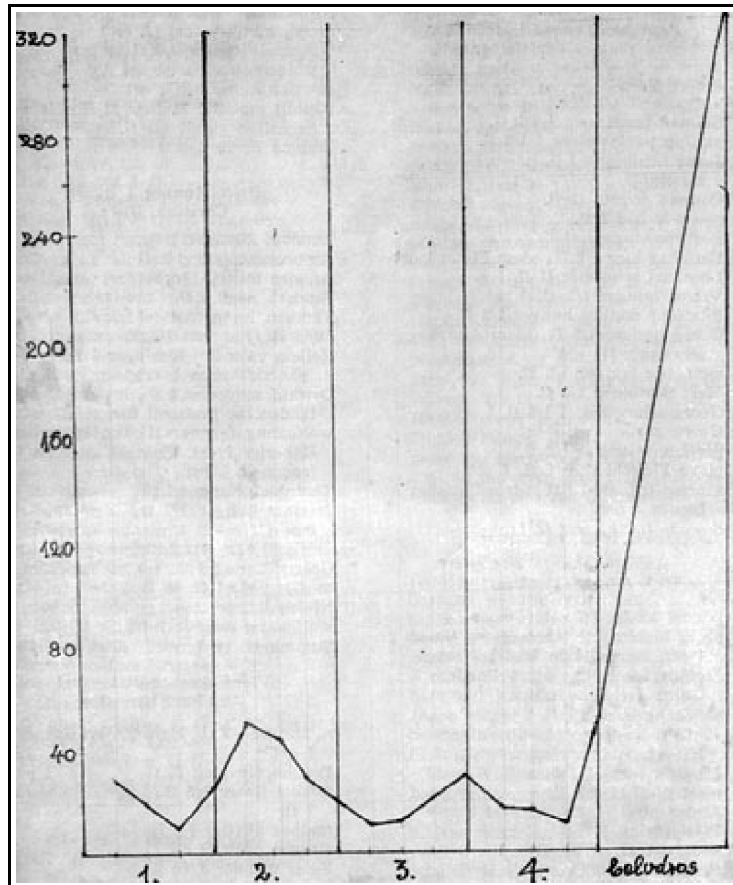
1671. A háztulajdonosok és a lakók száma 1528-ban

1682. Az adójegyzék:

Az 1528. évi adójegyzék összesítése:

Adókörizet	Háztulajdonos: lakó	adójegyzék	A kivetett adó forintban	
			pontosan	A befizetett adó
I/1	19: 4	24 3/4	25 1/4	24 1/4
I/2	26: 5	20 1/2	201 1/2	16 1/2
I/3	17: 3	14 3/4	14 1/2	9 1/2
I/4	15: 3	23 1/2	23 1/2	22 –
I.	77: 15	83 1/2	83 3/4	72 1/4
II/1	26: 4	54 –	54 –	46 1/2
II/2	31: 6	46 3/4	45 1/2	44 3/4
II/4	23: 3	29 3/4	28 3/4	30 1/4

II/3	22: 2	24 –	21 –	24 –
II.	102: 15	154 1/2	149 1/4	145 1/2
III/1	19: Ø	12 1/4	11 1/4	10 1/2
III/2	19: 5	13 –	10 3/4	10 –
III/3	19: 5	21 1/4	21 3/4	21 1/4
III/4	22: 4	29 3/4	29 3/4	25 1/2
III.	79: 14	76 1/4	73 1/2	67 1/4
IV/1	12: 4	17 1/2	18 1/2	16 –
IV/2	22: Ø	18 –	17 –	16 1/2
IV/3	14: 3	12 3/4	12 3/4	11 1/2
IV/4	38: 12	58 3/4	57 –	56 –
IV.	86: 19	107 –	105 1/4	100 –
I–IV.	344: 63	421 1/4	411 3/4	385 –
belváros	90: 22	322 –	322 –	264 1/4
város	434: 85	743 1/4	733 3/4	649 1/4

1692. A külváros és a belváros adója 1528-ban

170. *Anschlag gewonndlicher Steuer der Stat Oedennburg auf das AchtundZwaintzigist Jare 1528 (1. lap)*

1528

*Erst Quart vierundZwainZger
philipp peulstainer*

michel pauer I flor., idem michel Eysaler I 1/2 flor.
 Colman taschnerin I 1/2 fl.
 philipp peulstainer I 1/2 fl.
 Jacob Schimblin I fl. [idem Filius 1/2 flor.]
 Colman swartz II fl.
 georg Mugkl I fl.
 Bartlme wagner II fl.
 Barlabas klar 1/2 fl., idem Filius I ort
 Leonhart schuester II fl.
 Vrbán hunger 1/2 fl. I ort
 [Steffan] mathes hunger 1/2 fl.
 Georg hunger 1/2 fl., idem Andre schranntz III ort

wolfgang hunger 1/2 fl.
Mert Schtiester 1/2 fl.
Georg schmeüger I 1/2 fl. I ort
Georg kösler I fl. I ort
Steffan wetzer I 1/2 fl.
peter Fleischagker I fl. I ort
Florian trüngkhl I fl., idem Christan peurin I ort
Summa fl. 24 3 ortt (2. lap)

*Annder Annsag erst quart
Mathes Braun*

michel käsler III ort
georg leebin I fl., idem georg fieserI ort, idem Simon käsler I ort
Steffan fechterin, Sunst Bartlme walch I fl.
wolfgang hueter I fl.
Jänusch Hunger vnd sein swiger III ort
Jänusch hunger III ort
mert pinther 1/2 fl.
Andre pinther, bewer Frei 0
Blasi pway I fl.
Leonhart grad 1/2 fl.
christan Jacob [Aunthel] II fl.
mathes Zimerman I fl.
Ambros Daud I fl.
Benedict Lotzÿ I fl.
Lanng hanrsin III ort. idem Lanng georg I ort
hanns Steirer I fl.
Bälentín vnd Jr Sun I fl.
Christan markuß 1/2 fl.
panncratz Jawgs 1/2 fl.
niclaß hüngr I ort (3. lap)
wennzel dornner 1/2 fl., idem wolgemut michel I ort
Anndre Rumpusch I ort
[Guld] gunndel Mulner II fl., idem Sebastian gundl 1/2 fl.
Summa fl. 20 2 ortt

*Dritt Annsag I quart
Christan Muer*

Thoman Dornner I fl.
Ambros wallner 1/2 fl.
Anndre thuerß I ort
Janusch nagd I fl. I ort
Thoman hungercasten 1/2 fl.
Jung Reytter veit 1/2 fl.
Relicta valentini Slesinger I fl.

n. phersichkeren I ort
Oswald schuester I fl., im abZogen II tal.den. an probantl fur, solvit totum
wolfgang farnner III ort, idem peter Häberler I ort, idem Elisabeth fragnerin I ort
Thomasch hunger I fl.
Franntz hunger 1/2 fl., idem michel mailn I ort
georg hunger I 1/2 fl.
Gregor Lanng I fl., im nachgelassen
michel payr I fl. (4. lap)
Nicloß hunger I ort
wolfgang maurer I 1/2 fl.
Summa fl. 14 3 ortt

*Vierd Annsag erst quart
Anndre Blaswetter*

n. hunger 1/2 fl., idem Erhart Schuester I ort
Bernhardin gloß II fl.
michel linser 1/2 fl., idem Thomäschi I fl.
mathes Stiffter 1/2 fl.
Gregor nagh II fl.
Egidi wagner I fl.
n. Weber 1/2 fl.
mathes Braun II fl.
SaiffSieder I fl.
Hainreich schmid II fl.
Anndre Blaswetter II fl.
Nicloß Fisthaÿ III fl.
Christan Muerr II fl., idem Georg Eÿsenwagen 1/2 fl.
171 peter ledrer II fl.
n. pinther 1/2 fl., idem Leonhart kaufMan I ort
Summa fl. 23 2 ortt (5. lap)

*Annder Quart erst Annsag
Michel Brunner*

Friderich Maurerin I fl.
Bartlme Ratt I fl.
michel Brunner III fl., idem Jacob Casstner 1/2 fl.
Mert Lanng I fl.
michel Fidlerin I 1/2 fl. I ort
Simon fechter II 1/2 fl., idem waltasar hunger II 1/2 fl., idem Jacob Fraunsehuchlin I ort
wolfgang fechter I 1/2 fl.
michel Sayler I 1/2 fl.
peter Riemer I 1/2 fl.
Egidi schmauss III fl.
Veit hasenstab I fl.
[michel] georg Sayler II fl.

[idem] martíne Edlman I ort
Caspar Reich mesner I ort, nachgelassen
Caspar Muer I fl.
mathes schöett I 1/2 fl., idem Bartlmein [Schön schäwßey] Schön I 1/2 fl.
Relicta piestinger I fl.
Caspar Slesinger VIII fl., idem Hanns Barbier I fl.
Georg Ledrer I 1/2 fl., solvit, georg ledrer montag nach Cantate (*máj. 11*) Zallt I 1/2 flor (*6. lap*)
Steffan pekh II fl.
Relicta mathes Brunner V fl.
Hanns Reuss schulmaister I fl.
Waltasar hueter I fl.
Bernhart tischler II fl., Zallt, solvit bei herrn georg Ledrer
Frannts täschler II fl.
helias Ziegler I fl.
Summa fl. 54

*Annder Annsag Annder quart
(Peter pauer] Blasi saltzer*

Andre fuxleuttner 1/2 fl., idem Sigmund Aundel I ort
Thoman Rauscher II 1/2 fl., idem wentzel Rauscher I fl.
Margs kersengraf I fl. I ort, idem Valentin kersengraf 1/2 fl.
wolfgann waläsch 1/2 fl.
Christan schabel I fl.
Steffan thölldl II fl.
Christan schaller I ort
pancratz Roßtauscher I fl.
Vincenntz weiss I 1/2 fl. (*7. lap*)
Erasm tobler II fl., idem Jacob wüifing 1/2 fl.
mathes käsler I 1/2 fl.
mert Leedrer II fl., idem waltasar täesch 1/2 fl.
mathes fidler III ort
thoman Rauhenspan I fl.
georg pheilschiffter I fl.
Blasi salltzer II 1/2 fl.
Leonhart peter III fl.
michel Rattner cum matre II 1/2 fl.
philipp traissendorffer II fl.
paul weispek III ort, idem Mater I ort
relicta Martini hoch 1/2 fl.
Benedict kurtzhalls I fl.
Hanns Stogkher I 1/2 fl.
Colman Ledrer I 1/2 fl.
Zieglmaister 1/2 fl.
Sebastian ducat 1/2 fl., idem Lorenntz Ducat 1/2 fl.
Mathes pauer I fl. I ort

thoman hunger 1/2 fl.
peter hungereassen III 1/2 fl.
Cristan pey dem thor I 1/2 fl. I ort
Summa fl. 46 3 ortt (8. lap)

*Annder virl dritt Annsag
Steffan schüeller*

[Wolfgang] georg finthuß II 1/2 fl.
Bartlme wülfing I fl. I ort
Egidi schurnprannt I fl.
Georg trungkhrn I fl.
Andre wayda I 1/2 fl.
Nicolaß Colmhofer 1 1/2 fl. I ort
Leonhart katrinn I ort
Jacob göschl 1 1/2 fl.
Steffan Seel I ort
n. Jns khreutzherren mayrhof I ort, idem Wolfgang Zigen 1/2 fl.
Bartlme schurnprannt III flor., idem Filius 1/2 fl.
Steffan Schueler II 1/2 fl., idem Mater 1/2 fl.
paul kersengraf 1/2 fl.
Steffan Eysenperger I fl. I ort
Steffan Zewner II fl.
Cristan Slesinger I 1/2 fl.
georg schwartz 1/2 fl.
mert Schaden I 1/2 fl.
michel seyser I ort
wolfgang wetzer III ort
georg Ritter 1 1/2 fl.
172 Nicolaß hebaufin 1/2 fl.
peter Jns gartner mairhof I ort
Summa [27 I ort] 29 fl. III ort (9. lap)

*Annder quart vierd Annsag
Steffan thölldl*

Cristan Zeuner II fl.
Andre sailer 1/2 fl.
mathes maurerin 1/2 fl.
Anndre hafner I fl.
Steffan Rueß 1/2 fl.
thoman Lasla [I 1/2] fl. II
Andre sämpfel 1 1/2 fl.
Georg weber [1/2] fl. I
Leonhart stiffterin I fl.
Sixt thrutl I fl.
Steffan fleischagker 1/2 fl.

Relicta mathie swechitzer 1 ort, idem mathes wagner I fl.
Sigmund todtngraber 1/2 fl.
mert hebauf I 1/2 fl. I ort
Paul strachman I 1/2 fl.
Georg pauer 1/2 fl.
Niclas am ort 1/2 fl.
Cuenntz peter III ort
Quirein Strabmer I fl., idem Antoni [1/2] fl. I fl.
Andre pinther 1/2 fl.
philipp wastian I fl., idem Filius michel wastian 1/2 fl.
michel kater I 1/2 fl.
Summa fl. 24 (*10. lap*)

*3-um Quartale Erst Annsag
Bartlmen Lanng*

Steffan Rauscher 1,2 fl. I ort
Bartlme Lanng I 1/2 fl.
wolfgang pfeiffer 1/2 fl.
michel waser 1/2 fl.
Blasi grädweiner 1/2 fl.
Hanns Schön 1/2 fl.
wolfgang pinther I fl., nachgelassen 1/2 fl.
Quirein gällman frei 0
Margs Leonhart I fl. I ort
Anndreasch III ort
[Mert] Anndre gälman III ort
wolfgang fragner 1/2 fl.
Cristan scharlach 1/2 fl.
wolfgang Adam 1/2 fl.
Mathes hunger II ort
georg hunger I ort
Ambros graf I ort
Egidi diennstl 1/2 fl.
Blasi hunger I ort
Summa fl. 12 I ort (*11. lap*)

*3-um quartale Annder Annsag
paul Scheiber*

her Cristof khechin 1/2 fl.
wolfgang örtl I ort
Lorenntz hunger 1/2 fl.
Simon wagenknecht I ort
mert Strausperger 1/2 fl.
Caspar Sleiber I fl.
Niclas khater 1/2 fl.

Leonhart mathes I ort
n. Steirerin [Jr Ayden] II fl.
Jacob grueber I fl. 1 ort
Leonhart Mullner 1/2 fl., idem Christändl I ort
Cristof Jns Spitaler mairhof 1/2 dl., idem Peter Sturmawer 1/2 fl.
wolfgang Brugkler 1/2 fl.
Mert n. 1 ort, idem philipp ducat I ort
wolfgang Steirer 1/2 fl.
Wolfgang Sturmawer I ort
Steffan khriehel I fl.
Steffan örtl 1 ort, idem khilian pair 1/2 fl.
Peter Reinisch 0 frei, idem Thoman weber 1/2 fl.
Summa fl. 13 (*12. lap*)

*3-um quartale III Ansag
Andre pauer*

Melchior khrägsner 1/2 fl.
wolfgang Räebel I fl.
Anndre pyringer 1/2 fl.
Andre Rumpler 1/2 fl., idem hanns Rumpler I fl.
wolfgang keren II fl.
Andre Schurnprannt II fl. I ort, idem Hanns sauschneider 1/2 fl.
hanns thrutl I fl.
wolf Jacob I fl. I ort
Thoman sailer 1/2 fl., idem Steffan Säyler [1/2 fl.] I ort
Steffan Busch 1/2 fl.
Ain hunger I ort
Peter hertzog 1/2 fl.
Georg cosch 1 1/2 fl.
michel Brannthner I fl.
Cristan Braven I fl.
Sigmund Strabmer I fl.
Veit gaissler I 1/2 fl., I ort, idem Blasi gaissler 1/2 fl.
Valentin pauer I 1/2 fl., idem Schaller kinder 1/2 fl.
Mert thrutlin III ort
Summa fl. 21 I ortt (*13. lap*)

173*3-um Quartale 4 Ansag
philipp Mogk*

Lorentz Schmid I 1/2 fl.
Berenhart hanns 1/2 fl.
Anndre pauer II 1/2 fl.
Steffan Schön 1/2 fl., idem Schön erhart kinder 1/2 fl.
Emrich Steirer II fl.
Anndre pair I fl.

Emrich Mogkh II fl.
michel vnd hanns am ort II fl.
Andre Ritter II ort, idem Allt peter Stiffter 1/2 fl.
Georg Rädler II fl.
hanns hamer I fl.
Thoman wienerin I fl.
Relicta wolfgangi sperren I fl.
paul Scheiber I 1/2 fl.
Philipp Mogkh II fl.
Steffan Spilber II 1/2 fl., idem Steffan Schuernprannt 1 ort
Cristan hofer 1/2 fl.
hanns huetter 0 frei, idem Egidi schuester I fl.
Hainreich pinther II fl., solvit
Sigmund Eysnerin I fl.
[Georg frischhertz]
peutler im khirchhauß 1/2 fl.
Summa fl. 29 III ortt (*14. lap*)

*Vierd quart Erst Ansag
wolfgang wagner*

idem wagner I 1/2 fl., idem Mert mair I ort
Erhart slosser II fl., idem paul Faust I ort
Georg hafner I fl., I ort, idem Dräxl I ort
Steffan Barwir III 1/2 fl.
Castl Puluermacher III fl., solvit II fl., Zallt II fl., im der I fl. nachgelassen
Georg Jäger II 1/2 fl.
Steffan Colbmhouer I fl., idem Slosser peter I ort
Cristan Joachim I fl.
michel messrer I ort
Erhart schadnhart 1/2 fl.
n. kunterin I ort
her mathes piesch 1/2 fl., idem Cristoff weher I ort
Summa fl. 17 2 ortt (*15. lap*)

*Vierd Quart Annder Ansag
Steffan Colbmhouer*

Georg pessrer III fl.
Janusch wultZaj I fl.
veit grünballd I ort
Anndre slosser [1/2 fl.] III ort, solvit, Zallt
Fritz Ambring schmid I fl.
Bartlme sweinbartner I fl.
Steffan käsler I fl.
hanns Maurer III ort
Mert n. 1/2 fl.

Georg Zekheress 1/2 fl.
hanns Schnuerer I ort
mathes gebhant I ort
Wolfgang am ort I ort
thoman pöschlin I ort
Jacob hunger 0
Jacob guetMan 1/2 fl.
Relicta Nicolai Oswaldi 1/2 fl.
Peter Farkusch III flor.
Ehart CZun I fl. I Ort
Mert Mogkh I 1/2 fl.
Leonhart fleischagkherin I ort
Paul Stiffter I ort
Summa fl. 18 (*16. lap*)

*4 Quart 3 Ansag
Mert mogkh*

Clement I ort
thoman pinther I ort
Niclaß Ratt 1/2 fl. I ort
Mathes Mullner I ort
Anndre greisser I fl.
wolfgang weinhesel I ort
Cristan Braitnawer IIII ort, Zallt, solvit der statrichter
Cristan tamisch I 1/2 fl., Zallt, solvit
[Blasi Steffan] Blasi hunger I fl.
Ambroß prasch II fl., idem Mathes schuesterin, idem Michel thölldl [1/2 fl.] II ort
wolfgang weber I fl. I ort
Steffan prasch 1/2 fl., idem Georg prasch I 1/2 fl.
hanns panntxer 1/2 fl.
[Steffan]
Margs Blaswetter I ort
Summa fl. 12 3 ortt (*17. lap*)

*Vierd quart vierd Annsag
Ambros Brasch*

Anndre Caschawer V fl., idem Hanns hunger 1 1/2 fl.
[174](#)Oswald Alber III fl.
michel greisser II fl. I ort, idem Mater I ort
Steffan haberfugt I 1/2 fl.
Colman polltZin III ort
michel Eeberl I fl.
Valentin greisser I fl.
Cristan kaiser II 1/2 fl.
michel kolbmhouer I fl.

Rueprecht Nicka II fl. I ort
 philipp schuester I fl.
 [Georg] Ambros weyss I 1/2 fl.
 Georg Casta II fl.
 wolfgang hafner II fl.
 Veit polltz I gulden
 panncratz khrembser III fl.
 Thoman Deumel II fl.
 Andre schuesterin I ort, idem Wastl schuester 1/2 fl.
 [wastl schuester]
 [Summa fl. 35 I ortt] (18. lap)
 khilian Rampleutter II 1/2 fl., Zallt, solvit, idem Georg frischhertz I ort
 Vlrich körner 1/2 fl.
 Oswald franngkh I fl.
 Georg deumel I 1/2 fl.
 mathes pauer 1/2 fl.
 Georg schwartz 1/2 fl., idem Cristan pollts I ort
 hanns khrambapfl 1/2 fl.
 WenntZ1 pernhart I 1/2 fl., im abZogen fur ain fuer 1/2 fl., idem Sein Sun I ort
 georg schuester 1/2 flor, idem Benedict schreinen 1/2 fl.
 hanns franngkh I ort, idem Steffan Franngkh I fl.
 Anndre lanng 1/2 fl.
 Michel graf III fl., idem Allt grafen I ort, idem Ain khnecht I ort
 Rueprecht pinther II fl.
 [idem R] Fritz Wälinde I ort (19. lap)
 hanns kurtz
 Cuenntzl Jänusch 1/2 fl., idem Frauschuchel I ort
 wolfgang schändtl I ort
 Veit Strauss I fl. I ort
 Mathes pleyer 1/2 fl.
 Michel panntZer II fl., idem Steffan panntZer I ort
 Summa fl. 58 III ortt (20. lap)

Statburger Annsag

paul Schutzer V flor., idem Sigmund Lenngfelder III fl.
 Lasla Riemer VI flor., Zalt ain Ross 3 fl.
 Caspar Nesslinger III fl., Zalt, dedit
 wolfgang peutler II 1/2 fl., Zalt, dedit
 Steffan pintherin II fl., Zalt, solvit
 hanns Zingiesser III ort, Zalt, solvit
 peter khursner I ort, Zalt, solvit
 Niclas Nurmberger frei 0, Zalt, solvit
 Hieronymus hierss III fl., zalt 2 fl., Zalt, solvit
 Her peter lanng VII fl., peter lanng Zalt 5 fl., Zalt, solvit, idem Hanns Stroschneider I ort, Zallt, solvit
 hanns Casstner II fl., Zalt, dedit, idem Wasserpauch I ort, solvit

Georg schmid III fl., Jorig smitin Zalt, solvit, idem Relicta wolfgangi haller I fl., Zalt, solvit
 Anndre Schreiner III fl., Zalt, solvit, idem Blasi Schuester I fl., Zalt, dedit
 Caspar pauer II fl., Zalt
 Mathes felben III fl., dedit, solvit
 Mathias wolthos II fl., idem hanns hunger I fl. III ort, solvit, idem Valentin schneiderin I ort, Zalt (21. lap)
 Michel Schuester II fl., Zalt, solvit
 Cristoff schuester I 1/2 fl., Zalt, dedit
 Georg Fleischagkher I fl., Zalt
 Jacob Fleischagkherin II fl., Zalt, solvit, postidem Eeberlin I fl.,
 Zalt
 Lasla fleischagkher 1/2 fl.
 hanns piesch III fl., piesch steur aufgehebt von wegen sand georgen kirchen raittung
 hanns Blaswetter 1/2 fl., Zalt, dedit, idem Straussin I ort, dedit
 Hippolitus fleischagkher I fl., Zalt, dedit
 Michel Fleischagker I fl.
 Mathes garthner VII fl., Zalt, dedit, idem dedit ain Roß für die Raiß, idem Glaser I ort
 Rueprecht hauser II 1/2 fl., Zalt, dedit
 Lorennts pinther I 1/2 fl., Zalt, solvit
 Mathes hössch V flor. Zalt, dedit
 vrbau Andreasch V fl., zalt fl. 4. Zalt, dedit
 Blasi Caspar III fl., Zalt, solvit
 Bartlme Ofner III fl.
 hanns Schützner V fl., Zalt, dedit
 georg Schneider I fl., Zalt, dedit
 wolfgang pauss III fl., Zalt, solvit
 hanns Muerr III fl., Zalt, solvit
 Caspar kholb VI fl., Zalt, solvit (24. lap)
 175Cristoff grätzer XVI fl., idem Blasi werffenRing II fl., Zehen hungrisch gulden sol man Jn baiden
 abziehen an der 95 tal.den. schuld
 Veit Schneider II fl., Zalt, dedit
 Michel Jban VIII fl.
 Leonhart probanntl III fl., Jm abzogen
 Franntz Subenburger XVI fl., Zalt, solvit
 peter Schneider III fl., Zalt, solvit, [peter schuld ich 1/2 tal.den.] idem Lasla pawer I fl., Zalt
 wolfgang thölldl V fl., Zalt, dedit, idem hafnerin I fl., Zalt, dedit
 Blasi nagh XII fl., Zalt, solvit, idem Sägrer güeter VIII fl., solvit
 Georg haberleuter II fl., Zalt, dedit, idem Valentin schuester III fl.
 Georg schuester I ort
 Jacob Ledrer II fl., Zalt, solvit, idem peter graf II fl., Zalt, dedit
 hanns pekh III fl.
 her matthes Schöttl VIII fl., Zalt, solvit
 paul Spilber I fl., Zalt, dedit (25. lap)
 Vlrich hunger III 1/2 fl., Zalt, dedit, idem michel Raidl I fl., Zalt, dedit
 Mathes kolbenhouer III fl., Zalt, solvit, idem wagner 1/2 fl., Zalt, solvit
 Georg tobler I fl., Zalt, solvit

Ruenrecht fleischaekher VII fl.
 hanns Fleischagkher I 1/2 fl., Zalt, solvit
 Anndre palltram II fl., Zalt, solvit, idem hanns Ducat I ort. Zalt
 Anndre Strabmer I fl., Strabmer Zalt 6 sol. den,
 wolfganag Fleischagker I fl., Zalt, dedit
 Augustin Stainmets I fl., Zalt, dedit
 Steffan Muer II 1/2 fl., Zalt ist noch schuldig 1/2 fl. steffan Muer, dedit
 Michel Schueller III fl., Zalt, dedit, idem hanns schober 1/2 fl., Zalt, dedit
 Georg mogkh III 1/2 fl., Zalt II fl., Zalt, dedit, idem Friderichin I ort, Zalt, solvit
 peter Fleischagkher V fl., Zalt, solvit
 Vrban scherer 1/2 fl., Zalt. dedit (26. lap)
 Jobst Schneider II fl., Jobst Zalt I fl.
 Khranpergerin guter VIII fl., idem hanns Maler 1 ort, Zalt, dedit
 Mert Sighart XI fl., Mert Siebart Zalt 8 fl.
 hanns Lauttner III fl., Zalt. dedit
 Vlrich Sighart II fl., Zalt. solvit
 Cuentz vischer v fl., Zalt, solvit
 Veit thäbrer V fl., feit thäbrer ist noch schuldich 15 lb., Zalt, totum solvit
 Bernhart schneiderin 1/2 fl., Zalt
 Maister leopold goltschmid II 1/2 fl., Zalt
 Benedict Bors VII fl., Bors ist schuldich I 1/2 fl., Zalt, Zalt, solvit
 höre pekhin I ort, Zalt, solvit
 wolfganngin I ort, Zalt, solvit
 Georg schuester II 1/2 fl., Zalt, dedit
 Augustin schneider III ort, Zalt, solvit
 Blasi scherer II fl., Blasi scherer ist noch schuldich, Zalt
 Friderich schneider II 1/2 fl., Zalt, dedit
 Mathes tröppl frei 0, Zalt, solvit
 Michel Daumb I fl., Zalt dem richter sein steüer, Zalt
 Christof Sighart II fl., Sighart Zalt I fl., solvit totum, Zalt (27. lap)
 michel hamer I 1/2 fl., dedit
 Andre kholbmhouer II 1/2 fl., Zalt
 Cristan hunger III fl., cristan hunger ab Zogen fur Zwo fuer vnd ain gericht Zu gemainer stat gaben, solvit
 Bartlme wagner II 1/2 fl., Zalt, solvit
 hanns Schneider I fl., Zalt, solvit
 georg khramer I fl., Zalt
 Sigmund khursner I fl., Zalt, dedit
 Michel Fleischagkher 1/2 fl., Zalt, solvit (28. lap)

Ausstanndt Steffan Schueler Ansag

Cristan Slesinger 1/2 fl.
 Paul khersengraf 1/2 fl.
 Trungkhen georg 1 fl. auf

Philipp peulnstainer ansag

Mathes schimel, alten schimblin Sun mitsambt der Mueter I 1/2 fl.
trungken georg vnd gelman von Suntag vber acht tag
dise sollen Zallen auf kunfftigen Suntag, actum Visitacionis (1528. júl. 2) (22. lap)

Mert mogk

hanns panntzer 1/2 fl.
Blasi wenntzl I li2 fl.

Bartlme Lanng

Andre gälman III ort

Statburger ausstanndt

peter kursner I ort (23. lap)

176 *des Rats Stat Burgen Emphanng*
in Anno domini 1528
Jedem die helfft

Mathes Felben ledrer solvit IIII flor.
Her Frantzen Subenburger an seiner Steur abZogen acht hungriſch gulden. Sollen Jm an den I^c tal. den. so
Jm gemaine Stat von wegen lasla pauern Zetun ist (29. lap)

Blasi Salltzer 1528

Ad djem am suntag oculy (1528. márc. 15) halt der plasy salZer viernZwaynZker Jn der rasen kassen halt
erleicht an der stayr Zedll vngrisch fl. 6
Item hatt der plasy salZer gepracht am suntach Ledare (márc. 22) stayr
gelt auss seynem vierdtl IIII fl. III ortt
Ad diem plasy salZer hatt geben Am Festach Jn der aster (ápr. 12.) fair stair gelten VI 1/2 fl.
Dedit Suntag vor philippi et Jacobi (ápr. 26) III fl.
Dedit Suntag Cantate (máj. 10) V fl. Ad diem am tach Johannis tauffer (jún. 24)
gebn plasy salZer III fl. dedit Suntag vor Bartholomei (aug. 23) II flor.
dedit Suntag vor Egidi (aug. 30) VIII fl.
dedit der Rauhenspan dem Camerer maister sein stewer I fl.
AbZogen dem saltzer Leonhart peter an ainer weinfuer per progentl II fl.
tenetur noch I tal.den.
Cuentz vischer Zallt pro paul weispek Suntag vor Egidi (aug. 30) I tal.
Blasy Salltzer dedit als die lantzknecht Jungst hie gelegen dem Camermaister IIII flor.
Sebastian ducat solvit pro se I 1/2 fl.
Saltzer und Steffan dölldl Jedem abZogen fur Jr Mue 1/2 fl., facit I fl.
Saltzer steur Zedl ist abgeraitt und Zalt 46 3/4 fl. suntag post Blasy anno 32 (1532. febr. 4) (30. lap)

Michel Brenner

Item am Mittichen nach oculy (1528. márc. 18) hatt der prunner Michel gepracht an der steyr Jn seinem
vierdtell IIII 1/2 fl.

Ad dñem am palmen Suntach (*ápr.* 5) hat geben prunner Michel VIII 1/2 fl.
 ad dñem Michel prunner halt gebe, am eritach Jn der aster (*ápr.* 14) fair steur gelt II fl.
 idem dedit Suntag vor philippi und Jacobi (*ápr.* 26) II flor.
 dedit am Suntach nach philipi und Jacobi (*máj.* 3) 111 fl.
 georg ledrer und Bernhart tischler haben Zallt heurig Steur Jnnhalt des quartal montag nach Cantate (*máj.* 11) III 1/2 fl.
 dedit Suntag vor petri et pauli apostolorum (*jún.* 28) IIII flor.
 dedit Suntag vor Bartholomei (*aug.* 23) II fl.
 dedit Suntag vor egidi (*aug.* 30) XVI fl. (*31. lap*)

Pewlnstainer

Ad dñem am suntach ledare (1528. *márc.* 22) halt der philip pellenstayner gepracht an der steyr Jn seinem vierdell IIII 1/2 fl.
 Ad dñem am palmen suntach (*ápr.* 5) hat der philip pellenstayner gepracht II fl.
 dedit Suntag vor philippi et Jacobi (*ápr.* 26) III fl.
 dedit Suntag Cantate (*máj.* 10) II 1/2 fl.
 Jtem am tach Johannis tauffer (*jún.* 24) geben philip pellenstayner II fl.
 dedit And (!) sannd Laurentzen tag (*aug.* 10) III 1/2 fl.
 dedit Suntag vor Egidi (*aug.* 30) II fl.
 dedit Nicolai (*dec.* 6) II fl. III ort
 dedit Suntag vor thome apostoli (*dec.* 20) II fl.
 Jm für sein Mue abZogen 1/2 fl., ist hiemit Zallt (*32. lap*)
 Jtem *Ambross Brasch* hatt gepracht Am suntach Jetare (1528. *márc.* 22)
 stayr gelt auss seynem vierdell 5 fl.
 Jtem ambross Brasch halt geben Am suntach Judica (*márc.* 29) IIII 1/2 fl.
 Ad dñem am palmen Suntach (*ápr.* 5) hatt hatt (!) gepracht Brasch ambross III 1/2 fl.
 Ad dñem ambross Brass halt geben am Festach Jn der aster (*ápr.* 12) fair stair gelt V fl.
 Dedit ambröß Zalt am Suntach nach philipi und Jacobi (*máj.* 3) III fl.
 dedit Suntag Cantate (*máj.* 10) II 1/2 fl.
 Dedit am tach auffartt unser heren (*máj.* 21) VIII 1/2 fl.
 Dedit am Suntach nach auffartt vnsserss heren (*máj.* 24) III fl.
 177 dedit montag post trinitatis (*jún.* 8) VII fl. [minus 2 kreuzen]
 dedit am Sambstag vor viti (*jún.* 13) dem herren Statrichter
 paul schütZner in seinem hauss I flor.
 amrusch prasch an Sand Johans tawfer (*jún.* 24) II fl. III ort
 dedit An sand Laurentzen tag (*aug.* 10) III 1/2 fl.
 idem Quirein [Strabmer] rambleuter II 1/2 fl.
 idem Wentzl pernhart an ainer fuer abZogen 1/2 fl.
 idem Quirein rambleüter allt steier I tal. 16 den.
 idem dedit Suntag vor Bartholomei (*aug.* 22) I fl. (*33. lap*)
 Jtem *schüeller Steffan* hat gepracht Am suntach Ledare (1528. *márc.* 22) steir gelt auss seynem vierdl 6 gl.
 Ad diem Steffan schuller hatt geben Am suntach in der aster (*ápr.* 12) fair steyr gelt II fl.
 dedit Suntach vor philippi et Jacobi (*ápr.* 26) III fl.
 Dedit schueler steffel am Suutach nach philipi vnd Jacobi (*máj.* 3) II fl.
 Jtem am suntach vor auffart kristi (*máj.* 17) geben III fl.

Item am tach Johanniss tauffer (*jún. 24*) geben schuller Steffel V fl.
 dedit Suntag vor der schnefeyr Marie (*aug. 1*) II 1/2 fl.
 dedit Suntag vor Egidi (*aug. 30*) III fl.
 dedit Nicolai (*dec. 6*) 1/2 fl.
 dedit Freitag vor thome apostoli (*dec. 18*) II fl.
 dedit Sambstag Steffan protomartyris (*dec. 26*) I fl. I ort ist Zallt
Ambros Brasch dedit Suntag vor Egidi (*aug. 30*) II fl. XVI den. I ort
 Fur michel pantzer abZogen an ainer fuer I fl.
 dedit Suntag vor Egidi (*aug. 30*) 1/2 fl.
 abZogen Fraunschuchl I ort
 Cüentzl Janusch abZogen 1/2 gulden (*34. lap*)
 Item *phylypp Moch* hat gepracht Am suntach Ledare (*1528. márc. 22*) steyr gelt auss seynem vierdl VII
 1/2 fl. vngrisch.
 Ad diem phylipp Moch hatt geben am Festach Jn der aster (*ápr. 12*) fair steir gelt V 1/2 fl.
 dedit Suntag vor philippi et Jacobi (*ápr. 26*) I 1/2 fl.
 Item am suntach vor auffart kristi (*máj. 17*) geben V fl.
 Item am tach Johanness tauffer (*jún. 24*) geben philip Mogk III fl.
 dedit Suntag vor Egidi (*aug. 30*) II fl.
 dedit Nicolai episcopi (*dec. 6*) I fl.
 Fur paul scheiber abZogen 1/2 fl. (*35. lap*)
 Item *wolffgang wagner* hat gepracht am suntach Ledare (*1528. márc. 22*) in der vasten steyr gelt auss
 seinem vierdll VI 1/2 fl. vngrisch
 Ad dýem wolffganng wagner hatt gepracht am Festach Jn der aster (*ápr. 12*) fair steir gelt III fl.
 Dedit am Suntach nach auffart vnsserss heren (*máj. 24*) II 1/2 fl.
 AbZogen fur Castl puluermacher I flor. mittich nach Bartholomei (*aug. 26*) Facit I fl.
 dedit Nicolai episcopi (*dec. 6*) III 1/2 fl.
 Erhart Blosser abZogen und nachgelassen I fl.
 Castl puluermacher nachgelassen I fl.
 Cristan Joachim abZogen an seinem hauß I fl.
 dedit pfintztag nach trium regum (*1529. jan. 7*) in Anno etc. 29 1/2 fl.
 Jm fur sein Mue abZogen 1/2 fl.
 Summa 19 1/2 fl.
 ist gar Zallt (*36. lap*)
 Item *andre plaßbeter* dedit am Eritag nach Ledare (*1528. márc. 24*)
 steir geltt auss seinem vierdll 5 fl.
 idem dedit mittich vor philippi et Jacobi (*ápr. 29*) III fl.
 Item am tach Johanniss tauffer geben Andre Blaßbeter V 1/2 fl.
 dedit Suntag vor Egidi (*aug. 30*) VII fl.
 Fur Leonhart kaufman abZogen I ort.
 dedit Suntag Lucie (*dec. 13*) 1/2 fl.
 dedit freitag vor Reminiscere im
 XXVIII-ten (*1529. febr. 19*) I fl. (*37. lap*)

Bartlme Lanng

Ad dýem am palmen Suntag (*ápr. 5*) hat Lanch perdel gepracht stair gelt auss seinem vierdel II fl.

Ad dÿem Lang pardel hat geben am Festach Jn der aster (*ápr. 12*) fair stair gelt III fl.
 idem dedit Suntag vor philippi et Jacobi (*ápr. 26*) I 1/2 fl.
 dedit phintztag vor Barbare (*dec. 3*) II fl.
 178 dedit Nicolai (*dec. 6*) III ort
 Fur christan Scharlach abZogen 1/2 fl.
 Fur wolfgang pinten abZogen 1/2 fl.
 dedit Suntag vor thome apostoli (*dec. 20*) 1/2 fl.
 Andre gälman Zalt heren paltramb statrichter an diser steur III ort
 Jm abZogen fur sein Mue 1/2 fl.
 Fur Blasi hunger abZogen I ort
 hat ain khreintzen Jnn mairhof gemacht und ist Zalt (*38. lap*)
 Ad dyem Steffan deldel hatt geben am Festach Jn der aster (*1528. ápr. 12*) fayr steyr gelt II fl.
 Jtem am suntach vor auffat (!) kristi (*máj. 17*) geben III 1/2 fl.
 Jtem am tach Johanness tauffer (*jún. 24*) geben Steffan Deldel III fl.
 idem an dem suntag nach Sand awgostunstag (*aug. 30*) hat der wolfgang toldel pracht VII 1/2 fl.
 dedit herren Camermaister als die lanntzkhnecht hie Jungstlich gelegen IIII 1/2 fl.
 dedit am tag augustini (*aug. 28*) 1/2 fl.
 dedit Nicolai (*dec. 6*) I fl.
 dedit Suntag vor thome apostoli (*dec. 20*) II fl. ist Zallt
 Ad dyem praun Mathess hatt geben am Festach Jn der aster (*ápr. 12*) fair stair gelt II 1/2 fl.
 dedit Visitacionis Marie (*júl. 2*) V fl.
 dedit Suntag Lucie (*dec. 13*) VI 1/2 fl.
 wolfgang hueter dedit suntag Lucie (*dec. 13*) XIII patzen, vbertail nachgelassen dem huetter
 Dedit Suntag vor thome (*dec. 20*) I fl.
 Anno domini etc. 29 (*1529*) III ort (*39. lap*)
 Ad dÿem Muer kristan hatt geben am Festach Jn der aster (*1528. ápr. 12*) fein steir gelt II 1/2 fl.
 dedit Suntag vor Bartholomei (*aug. 23*) II fl.
 idem eodem die abZogen dem oswald schuester an des probantl fuer I tal. den., darauf Zallt LXIII den.
 Dedit Nicolai episcopi (*dec. 6*) III flor.
 dedit Suntag, Lucie (*dec. 13*) I flor.
 dedit Suntag vor thome apostoli (*dec. 20*) I fl.
 Ad dÿem Steffan kolmyhoffen hat geben am Festach Jn der aster (*ápr. 12*) fair steir gelt IIII fl.
 item steffan kolmhoffer hat geben Johannis tauffer (*jún. 24*) III fl.
 dedit an Sand Laurentzen tag (*aug. 10*) III fl. I ort
 dedit Suntag vor Egidi (*aug. 30*) III 1/2 I ort
 dedit Suntag Lucie (*dec. 13*) II 1/2 fl.
 Jm abZogen fur sein Mue 1/2 fl.
 mert mogk abZogen 1/2 fl. (*40. lap*)
 Ad dÿem Mert Mochh hat geben am Festach Jn der aster (*1528. ápr. 12*) fair stair gelt IIII fl.
 dedit Suntag vor philippi et Jacobi (*ápr. 26*) I fl.
 dedit an sand Laurentzen tag (*aug. 10*) II 1/2 fl., sein dem Cambrer erlegt worden.
 dedit Suntag vor Bartholomei (*aug. 23*) I fl.
 dedit Suntag vor thome apostoli (*dec. 20*) I fl.
 Fur margs Blasweeter abZogen I ort
 Fur hanns pantzer abZogen 1/2 fl.

Summa sein anlag XVIII fl.

ergo ist Zallt

Ad djem *Paul scheiber* hat geben am Festach Jn der asten (*ápr. 12*) fair stair gelt III fl. 1 ortt

dedit Paul scheyber geben III ort

Dedit Paul scheiber geben I fl.

Jtem am suntach vor auffartt kristi (*máj. 17*) III 1/2 fl.

dedit Suntag vor Egidi (*aug. 30*) I fl.

idem dedit eodem die 1/2 fl. (*41. lap*)

Anndre Pauer Schripperghassen

dedit am Suntag Quasi modo geniti (*1528. ápr. 19*) 3 flor.

dedit am Suntach nach philipi und Jacobi (*máj. 3*) III 1/2 fl.

Jtem am suntach vor auffar kristi (*máj. 17*) geben V 1/2 fl.

item andre pawr hat gepracht an dem Suntach nach Sand awgestuns tag (*aug. 30*) IIII fl.

dedit heren Camermaister pro hanns Sauschneider 1/2 fl.

item her Camermaister emphanen ab hanns trutl I flor.

anndreen pawr fur sein Mue abZogen 1/2 flor.

item Wolff Jacoben abZogen an ainer fuer per progentl weinfur I ort

idem dedit phintztag vor barbare (*dec. 3*) III fl. III ort

Facit sein emphan 22 fl. vnd ist Zallt (*42. lap*)

Jelzete: Lad. XLII et RR nr. 1.

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / SOPRON KULTURÁLIS ÉLETE

179 SOPRON KULTURÁLIS ÉLETE

**1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / SOPRON KULTURÁLIS ÉLETE / Bertha Árpád–Nikolics Károly:
A Líceumi Magyar Társaság bicentenáriumi emlékünnepe (1990. október 19–21)**

**Bertha Árpád–Nikolics Károly: A Líceumi Magyar Társaság bicentenáriumi
emlékünnepe (1990. október 19–21)**

A soproni Evangélikus Líceum (Berzsenyi Gimnázium) négy és fél évszázados múltjának újabb állomásához érkezett: az 1790. év Kos havának 20. napján alapított – és legutóbb 1987. február 12-én újraszervezett – Magyar Társaság megérte 200. születésnapját. Ilyen hosszúéletű és ma is működő diákönképzőkör az országban páratlan, egyáltalán hasonló létező társaság is ritka. Ez utóbbi megállapításunkat az is igazolja, hogy megkeresésünkre a budapesti II. Rákóczi Ferenc gimnázium és a Debreceni Kollégium jelentkezett, mint ahol ma is dolgoznak ilyen körök.

A program hosszas tervező és előkészítő munkáját kisebb szervező csoport végezte. Tagjai részben líceumi

öregdiákok, a Társaság mai diákvezetői, valamint az iskola tanárai. A helyből és Budapestről összejött bizottság munkájának koordinálását és a rendezés lebonyolítását Dr. Bertha Árpád mb. igazgató, a Magyar Társaság jelenlegi tanárelnök irányította.

Már az előkészítésben és az alkalmi kiadvány szerkesztésében közreműködött Dr. Benkő László professzor, a Líceumi Magyar Társaság utolsó tanárelnöke. Az ő szerkesztésében jelent meg a 135 oldalas kiadvány: „A soproni Líceumi Magyar Társaság Emlékkönyve (1790–1990)”. Ebben egyrészt visszaemlékezések szerepelnek, így Ruhmarm Jenő egykori tanárelnökről, Pröhle Jenő tanárról. Mindketten a Líceum igazgatói is voltak. Öregdiákok írták meg személyes élményeiket a Társaság múltjáról. Összefoglalót találunk a neves diákkörökről, a két évszázad tanárelnökeiről, főjegyzőiről (diákvezetőiről), az iskola államosításáig. Majd a Társaság utóélete irányítóinak névsorát találjuk.

Az ünnepségsorozat első napja az iskola jelenlegi növendékeinek programjaival telt el. A „Deákkúti mesék” c. összeállítás követte a líceumi hagyományként kialakuló szertartásokat, benne az iskola, az ifjúság életét. A szorosabb, ünnepélyesebb emlékműsor értékes irodalmi anyagot mutatott be. E műsor keretében adta át Dr. Bertha Árpád tanárelnök a történeti, riport-, műfordító- és művészeti pályázatok díjait, melynek anyagi fedezetét Sopron Város Tanácsa biztosította.

Már az első napon megnyílt a Liszt Ferenc Múzeum kiállító termében: a Lábás házban a Magyar Társaság múltját bemutató reprezentatív kiállítás. Grüll Tibor tanár, az iskola könyvtárosa gondosan állította össze az írásos és tárgyi emlékeket, fényképeket. Mindhárom napon ő vezette a látogatókat.

A délutáni órákban, a líceumi hagyományoknak megfelelően, a Deákkútnál gyülekeztek a diákok. Az 1982-ben elültetett Berzsényi-emlékfán újból pótolták az emléktáblát, Szabó Alajos öregdiák alkotását.

A napot az iskolai kórus és a Soproni Pedagógus Kórus közös hangversenye zárta. A színvonalas program karnagya Dárdai Árpád volt.

Az ünnepélyes jubileumra október 20-án szombaton került sor. Először az intézet falán leleplezték Döbrentei Gábornak, az iskola egykori tanítványának emléktábláját, melyet a Magyar Tudományos Akadémia állíttatott. Az avatóbeszédet – Láng István, a MTA főtitkára távollétében – Dr. Németh G. Béla professzor mondta. Az emléktábla Kutas László szobrászművész, öregdiák alkotása.

Az emlékülést a Liszt Ferenc Művelődési Központ nagytermében rendezték. A termet megtöltötték az öregdiákok, egykori tanárok hozzátartozói, az iskola tanári kara és jelenlegi diákjai.

180A Himnuszt énekeltük közösen. Majd Molnár Henriette szavalta el Vathy-Rempert Elek „A Magyar Társaság 150 éves jubileumára” c. versét, mely utoljára 50 éve, az akkori jubileumon hangzott el. Az ülésen Dr. Nikolics Károly professzor, öregdiák elnökölt és nyitotta meg az ülést. Dr. Benkő László professzor, a Társaság volt tanárelnöke mondott mély gondolatokkal átszőtt ünnepi megemlékezést. Majd a következő személyek mondtak köszöntőt: Dr. Fabinyi Tibor teológiai professzor az Evangélikus Egyház, Dr. Németh G. Béla professzor a MTA Nyelv- és Irodalomtörténeti Osztálya, Havasi Sarolta Sopron Város vezetősége, Liska Endre a budapesti Fasori Gimnázium, Dr. Hegyi Imre a pápai öregdiákok, Zsámboki Réka, tanuló, a Társaság jelenlegi vezetősége nevében. Mersich Endre öregdiák felszólalásában bejelentette, hogy az iskola kapualjában a II. világháború hősi halottainak, a háborús cselekmények következtében elhunytak emléktábláját kívánják elhelyezni. Erre gyűjtést indítanak. Dr. Bertha Árpád mb. igazgató értékelte az ünnepségsorozatot, zárszavában köszönetet mondott a közreműködőknek. Majd öt öregdiáknak a Magyar Társaság tb. tagságáról szóló oklevelet nyújtott át. Az ünnepi ülés a Szózat

hangjaival ért véget.

E nap délutánján az elhunyt tanárok sírjainak megkoszorúzására került sor. Ezt Limberger Gyula öregdiák szervezte meg.

A második nap estéjén a Liszt Ferenc Művelődési Központban bonyolították le a Berzsenyista Öregdiákok Bálját, nagy sikerrel. Ennek jövedelmét a Magyar Társaság támogatására fordították.

A háromnapos ünnepségsorozat vasárnap ünnepi istentisztelettel ért véget. A szolgálatot Sümeghy József lelkész, öregdiák végezte.

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / MEGEMLÉKEZÉSEK

MEGEMLÉKEZÉSEK

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / MEGEMLÉKEZÉSEK / Köves Elemér: Romwalter Alfréd (1916–1990) emlékezete

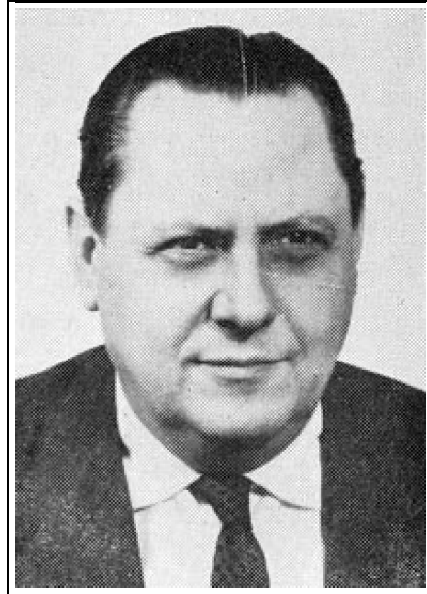
Köves Elemér: Romwalter Alfréd (1916–1990) emlékezete

Romwalter Alfrédra emlékezve nagyapjára, Romwalter Károlyra is kitérünk, aki Kőszegen született 1825-ben. Nyomdász szakmai ismeretét Bécsben, Pozsonyban és Sopronban szerezte. 1850-ben megvette Sopronban az 1734-től működött Lenck Sámuel-féle nyomdát. Üzemét 1895 körül könyomó intézettel bővítette. Nyomdája elsősorban igényes technikájú, tudományos könyvekkel vált ismertté.

Fia volt Dr. Romwalter Alfréd professzor (1890–1954), akiről e folyóiratban egyetemi tanártársa, Vendel Miklós írt szép megemlékezést (SSz. 1955, 148–150). Ezt csak néhány adalékkal egészítjük ki: Többek között Dr. Széki János egyetemi tanártársával a hazai vasdús bauxitok feltárásával és az anódmasszaggyártással is foglalkozott, valamint az utóbbihoz szükséges hamuszegény kokszt előállításával. Korát meghaladva már az 1930-as évek elején előadásaiban ismertette a műkorundgyártást és ezen belül féldrágakövek (topáz, zafír, rubin) gyártását timföldből, amivel a hazai alumíniumipar egyik jelentős ágazatát mozdította elő. Magas érdemeit utódai és tanítványai azzal is kifejezésre juttatták, hogy a soproni egyetem botanikus kertjében tiszteletük és szeretetük jeléül mellszobrot emeltek emlékének.

181Fia volt Romwalter Alfréd, aki 1916. jan. 25-én Bécsben született. Középiskolai tanulmányait Sopronban, a Széchenyi István Reáliskolában végezte. Érettségi után a Műegyetemnek akkor Sopronban működő Kohómérnöki Karára iratkozott be, ahol 1938-ban kitűnő képesítésű fémkohómérnöki oklevelet nyert.

Első munkahelye az Állami Ércbányászat mecseki üzeme volt, ahol a réz és nemesfémek ércelőkészítésével ismerkedett meg mint laborvezető. 1939-ben már Csúcsban az ércbánya antimon kohójánál találjuk, ahol mint labor- és üzemvezető működött.

1940-ben Nagybányára helyezték. Itt a bányagazgatóság műszaki fejlesztésének főmérnöke volt és módjában állt nagy elméleti tudása alapján a Fernezely-i állami fémkohóban ezt hasznosítani. 1943-ban üzemi vegyelemző laboratóriumot hozott létre, dús nemesfém tartalmú kohóközéptermekekből arany- és ezüst kinyerésével foglalkozott, aminek eredménye 800 kg arany, 7000 kg ezüst volt. 1944-ben a felsődernai bányáüzem üzemvezetője lett és ott olajhomokból értékes olajat nyert ki.

A II. világháború után először az Iparügyi Minisztériumban dolgozott, majd a Magyar Állami Szénbányák felsőgallai kalciumkarbid és ferroszilícium gyárának üzemvezető főmérnökévé nevezték ki.

1948-ban az akkor létesült Fémipari Kutató Intézet kötelékébe lépett mint osztályvezetőhelyettes. Itt a réz-, ólom- és cinkércek flotálásos dúsítása, kohászati feldolgozása és alumíniumkohók anódmasszagártási kísérletei foglalkoztatták, továbbá műkorund és tűzálló idomkövek gyártásánál nyújtott műszaki segítséget.

Romwalter Alfréd említett munkái mellett az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesületben is működött. Az Egyesületnek 1938-tól volt tagja, 1954-60 között a Fémkohászati Szakosztály elnöke, majd a Kohászati Lapok szerkesztésében vett részt. 1988-ban 50 éves tagságáért jubileumi éremmel tüntették ki. Ugyanezen évben Miskolcon a Nehézipari Műszaki Egyetemen aranydiplomát kapott. Megemléltendő nagy szakirodalmi tevékenysége (70 szakközlemény) és több szabadalom kidolgozása.

1990. augusztus 19-én halt meg Budapesten.

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / MEGEMLÉKEZÉSEK / Szarka Árpád: Reinecker János (1910–1990)

182 Szarka Árpád: Reinecker János (1910–1990)

A soproni evangélikus temető 1990. júl. 20-án fogadta be a város szülöttjének, Reinecker János festőművész-tanárnak hamvait. Rokonságán kívül már kevesen élnek, akik őt személyesen ismerték: néhány osztály-, illetve iskolatárs, kolléga és olyanok, kik otthonukban őriznek egy-egy szép Reinecker-képet.

Reinecker János 1910. dec. 26-án született Sopronban, kiegyensúlyozott anyagi körülmények között élő iparoscsaládból. Szülei a jóképességű fiút az elemi iskola elvégzése után a Széchenyi István reáliskolába írták, ahol Horváth József rajztanár, a későbbi Munkácsy-díjas festőművész ismerte fel tehetségét és irányította a budapesti Képzőművészeti Főiskolára. Horváth József nemcsak kitűnő művész, de kiváló pedagógus is volt. Az ő „külön rajzórának” légköréről – ahová a „Hosszi” csak kiemelkedő képességű diákokat hívott meg, s amelyekben a foglalkozások a kora délutánból a késő estébe nyúltak, s ahol a csend és a munkában való elmélyedés volt a legfőbb követelmény – sokat tudnának beszélni Ákos Ernő, Mollay Károly, Varju Sándor, Szarka Árpád és Tettamanti Tibor, hogy csak néhány nevet említsek a teljesség igénye nélkül a még életben lévő emlékezők közül.

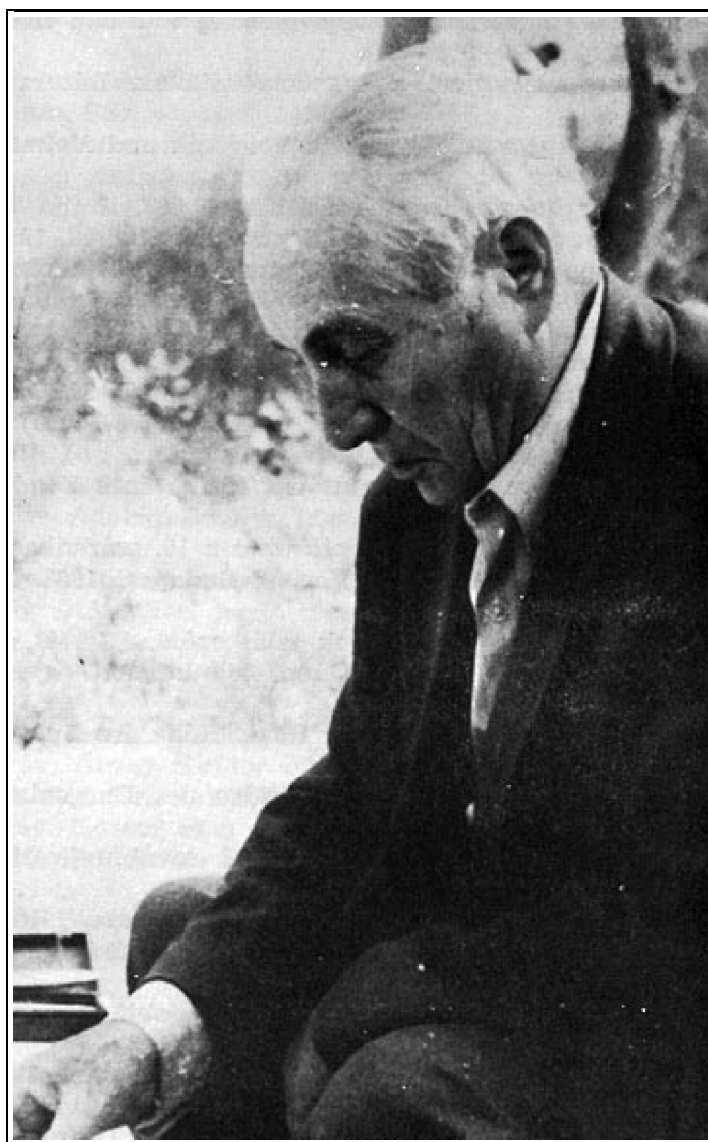
Ebben a környezetben szívta magába Reinecker azt a szellemet, mely őt a művészet elkötelezett hívévé tette, hogy tehetsége Burghardt Rezső mester irányítása alatt kiteljesedjék. Burghardt a magyar festészetnek kitűnő művésze volt, magával ragadó kolorista. Mester és tanítványa egymásra találtak, aminek legékesebb bizonyítéka, hogy Reinecker két esztendőn át volt alakrajzi tanársegéde mesterének.

Művésszé éresét mi sem bizonyítja jobban, mint az 1939-ben elnyert állami ösztöndíj, 1943-ban Sopron város ösztöndíja, majd 1944-ben egyéves külföldi utazási ösztöndíja, a Balló-díj. Ez utóbbinak célja szerinti felhasználását a háború miatt nem vehette igénybe.

A főváros ostromának idején Reinecker hazajött Sopronba, hogy pedagógusi állást vállaljon. Rendelkezett ugyanis középiskolai rajztanári képesítéssel, sőt a tanítóképző intézetben tanításra jogosító diplomával is. Terve azonban nem valósulhatott meg, Sopronban nem kapott katedrát, elfogadta tehát a meghívást a miskolci evangélikus líceum és tanítóképző intézettől, így telepedett meg Miskolcon, bár az iskola 1950-ben megszűnt. Ezután került Reinecker János állományilag a villamosenergiás ipari technikumba, és nyugdíjazásáig itt tanított ábrázoló geometriát, szabadkézi és műszaki rajzot, de az iskolán belül az érdeklődő és tehetséges fiataloknak művészi igénnyel rendkívüli rajzot is. Vezette néhány évig a Vasutasok Képzőművészeti Körét.

Csodálatos, hogy egész embert igénylő pedagógiai munkája mellett volt ereje és ideje alkotó tehetségének kiteljesítésére is. Szerepet játszott talán ebben az is, hogy Reinecker már középiskolás korában nyári és téli sportokban egyaránt edzette magát, és neve ismert volt ifjúsági sportkörökben.

Művészetében a megújulást, a felfrissülést mindig szülővárosa, Sopron hozta. Anteusként kapott erőre, ha nyaranként hazajöhetett, és művészbáratainak, Tenkács Tibornak, Endrédy Györgynek társaságában megélhette ifjúságának színhelyén a 183régi szép tárgyi emlékekhez fűződő élményeit. Fáradhatatlanul rajzolta, festette az öreg utcákat, Bánfalva kopott parasztházait, a gesztenyéseket, a Bécsi dombok lejtőinek látványát.

Csoportos kiállításoknak rendszeres szereplője volt, de bemutatkozott önálló kiállításokkal is, 1976-ban nagy sikerrel Sopronban (SSz. 1976, 358–361). Tagja volt a Képzőművészeti Szövetség Észak-Magyarországi Területi Szervezetének és a Művészeti Alapnak. Sikerei ellenére idősebb korában állandóan a hazatérés gondolata foglalkoztatta. Miskolcon teremtett otthonát szeretne volna sopronira cserélni, hogy újra együtt legyen mindazokkal, akik ifjúságához tartoztak. Családja segítette is tervének keresztülvitelében, de az idő és elhatalmasodó betegsége meggátolták a megvalósulást. 1990. júl. 1-jén halt meg Miskolcon.

Ami életében nem adatott meg neki, elérte halálában. Hamvai a szeretett Sopron földjében, ősei kriptájában pihennek.

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / SOPRONI KÖNYVESPOLC / Hiller István–Mastalirné Zádor Márta: Sopron bibliográfiája az 1989. évre (folytatás)

**Hiller István–Mastalirné Zádor Márta: Sopron bibliográfiája az 1989. évre
(folytatás)**

Lakatos István: A kovács és műlakatos mesterség múltban betöltött szerepe és jelenlegi helyzete. MÉPi. 38, 1989, 378–383.

Láng György Géza: Ösztöndíjért „kitagadott” diákok. Dátum 1, 1989. dec. 8. 187. sz.

Leser, Norbert: Wie ich das Burgenland sehe! Volk und Heimat 44, 1989, 1. sz. 20–21.

Levélszekrény. Macher Frigyes írja. SSz. 43, 1989, 383.

Levélszekrény. Ruhmann Jenő, Macher Frigyes írja. SSz. 43, 1989, 94–95.

Losonci Miklós: A magyar akvarell klasszikusa. Soproni Horváth József életműve. MH. 12, 1989, 6. sz. 3–13.

Lovas Gyula: Cserkészek. Tér-Kép 1, 1989. jan. 19. próbaszám.

Lőrincz Gábor: Pénzkérdés? Tér-Kép 1, 1989. márc. 2.

Lukács László: Dunántúl vándorai. H. 17, 1989, 3. sz. 66–69.

M. Cs.: Akikről utcát neveztek el. Fehér Dániel (1890–1955) egyetemi tanár. Soproni Hírlap 1, 1989. dec. 15.

-mm-: „So geschah es”. Aussiedlung aus der Sicht eines Kindes. NZ. 33, 1989. ápr. 22.

Maar, Grete: Gábor Winkler: Sopron építésze a 19. században. (Die Architektur Ödenburgs im 19. Jh.) Akademischer Verlag, Budapest 1988. 244 S. BHBl. 51, 1989. 143–144.

Macher Frigyes: Bányász fúvószenekarok találkozója. SSz. 43. 1989, 358–361.

Macher Frigyes: Köszöntő. Dr. Schey János a stuttgarti egyetem díszdoktora. BKL-K. 122, 1989, 345.

Madl, Michael: Beitrag zur Kenntnis der Chalcididae des Burgenlandes (Hymenoptera, Chalcidoidea). BHBl. 51, 1989, 135–138.

- Madl, Michael: Zur Kenntnis der Gasterutiidae des Burgenlandes (Hymenoptera, Eranioidea). BHBl. 5, 1989, 78–82.
- Magyar János: Erdőgazdálkodásunk közérdekű továbbfejlesztésének elvi-eszmei feltételei. Bp., 1989, Akadémiai 23.
- A magyar–osztrák egyháztörténeti kapcsolatok múltjából. Részlet dr. Gustav Reingrabner burgenlandi szuperintendentens nemeskéri előadásából. Evangélikus Élet 54, 1989. jún. 4.
- Magyarfalva helyett újra Harka? Tér-Kép 1, 1989. okt. 26.
- Magyarfalva nun wieder Harka. NZ. 33, 1989. nov. 11.
- Magyarok a természettudomány és technika történetében 2. köt. Bp., 1989, OMIKK.
- Major József: Az Alpokalja Tabanidae faunája, különös tekintettel azok állat- és közegészségügyi jelentőségére. In: Bándi Gábor (szerk.): Savaria 51–60.
- Makkay János: Rézkori aranykorongok a későbbi Pannónia Provincia területéről. In: Bándi Gábor (szerk.): Savaria 91–121.
- Martos Ferenc: Georgius Agricola: Tizenkét könyv a bányászatról és kohászatról. MT. 96, 1989, 1. sz. 80–83.
- Mácsár Zsuzsanna: Fertőszentmiklós nagyközség közterületeinek rekonstrukciós parkosítási terve. Kertgazdaság 1989, 3. sz. 84.
- Mányoki János–Németh László: A soproni evangélikus templom fedélszerkezetének helyreállítási munkái. SSz. 43, 1989, 40–56.
- Mesterházy Sándor: A fiatal Petőfi Ostffyasszonyfán. Evangélikus Élet 54, 1989. máj. 7.
- 185 Mesterházy Sándor: Országos Petőfi ünnepség Ostffyasszonyfán. Evangélikus Élet 54, 1989. jún. 18.
- Metzl János: A „Corvinul Magyar-Osztrák Baráti Kör” megalakulása Sopronban és első évi működése. SSz. 43, 1989, 278–281.
- Mező László: Soproni focikronika. Az SSE labdarúgó szakosztály 10 éves története 1978–1988. Sopron, 1988 (1989), SSE 139.
- Mészáros Tamás: A Soproni Ünnepi Hetek – meg a város. Ki fedezze a kultúrát? MHi. 22, 1989. júl. 22.
- Mi történt Sopronban? Egy titkárválasztás utóreggésekkel. MTESZ-mozaik 1989. okt. próbaszám.
- Mikó Sándor: Adatok Nagylózs XIX. századi gazdasági és társadalmi viszonyainak megismeréséhez. SSz. 43, 1989, 315–334.
- Mikó Sándor: Lózs mezőváros története a XVI–XVII. században. SSz. 43, 1989, 231, 243.
- Milletich, Helmut Stefan: Kultursplitter-Sommer 1989. Volk und Heimat 44, 1989, 2. sz. 30.
- Milletic, Helmut Stefan: Sautanz oder welches Schwein wurde da eigentlich geschlachtet? Volk und Heimat

44, 1989, 4. sz. 8–12.

Mojzer Miklós: In memoriam Deresényi Dezső (1910–1987). MÉ. 36, 1987 (1989), 1–4. sz. 162–163.

Mollay, Karl: Gruss an Thomas Mann von József Attila, vorgetragen während des Aufenthaltes von Thomas Mann in Budapest im Jahre 1937. (Die Übertragung von Robert Boháti) In: Szabó, János–Szász, Ferenc (hrsg.): Theorien, Epochen, Kontakte. Festschrift zum 60. Geburtstag von Professor Dr. Dr. h. e. Antal Madl 63–64.

Mollay Károly: Adalék Bessler Lőrinc soproni muzsikus életrajzához. SSz. 43, 1989, 355–357.

Mollay Károly: Állítsák vissza Harka nevét! SSz. 43, 1989, 225–226.

Mollay Károly: Középkori háztörténet és várostörténet I–II–III. SSz. 43, 1989, 18–40., 122–148., 205–224.

Mollay Károly: A Számkivetettek Testvérelete a középkorban. SSz. 43, 1989, 334–344.

Mollay Károly: Visszaállították Házi Jenő akadémiai tagságát. SSz. 43, 1989, 227.

Molnár András: Árvay Sándor emlékirata. Részletek egy negyvennyolcas honvédtiszt önéletrajzából. HK. 102, 1989, 94–114.

Molnár András: Kőszeg és a „Védegyelet”. Vasi Szemle 43, 1989, 1. sz. 95–99.

Molnár László: Emlékezés dr. Faller Jenő bányászattörténészre. BKL-B. 122, 1989, 567–570.

Molnár László: Tompos Ernő (1907–1989). SSz. 43, 1989, 362–367.

Molnár Sándor: A Faanyagismerettani tanszék megalakulása, feladatai. Fa. 39, 1989, 366–367.

Moss, Jo: Hungary honors Forestry professor. UBC Reports 35, 1989. szept. 21. 16. sz. 3.

Muck Tibor (főszerk.): Soproni Hírlap. Sopron, 1. évf. 1989. hetilap.

Muck Tibor: Sopron, kapu Európára. Bp., 1989, Interpress 117.

Musikalischer Sommer 1989. Neues aus Ungarn. 38, 1989, 2. sz. 4.

Miller, Michael: In Ödenburg wünscht man sich ein „Nulljahr”. Mehr Zeit für Kindergärtnerinnen-Ausbildung. NZ. 33, 1989. jan. 7.

Miller, Michael: Vielsprachige Erkenntnis: Minderheit heisst Kampf. NZ. 33, 1989, nov. 5.

Miller, Michael: Wenn Eltern „nachsitzen”. Deuschunterricht in Agendorf – eine Familiensache. NZ. 33. 1989. dec. 2.

Nagy Éva: A Pannon táj könyvművészete a XVI–XIX. században. Vasi Szemle 43, 1989, 418–424.

Nagy, Julia: Neues Casino. Fortuna auch in Sopron eingekehrt. BR. 23, 1989. ápr. 3.

186 Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel. Chancen und Möglichkeiten. Eisenstadt, 1989, Amt der

Burgenländischen Landesregierung AGN 100. (Umwelt Burgenland Nr. 15.)

Nemeskéri nap. Evangélikus Élet 54, 1989. máj. 28.

-nek: Neuer Grenzübergang bei Kroisbach. NZ. 33, 1989. júl. 8.

A NÉKOSZ Mérnökollégiumok. Emlékezések, dokumentumok. Bp., 1989, Műegyetem Baráti Köre 316.

Németh Alajos: Szarka Gyula soproni néptanító küzdelmes életútja (1888–1969). SSz. 43, 1989, 89–91.

Németh Alajos: Vándorló fegyház. SSz. 43, 1989, 70–72.

Nikolics Károly: Adatok Gensel János Ádám életművéhez. SSz. 43, 1989, 276–278.

Nur für Ausländer. Spielcasino in Sopron. BR. 23, 1989. jan. 9.

Ny. Cs.: A hóágyú „elsült” a vizsgálat lezárult, felejtjük el. Tér-Kép 1, 1989. aug. 31.

Nyelvvizsga Sopronban. Soproni Hírlap 1. 1989. júl. 21. 27. sz.

Nyelvvizsga Sopronban is. K. 44, 1989 ápr. 7.

Nyilatkozat Sopronból. Tér-Kép 1989. jan. 19. próbaszám.

Ormos Károly: 45 éves valetáns találkozó Sopron, 1988. aug. 25–26. BKL-K. 122, 1989, 176., BKL-B. 122, 1989, 71–72.

Ormos Károly: 45 éves valetáns találkozó. Er. 38, 1989, 81.

Országjárás. Burgenland. FÉ. 24, 1989, 1. sz. 18–21.

Örsi Károly: A nagycenki kastély park rekonstrukciója. MÉPI. 38, 1989, 1–2. sz. 52–54.

Österreichisch–ungarisches Kooperationsgespräch in Wiener Neustadt. Amtsblatt der Statutarstadt Wiener Neustadt 69, 1989, 3. sz. 21.

P. L.: Pá, Kelet-Európa! Piknik. Tér-Kép 1, 1989. aug. 31.

P. M.: Új egyházi méltóságok. Tér-Kép 1, 1989. febr. 23.

Pandula Attila: Vajay Szabolcs: A Johannita Rend magyar lovagjai 1854–1987. Ordinis Sancti Johannis in Hungaria Thesaurus ac Corpus (A Johannita Rend Kiadása, Genf, 1987. 726 o.). HK. 102, 1989, 269–270.

Pankotai Gábor: Magyar erdőmérnök osztrák kitüntetése. Er. 38, 1989, 289.

Papp Angéla: Ki volt nekem Szigethy Attila? Egy volt gimnazista lány emlékiratai. Tér-Kép 1, 1989. júl. 6.

Parti Nagy Lajos: Névszón ige. Rakovszky Zsuzsa verseiről. Jelenkor 32, 1989. 1. sz. 9–14.

Paul, Hans: Dr. Fred Sinowatz, Bundeskanzler a. D. – ein Sechziger. Volk und Heimat 44, 1989, 1. sz. 9.

Paul, Hans: Der Meierhof von Mattersburg und sein Ende. BHBl. 51, 1989, 117–125.

- Pazsitzky László: Kanotay Mihály. GK, 41, 1989, 286–287.
- Pájer Imre: A bősárkányi kanális. SSz. 43, 1989, 72–76.
- Pálinkás Györgyné: Az agrárfelsőoktatási intézmények könyvtárainak 1989. évi munkája. MÉIK. 1989, 2–3. sz. 7–23.
- Pándi András: A VI. soproni érembiennálé. SSz. 43, 1989, 79–80.
- Pándi Marianne: Három hangversenyről. MN. 52, 1989, ápr. 8.
- Pethő Lajos: A főtitkári konvoj találkozása a mártír unokájával. Tér-Kép 1, 1989. jún. 15.
- Pethő L[aajos]-Szabó R.: Két város – egy eset. Tér-Kép 1, 1989. jún. 27.
- Pethő Lajos: Megúsztató szárazon? Fertő-tavi kérdőjelek. Az egyik szemünk sír. Tér-Kép 1, 1989. máj. 18.
- P[ethő] L[aajos]: Párbeszéd Sopronban. Tér-Kép 1, 1989. jún. 8.
- P[ethő] L[aajos]: Pártértekezlet Sopronban. A kispadon bóbiskolt a reform. Tér-Kép 1, 1989. máj. 11.
- Pethő Lajos: Soproni egység. Világ 1, 1989. nov. 16. 26. sz. 36.
- 187Pénzes István (szerk.): Évfordulóink a műszaki és természettudományokban 1990. Bp., 1989, MTESZ 168.
- Piknik a „vasfüggöny” helyén. Tér-Kép 1, 1989. aug. 10.
- Pozsgay beszéde Sopronban. K. 44, 1989. okt. 2.
- Prickler, Harald: Typen und Probleme von Grenzen, dargestellt am Beispiel des burgenländischen-westungarischen Raumes. BHBl. 51, 1989, 1–19.
- Pungor Zoltán: Baloghok Magyarországon, illetve Vas megyében. A csempeszházi és béri Balogh családok. In: Bándi Gábor (szerk.): Savaria 207–248.
- r-v-: Gergely Ernő–Jakab Sándor: A szénbányászok munka- és életkörülményei 1945–1948. A Bányaiipari Dolgozók Szakszervezetének és a Szakszervezetek Elméleti Kutató Intézetének közös új kiadása, Budapest, 1988. BKL-B. 122, 1989, 262.
- R[aum] F[rigyes]: Magyar földmérőkről és térképészekről. GK. 41, 1989, 304–305.
- R[aum] F[rigyes]: Magyarok a természettudomány és technika történetében I–II. Főszerk.: Nagy Ferenc Budapest, 1986. ill. 1988. OMIKK 452. 320 old. GK. 41, 1989, 462–464.
- Rácskay Jenő: Széll Kálmán 1843–1915. Vasi Szemle 43, 1989, 213–223.
- Ráczi Attila: Nem válaszként. Tér-Kép 1, 1989. aug. 17.
- Reingrabner, Gustav: Burgenland – wie ich es sehe. Volk und Heimat 44, 1989, 3. sz. 16–17.

- Resolution über die Grundwassersituation im Bezirk Neusiedl/See. NaLa. 75, 1989, 118.
- Reuter, Heinz: Burgenland – der schönen Tage wegen. Volk und Heimat 44, 1989, 2. sz. 15.
- Rideg Gábor: Plasztikák két szólamban. Műfaji biennálék Pécsen és Sopronban. Mű. 30, 1989, 11–12. sz. 70–75.
- Rittsteuer, Josef: St. Agathakirche in Unterloisdorf. BHBl. 51, 1989, 92–94. Rituálék és formaságok nélkül kell politizálni. Beszélgetés Boros Lászlóval. K. 44, 1989. okt. 14.
- Román András: Műemlékvédelem és idegenforgalom. Vá. 25, 1989, 3. sz. 18–19. Rosnak, Hans (hrsg.): Das österreichische Pannonien. Eisenstadt. 1989, Belvedere Verl. 50.
- Rózsa A. L.: Németh Lajos 1933–1989. BKL-B. 122, 1989, 424.
- Ruhmann Jenő: Brennbergbánya kereső lakosai 1932-ben. BKL-B. 122, 1989, 468–469.
- Ruhmann Jenő: Ó, áldott naftalinszag! (A főiskolások heccelődései 1925 és 1944 között Sopronban). I–II. BKL-B. 122, 1989, 263–265., 334–339.
- Ruhmann Jenő: A Frankenburg úti aluljáró környékének története. SSz. 43, 1989, 243–257.
- Sarkady Sándor: Major Jenő (1922–1988). SSz. 43, 1989, 282–285.
- Sauerzopf, Franz: Lebensraum Familie. Volk und Heimat 44, 1989, 2. sz. 4–5.
- Sándor Judit: A Budapest–Bécs világkiállítás előszervezéséhez kapcsolódó üdülőkörzeti feladatok. Idegenforgalmi Közlemények 1989, 3. sz. 3–6.
- Sándor Judit–Karbuczky Imre: Az idegenforgalmi területfejlesztési koncepciók kidolgozásának egységes szemléletű üdülőkörzeti követelményei II. Idegenforgalmi Közlemények 1982, 2. sz. 16–23.
- Sándorfi György: Várak a X. században Magyarországon. M. 33, 1989, 19–26.
- Sárdy Péter: Orvos az orvosnak ... Felhőborodás Sopronból. Tér-Kép 1, 1989. júl. 20.
- Schattenberg, H. C.: Hessisches Forstreferendäre in Ungarn. DEFO Verbandszeitschrift des Bundes Deutscher Forstleute mit Informationen aus Technik, Umwelt, Recht. 29, 1989, 262–263.
- Schlag, Gerald: Zur Frühgeschichte der industriellen Wanderarbeiter aus dem Burgenland. BR. 51, 1989, 34–41.
- Schmidt Ernő: A Fakombinát 1989. évi termelési programja. Fakombinát 13, 1989. jan. 1. sz.
- 188 Schmidt, Gerhard H.–Devkota, Bhupendra: Zwei neue Orthopteren-Arten für das Burgenland: *Barbitistes serricauda* (F.) und *Tetrix austriaca* n. sp. BHBl. 51. 1989, 160–171.
- Schmidt-Piller, Katja: Magyar impressziók. MH. 12, 1989, 4. sz. 32–25.
- Schoiswohl, Josef: Ich wurde herzlich aufgenommen. Volk und Heimat 44, 1989. 1. sz. 4–5.
- Schreiner, Herta: Unser Dorf. Volk und Heimat 44, 1989, 3. sz. 10–12.

- Seedoch, Johann: In memoriam Karl Semmelweis. BHBl. 51, 1989, 145–147.
- Simon V. Péter–Tilcsik György: A Vas-megyei mozgóvá tett nemzetőrség és levelezőkönyve 1848. július–szeptember. In: Bándi Gábor (szerk.): Savaria 269–333.
- Simonffy András: Hétköznapi sztalinizmus (III). Kis Újság 47 (I), 1989, 8. sz. 8–9.
- Sinowatz, Fred: Das Burgenland ist anders. Volk und Heimat 44, 1989, 1. sz. 8.
- Sipötz, Hans: Das Burgenland im Qualitätssprung. Volk und Heimat 44, 1989. 1. sz. 2–3.
- Sitar, Peter: Dorferneuerung: Westungarn denkt um. Kurier, 1989. dec. 10.
- Soltész István: Rajk dosszié, dokumentumválogatás. Bp., 1989, Láng.
- Sombor Judit: Bolondvár? Ifjúsági Magazin 1989. febr.
- Soós Péter: Honunk a hazában. Sopronhorpács. MN. 52, 1989, júl. 27. Sopron-Fertőrákos. BR. 23, 1989. júl. 3.
- Sopron, Plakettenbiennale. BR. 23, 1989, júl. 3.
- Soproner Bürgermeister besuchte Bürgermeister Kraupa. Amtsblatt der Statutarstadt Wiener Neustadt 69, 1989, 3. sz. 20.
- Soproner Weinorden für Bürgermeister Korbatis und Bürgermeister Kraupa.
Amtsblatt der Statutarstadt Wiener Neustadt 69, 1989, 10. sz. 43.
- (soproni): Alvó aluljáró? Tér-Kép 1989. jan. 19. próbaszám.
- Soproni Horváth Lajos: Brenneri kesergő. MHi. melléklet 22, 1989. febr. 4.
- Soproni H[orváth] Lajos: Van akinek a sasos a kedvesebb. Soproni népszavazás címerügyben? MHi. 22, 1989. dec. 20.
- Staatliche Sprachprüfung in Odenburg. NZ. 33, 1989. ápr. 29.
- Stadterneuerung in Westungarn. Die Burgenland Woche 59, 1989. jan. 4.
- Stefanits, Günther: Landesschulinspektor Hofrat Dr. Edmund Zimmermann.
Fünfundzwanzigjähriges Dienstjubiläum. Volk und Heimat 44, 1989, 1. sz. 28–29.
- Stefanovits, P[ál]: Map of Clay Mineral Associations in Hungarian Soils. AT. 38, 1989, 790–799.
- Steinbach Ernő: Egy soproni kályhászmester család. MÉPi, 38, 1989, 371–374.
- Stöger, Josef: Die Inschriften der Krypta von Lockenhaus. BHBl. 51. 1989, 52–70.
- Sütő Teréz: A Győr-Sopron megyei Orvostikai Bizottság állásfoglalása. Tér-Kép 1, 1989. nov. 16.
- Szabó Anikó (összeáll.): A magyar levéltári irodalom bibliográfiája 1988. Levéltári Közlemények 60,

1989, 157–178.

Szabó, János–Szász, Ferenc (hrsg.): Theorien, Epochen, Kontakte. Festschrift zum 60. Geburtstag von Professor Dr. Dr. h. c. Antal Madl I–II. Bp., 1989, ELTE.

Szabó József: Hejdéri Devics János honvédtüzér síremléke. H. 17, 1989. 1. sz. 14–15.

Szabó Kálmán: Gondolatok Sopron szakszervezeti könyvhálózatáról és a munkahelyi ellátás modelljéről. Kisalföldi Könyvtáros 1989, 2. sz. 28–30.

Szabó Kálmán: Az olvasáskultúra demokratizálódása: az első könyvesboltok és kölcsönkönyvtárak Sopronban (1785–1820). Kisalföldi Könyvtáros 1989, 1. sz. 53–56.

Szabó Róbert: Drótot szedtünk, de riadóztunk. Tér-Kép 1, 1989. aug. 24.

Szabó Róbert: Sivatag az Alpok-alján. Tér-Kép 1, 1989. máj. 18.

Szabó Róbert: Visszatérnek az angyalok. Tér-Kép 1, 1989. szept. 21.

Szabó T. Attila: Alpokalja – a Savaria Múzeum új kiadványának tükrében. Vasi Szemle 43, 1989, 123–125.

Szabolcs István: Fekete Zoltán 1911–1988. AT. 38, 1989, 1–2.

Szakiskolai hétköznapiak. EF. 43, 1989, 5. sz. belső borító.

189(SZÁ): Buza Antal (1926–1988). BKL-K. 122, 1989, 272.

Szántóné Balázs Edit: A burgenlandi magyarok és a felsőpulyai templomépítés bonyodalmai. Vasi Szemle 43, 1989, 1. sz. 101–105.

Szemereg Tamás: Toóbiás ...! SSz. 43, 1989, 160–173.

Szenes Éva: Kereskedők vagyunk! Seft a lelke mindennek. Ötlet 8, 1989. nov. 23. 47. sz. 8–11.

Szenkovits Péter: Carousel van, Shopping City talán ... Sopron a paradicsomba megy? Tér-Kép 1, 1989. júl. 13.

Szenkovits Péter: Ötvenes évek a GYSEV-nél? Tér-Kép 1, 1989. szept. 21.

Szenkovits Péter: Szmog-fesztivál Sopronban? Tér-Kép 1, 1989. márc. 23.

Szenkovits Péter: Szocialista párt nemzeti erőként. „Európai nyitást a politika színterén”. Tér-Kép 1, 1989. okt. 5.

Szerdahelyi Pál: Evangélikus egyházi nap Nemeskéren. Tér-Kép 1, 1989. ápr. 27.

-szilas-: Békamentés. B. 44, 1989, 4. sz. 38–39.

Szilágyi István: Soproni építészet a múlt században. Vasi Szemle 43, 1989, 455–456.

Szilágyi Kálmán: A szamóca fajtakutatás feladatai és eredményei. Kertgazdaság 1989, 4. sz. 47–48.

- Szimon János: Nagy távolság – közeli testvériség. Látogatás Seinäjokiban Sopron testvérgyülekezeténél. Evangélikus Élet 54, 1989. szept. 10.
- Szimon János: Róluk sem feledkezhetünk meg! A soproni temetőben nyugvó 201 ismeretlen áldozatról. Evangélikus Élet 54, 1989. dec. 17.
- Szimon János: Soproni delegáció a burgenlandi Gusztáv Adolf-ünnepen. Evangélikus Élet 54, 1989. júl. 9.
- Szita Szabolcs: A halálérőd: a munkaszolgálat és a hadimunka történetéhez: 1944–1945. Bp., 1989, Kossuth 311.
- Szita Szabolcs: A hegyeshalmi gyalogmenet. MH. 12, 1989. 6. sz. 52–59.
- Szita Szabolcs: Munkaszolgálat Magyarország nyugati határán. A birodalmi védőállás építése 1944–1945. Bp., 1989, ELTE BTK Politikaelméleti Továbbképző Intézete 103 p. (Politikaelméleti füzetek 5.)
- Szita Szabolcs: A sárvári internálótábor 1944. évi történetéhez. Vasi Szemle 43, 1989, 563–569.
- Szita Szabolcs: Végnapok az Alpok alján, 1944–1945. Bp., 1989, Kossuth 288.
- Szluka Emil (szerk.): Mérnök vagyok. Építészet. Bp., 1989, OMIKK 160.
- Szodfridt István: Erdészeti nemesítéstan oktatása angol nyelven. FSZ. 38, 1989, 313–316.
- Szóke Domonkos: Az illúzióktól való megszabadulás lehetőségéről. Hegedűs András: A történelemírás és a hatalom igézetében. Alföld 40, 1989, 8. sz. 86–89.
- (T. F.–Cs. J.): Kóder Frigyes 70 éves. BKL-K. 122, 1989, 381.
- T. K. I.: Megkopott város gyönyörű címere. Lázba hozta a városatyákat. Soproni Hírlap I, 1989. febr. 17. 5. sz.
- Tagung der Bürgermeister bei der Wiener Neustädter Ausstellung. Amtsblatt der Statutartstadt Wiener Neustadt 69, 1989, 9. sz. 30.
- L. Takács Zsuzsa: Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának júliusi ülése. Kö. 39, 1989, 598–599.
- Takács Jenő: Burgenland – wie ich es sehe. Volk und Heimat 44, 1989, 4. sz. 24–25.
- Tárgyalunk, vagy flörtölünk? Tér-Kép 1, 1989. aug. 10.
- Tätigkeit des Volksbildungswerkes. Volk und Heimat 44, 1989, 2. sz. 24–27.
- Technikai múzeumok veszélyben. BKL-B. 122, 1989, 415–417.
- Tilkovszky Lóránt: Hét évtized a magyarországi németek történetéből 1919–1989. Bp., 1989, Kossuth 196.
- Tislér Erzsébet: Az emberek suddognak. A kismamák rettegnek. Az orvosok keresik az okokat. Tér-Kép 1, 1989. febr. 9.
- Tiszteletbeli doktorok, Egyetemi oktatók kinevezése. EF. 43, 1989, 10. sz. 20.

- 190 Tóth József–Zombori Lajos: A soproni izraelita hitközség újabb bárcája. SSz. 43, 1989, 173.
- Tragl, Karl–Heinz: Burgenland – wie ich es sehe. Volk und Heimat 44, 1989, 2. sz. 12–13.
- Traxler Gottfried: Floristische Neuigkeiten aus dem Burgenland (XXII). BHBl. 51, 1989, 83–92.
- Treffen der Bürgermeister und Magistratsdirektoren aus Sopron, Eisenstadt und Wiener Neustadt. Amtsblatt der Statutarstadt Wiener Neustadt 69, 1989, 7. sz. 68.
- Tudományos tanácskozás. Éberebben a környezetért. K. 44, 1989. okt. 13.
- Tudományos ülés Szopronban. Ni. 109, 1989, 398.
- Udulutsch, Leopold: ... und trotzdem singen, spielen und tanzen sie. Volk und Heimat 44, 1989. 4. sz. 12–13.
- Új „Kínai-ház” a fertődi kastélyparkban. MÉPi. 38, 1989, 1–2. sz. 34–35.
- Új rektor az Erdészeti és Faipari Egyetemen. Fa. 38, 1989, 10. sz. melléklet.
- Ungarischer Botschafter besuchte Wiener Neustadt. Besichtigung der Firma Triumph. Amtsblatt der Statutarstadt Wiener Neustadt 69, 1989, 2. sz. 14.
- V. G.: Rendbontás. K. 44, 1989. okt. 6.
- Varga G. Károlyné: Egy helytörténeti folyóirat egy évfolyamáról. (Soproni Szemle 1986). Győri Tanulmányok 1988 (1989), 9. sz. 253–254.
- Varsányi Péter István: Hetvényi István: Emlékirat (Egy 1848-as honvéd visszaemlékezéséből). A. 24–25, 1988 (1989), 117–139.
- Vaskó László: Tanulmányok a magyar egyetemi ifjúsági mozgalom történetéből, 1948.–1960. Szerk.: Ólmosi Zoltán–Urbán Károly. Pedagógiai Szemle 39, 1989. 7–8. sz. 774–775.
- Velösy Béla: Honvéd térképészek kalandozása 1944–1945-ben. GK. 41, 1989, 68–72.
- Venezs Ernő: Magyar Művelődés Háza = játékkaszinó-kártyabarlang? Tér-Kép 1 1989. márc. 30.
- Veress Márton: Vas megye területének fejlődéstörténeti vázlata. Vasi Szemle 43. 1989, 1. sz. 1–15.
- Végh Ferenc: Az MHSZ 1948. április 4-én alakult meg Sopronban. SSz. 43, 1989, 174–175.
- Vitális György: A régi térképek vízföldtani tanulságai a XIX. sz. második felében kiadott térképek tanulmányozása alapján. HiK. 69, 1989, 294–302.
- Vorerst ohne Transit. Per Schiff auf Neusiedler See BR. 23, 1989. máj. 22.
- Völker, Arina: Der Transsylvanier Martin Schmeizel (1679–1747) als Ordinarius in Halle. OK. 32, 1986 (1989), 3–4. sz. 57–65.
- Völker, Arina: Zum präakademischen Ausbildungsgang ungarischer Absolventen der Universität Halle. OK. 32, 1986 (1989), 3–4. sz. 67–81.

- Vranitzky, Franz: ‚Das Burgenland, wie ich es sehe‘. Volk und Heimat 44, 1989, 1, sz. 1–2.
- Vyoral-Tschapka, Margareta: Gábor Winkler, Sopron építésze a 19. században (Soprons Architektur im 19. Jahrhundert), Budapest 1988 (Akadémiai Kiadó) 244 S. mit 208 Schwarzweissabb. Österreichische Zeitschrift für Kunst und Denkmalpflege 43, 1989, 1–2. sz. 105–106.
- Weisenfeld, Zoltan: „Für mich eine grosse Enttäuschung“. NZ. 33. 1989. nov. 18.
- Werfel, Franz: A káplán elbeszélése a visszaigazított keresztről. Vi. 54, 1989, 843–851.
- Westenhof, Alwin: Einheit in der Verschiedenheit. Volk und Heimat 44, 1989, 1. sz. 19.
- Wiener Neustädter Schüler in Sopron. Amtsblatt der Statutarstadt Wiener Neustadt 69, 1989, 7. sz. 69.
- Wiener Neustädter Ausstellung. Eröffnung Bürgermeistertag Ungarntag. Amtsblatt der Statutarstadt Wiener Neustadt 69, 1989, 9. sz. 17.
- Winkler Gábor: Bahnhöfe in Österreich (Kubinszky Mihály). MÉP. 80, 1989, 3. sz. 60.
- 191 Winkler Gábor: Az építészet megújítója. MH. 12, 1989, 6. sz. 62–64.
- Winkler Gábor: A karai modern mozgalom és a hagyományok. ÉÉ. 20, 1989. 64–66.
- Winkler Gábor: Kubinszky Mihály: Régi magyar vasútállomások. Építészeti hagyományok. MÉP. 80, 1989, 3, sz. 60–61.
- Wolkinger, Franz: Nationalpark Neusiedlersee–Seewinkel. Volk und Heimat 44, 1989, 2. sz. 6–9.
- Wölfen, Sepp: Kohfidisch. Volk und Heimat 44, 1989, 22–23.
- Wurth, Rüdiger: Die Bedeutung der 1489/90 durch Kaiser Maximilian I. begründeten deutschen Reichspost für den burgenländischen Raum. BHBl, 51, 1989, 148–159.
- ze-: Beim Paneuropäischen Picknick. NZ. 33, 1989. szept. 2.
- Zachar József: August. Ernst: Geschichte des Burgenlandes (Verlag für Geschichte und Politik, Wien, 1987. 352. o.). HK. 102, 1989. 262–263.
- Zahlreiche Baustile im Gambrinus-Haus. NZ. 33, 1989. febr. 18.
- Zakariás János: Gerő László irodalmi munkássága 1979–1989. M. 33, 1989. 250–251.
- Zeidltien: Kirmes am Stephanstag. NZ. 33, 1989. szept. 2.
- Zeidltien: Der Sonnenzug in Ödenburg. NZ. 33, 1989. jún. 17.
- Zielbauer György: Adatok és tények a magyarországi németiség történetéből (1945–1949). Bp., 1989, Akadémiai 142. (Nemzetiségi füzetek 7.)
- Zimmermann, Edmund: Ein ehrendes Denkmal für den alten Lehrer. Volk und Heimat 44, 1989, 4. sz. 14.
- Zimmermann, Edmund: In memoriam OSR Anton Sattler. Volk und Heimat 44, 1989, 2. sz. 28–29.

Zsiga Tibor: Burgenland, vagy Nyugat-Magyarország. Vasi Szemle 43, 1989, 240–256.

Zsiga Tibor: Horthy ellen, a királyért. Bp., 1989, Gondolat 234.

Zsirai László: Kerék Imre: Epigrammák. Dunatáj 12, 1989, 1. sz. 75.

(y): Sopron. Lakóházprogram, irodabútor. Fakombinát 13, 1989, 8. sz.

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / LEVÉLSZEKRÉNY

LEVÉLSZEKRÉNY

Ákos Ernő írja: Bognár Dezső „Sopron város törvényhatósági joga” (SSz. 1989, 344–349) című cikkében hiányoltam az 1956 őszén megtartott első Soproni Ankétot, valamint az azt megelőző riportot; itt ugyanis a második Soproni Ankéton is felvetett kérdéseket élesebb vitában tárgyaltuk meg. Az 1956-os Ankét a Kaszinó zsúfolásig megtelt nagytermében folyt le, a Megyei Tanács, a Pártbizottság és a Népművelési Minisztérium kiküldötteinek, a városukat szerető soproniak jelenlétében, akik 10 esztendő után sem nyugodtak bele Sopron lefokozásába. Az akkori felszólalók vagy a süllyesztőbe kerültek (pl. Molnár József alpolgármester) vagy disszidáltak (pl. Peéry Rezső). Az 1957-es Ankét csak rózsaszínű szépségtapaszt volt és sajnos, Bognár Dezső sem kerülte el a félreállítást. Érdeemes lenne elővenni Szeberényi Lehel Sopronnal kapcsolatos 56-os cikkét: azt hiszem, ő volt a közvetítője a rádióriportnak és az 56-os Ankétnak.

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / MUNKATÁRSAINK

MUNKATÁRSAINK

Dr. Mollay Károly ny, egyetemi tanár, 1118 Budapest, Köbölkút u. 11.

Dr. Friedrich Károly ny. gimnáziumi tanár, 9400 Sopron, Deák tér 21/23.

Király Tibor GYSEV-főtanácsos, 9400 Sopron, Deák tér 67.

Dr. Soós István tud, munkatárs, MTA Történelemtudományi Intézete, 1014 Budapest, Uri u. 51.

Katona Imre művészettörténész, 1014 Budapest, Dísz tér 13.

Dr. Bertha Arpád tanár, 9400 Sopron, Széchenyi tér 11.

Dr. Nikolics Károly c. egyetemi tanár, 9400 Sopron, Kis János u. 1.

Dr. Köves Elemér okl. kohómérnök, 1137 Budapest, Katona József u. 41.

Szarka Árpád festőművész, 9400 Sopron, Kis János u. 1.

Dr. Hiller István egyetemi könyvtári főigazgató, 9401 Sopron, Pf. 132.

Mastalirné dr. Zádor Márta főigazgatóhelyettes, 9401 Sopron, Pf. 132.

Ákos Ernő festőművész (Bécs)

1991. XLV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / SOPRONI SZEMLE

192 SOPRONI SZEMLE

Ödenburger Rundschau
Lokalhistorische Quartalschrift
Redaktion: Karl Mollay

Inhaltsverzeichnis

Mollay, Karl: Die Maut in der Windmühlgasse 1217–1564

Aktuelle Fragen der Ödenburger Geschichtsforschung

Friedrich, Karl: „Concordia” um 500 Gulden (Ein Testament mit Buchgeschichte)

Kleine Mitteilungen

Király, Tiburtius: Ödenburg in der Philatelie. Einundzwanzigste Mitteilung: Die Sonderstempel

Soós, Stefan: Das Komitat Ödenburg und seine Dörfer in den Kameralurbarien und Konskriptionen des Ungarischen Staatsarchivs

Katona, Emmerich: Hitler in Csapod?? (Wo stand das Oberkommando der Ostfront?)

Mollay, Karl: Das Ödenburger Steuerregister des Jahres 1528

Kulturelles Leben in Ödenburg

Bertha, Árpád–Nikolics, Karl: Die Bizentennarfeier der Ungarischen Gesellschaft am Ödenburger Lyzeum

Nekrologe

Köves, Elmar: Der Hütteningenieur Alfred Romwalter (1916–1990)

Szarka, Árpád: Der Kunstmaler Johann Reinecker (1910–1990)

Bücherschau

Hitler, Stefan–Mastalir-Zádor, Martha: Die Ödenburg-Bibliographie des Jahres 1989 (Fortsetzung)

Briefkasten

Unsere Mitarbeiter

Végjegyzet

1 (Megjegyzés - Popup)

Urkundenbuch des Burgenlandes und der angrenzenden Gebiete der Komitate Wieselburg, Ödenburg und Eisenburg. Graz–Köln, 1955–1985, eddig négy kötet. Az eredeti oklevél a lovagrend máltai levéltárában volt. Megvan még III. Honorius pápa 1218. jún. 26-i átiratában, további két XIII. századi és két XIV. századi átiratban. Mindez azt tanúsítja, hogy jelentősége volt az adománynak, tehát az oklevélnek is. Az utolsó megerősítő átirat a székesfehérvári káptalantól 1349. okt. 21-éről származik (Országos Levéltár: DL. 2068). A sorozatos hivatalos átírások, ill. megerősítések a zavartalan vámszedés érdekében jöttek létre. Az oklevélben szerepel először a Sopron vármegyei Babot neve: a *Bobech* írásváltozat az eredeti *Bobeth* alakból (ab 1224: *Bobut*) úgy jött létre, hogy a középkori írásban a t és a c betűket könnyen össze lehetett tévesztetni.

2 (Megjegyzés - Popup)

A részletekre vö. Mollay, Karl: *Scarbantia, Ödenburg, Sopron*. Bp., 1944, 110.

3 (Megjegyzés - Popup)

A részleteket lásd Mollay Károly: *Német–magyar nyelvi érintkezések a XVI. század végéig*. Bp., 1982, 93–119.

4 (Megjegyzés - Popup)

Vö. Magyarország története. Bp., 1987, 1/2: 1374.

5 (Megjegyzés - Popup)

Vö. 1282: „medietatem tributum quod est in Musunio, qui *keralquetey* dicitur in vulgari” (UB. II, 160).

6 (Megjegyzés - Popup)

A részletekre vö. Mollay: *SSz.* 1967, 210–217.

7 (Megjegyzés - Popup)

Vö. Kleindel, Walter: *Österreich. Daten zur Geschichte und Kultur*. Wien, 1978. 57.

8 (Megjegyzés - Popup)

Belitzky János (*Sopron vármegye története*. Bp., 1938, 494) úgy véli, hogy a johanniták soproni rendházának alapítása „tehát legkésőbb az 1217. és az 1225. évek között történt”. Ezt a megállapítást arra alapítja, hogy a soproni johannita rendháznak már 1225-ben volt birtoka a vármegye területén: ekkor szerinte a borsmonostori ciszterciek „Száka határában lévő negyven ekealja földjével a soproni János-lovagok Ambos és Gyirót nevű földjei határosak” (i.m. 485). Az 1225. évi oklevélben azonban ez áll: „... possident centrum quadraginta iugera prope ad Zakan infra terminos trium terrarum *Cruciferorum*, scilicet Ambus et Gerolt” (UB. I. 105). Ehhez csak annyit teszünk hozzá, hogy a Sopron vármegyében szintén birtokos templomos lovagrend tagjait is nevezték „keresztes”-eknek (*Cruciferi*). Ez az adat tehát

nem bizonyítja azt, amit ennek alapján Belitzky állít.

9 (Megjegyzés - Popup)

Heimler Károly (szerk.): Sopron topográfiája. Sopron, 1936, 140–141 szerint a mai Bécsi út 7–11. sz. telkein a Szt. János-kápolna és az 1905-ben épített, „Maria Josephinum” nevű, nyomorék gyermekek otthona, hadiárva-ház áll. Az elsőről a jegyzet: „A johanniták rendháza volt. Kreuzhofnak nevezték”; a másodikról: A jelenlegi épület helyén a „Víg paraszthoz” címzett vendégfogadó állott. Az elsőt illetően pontosabb Diem Gusztáv városi levéltáros által kiadott első soproni városkalauz: „Zur Kapelle gehörte seinerzeit auch der sie umgebende Hof mit seinen Gebäuden, damals der *Kreuzhof* genannt” (Illustrierter Führer durch Oedenburg und seine Umgebungen. Oedenburg, 1886. 72). Különben Thirring Gusztáv már 1939-ben megállapította: „Legnevezetesebb épületei azon a nagy telektömbön állottak, mely ma a 7–11. számokat viseli. Itt épült még a XIII. század második felében a Szent János-templom, azon a telken, amelyet a Szent János-lovagrend kapott egyezés útján 1250-ben a városi polgároktól.” (Sopron a 18. században. Sopron 1939, 29).

10 (Megjegyzés - Popup)

Vö. még Boroviczény, Karl-Georg von: Kommentierte Bibliographie der Kreuzherren- und Spitalsorden, sowie deren Krankenhaus- und Bädergründungen in Ungarn in der Zeit der Arpaden (X. bis XIII. Jahrhundert). Freiburg/Br., 1970, 4; uő.: Die Hospitaliter und Ungarn. Jahrbuch der Ritterherren Gesellschaft Bubikon 1971. Bubikon, 1971. A soproni rendház székesfehérvári alárendeltségét bizonyítja, hogy Rudeanus, az első ismert soproni commendator (1274–1278) is, majd Imre praeceptor (1450: I/3: 291) is Székesfehérvárról jött Sopronba.

11 (Megjegyzés - Popup)

Vö. Mollay: SSz. 1967, 221; 1961, 118, 128; 1990, 151.

12 (Megjegyzés - Popup)

Házi Jenő: Sopron középkori egyháztörténete. Sopron. 1939, 135. Nem meglepő tehát, hogy az 1336/37. évi osztrák–magyar háborúban – Peter Suchenwirt híradása szerint – az osztrákok Sopronnak, nyilván csak a külvárosnak, nagy kárt okoztak (vö. Mollay Károly: XIV. századi osztrák költő híradása Nyugat-Magyarországról. SSz. 1990, 342). Ezt az adatot Kristó Gyula (Az Anjou-kor háborúi. Bp., 1988) nem ismeri.

13 (Megjegyzés - Popup)

Belitzky i.m. 303. A *jobbágy szó* valóban a *jó* származéka. Jelentései időrendben: várjobbágy, királyi, egyházi és földesúri birtok (várvédő) lovas katonája; főúr; hűbérbirtokon gazdálkodó, szabadságban korlátozott, szolgáltatásokra kötelezett személy’ (Benkő Loránd szerk.: A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. Bp., 1967–1976). Sopron királyi várhoz több várbirtok tartozott, ezeknek a várjobbágyságai látták el a vár őrzését. Ilyen volt pl. Pál *iobagio castri Supruniensis*, aki Imre király ellen elkövetett bűne miatt Mihályi birtokát 1198-ban elvesztette (UB. I, 34; Magyarország története i.m. I/2:1154).

14 (Megjegyzés - Popup)

Házi i.m. 133.

15 (Megjegyzés - Popup)

A soproni mértékekre vö. Mollay: SSz. 1990, 238–249.

16 (Megjegyzés - Popup)

A vámnál legalább két vámos tartózkodott: egy ispáni és egy városi. István vámosnak említettük Péter nevű szolgáját. Ezenkívül a Rózsák utcájából ismerünk 1430–1435-ig egy Prukler Jakab nevű vámost, akinek nem volt polgárjoga (*inquilinus*), tehát a vámosnak csak kiegészítője lehetett. Nem tudjuk azonban, melyik soproni vámnál tevékenykedett. Bordézs mája 1/2 akó (1431, 1435), Vö. II/6: 96; II/2: 422; II/3: 37.

17 (Megjegyzés - Popup)

Vö. *auspürgeln* 'durch Geld auslösen' (Wörterbuch der bairischen Mundarten in Österreich. Wien, 1963-tól). – Például 1434. máj. 7-én Fraknói Pál gróf Fraknóról (ma: Forchtenstein) értesíti a soproni tanácsot, hogy a soproni fuvarosok (*fuerelew*) nem az előírt és a szokásos utakon (*die rechten vnd gewondleichen strassen*) szállítják ki gabonájukat, sőt idegeneket s hozzásegítenek ehhez: ezért veszendőbe megy a vámja (*domit mir mein mawr vorfuert wird*). Kéri a tanács intézkedését, különben az – egyébként vámmentességet élvező – soproniakat az idegenekkel együtt fel fogja tartóztatni (I/3: 66). 1439. aug. 24-én Fraknói Pál gróf özvegye és Fraknói Vilmos gróf Nagymartonból (Mattersburg) megismétlik ezeket a vádakat, sőt azt állítják: a soproniak egy nem szokásos utat képeznek ki és használnak Kisboldogasszony (*Send Marein* 'Kleinfrauenhaid') felé ezt más uraságok jobbágysai is használják, mindenütt elkerülve a vámokat, egyúttal felveszik a környéken a zab árát. Nem értik a soproniak részéről a dolgot, hiszen ők Sopron jelvényének (*warczaichen*) bemutatása nélkül is vámmentesek (I/3: 187). Itt a Sopron–Somfalva (Schattendorf)–Darufalva (Drassburg)–Zemenye (Zemendorf)–Kisboldogasszony (Kleinfrauenhaid)–Tormafalu (Kremsdorf)–Pecsenyéd (Pötsching)–Lajtaszentmiklós (Neudorf) a.L.)–Bécsújhely (Wiener Neustadt) útvonalról van szó (vö. még Allgemeine Landestopographie des Burgenlandes. Eisenstadt, 1981, III/1: 205).

18 (Megjegyzés - Popup)

Vö. Huszár Lajos soproni pénztártörténetét In: Dányi Dezső–Zimányi Vera: Soproni árak és bérek a középkortól 1750-ig. Bp., 1989, 38.

19 (Megjegyzés - Popup)

Sopronnak ez a régi privilégiuma Károly Róbert 1317. nov. 12-i oklevelére megy vissza, amelyet 1346. jan. 22-én I. Lajos megerősített.

20 (Megjegyzés - Popup)

„Egyébként igen jellemző a soproni pénzforgalmi viszonyokra, hogy ezúttal már a magyar dénárokat is az osztrák típusú dénárfont rendszerben számolják, szemben a korábbi állapottal, amikor éppen ellenkezőleg, a bécsi dénárok összegét is magyar szokás szerint márka és pensa értékben fejezték ki. Ez a megváltozott gyakorlat világítja meg legjobban a bécsi dénárok, illetve az osztrák pénzrendszer térhódítását a soproni pénzforgalomban” (Huszár i.m. 32). Az osztrák dénárfont ún. számítási pénz volt: 30 dénárt számítottak 1

solidusra, 8 solidust egy fontra.

21 (Megjegyzés - Popup)

A Fertőrákos melletti Macskakő huszita várára vö. Mollay Károly: Macskakő–Katzenstein. Feudális anarchia és huszitizmus Sopron környékén. SSz. 1963, 122–135.

22 (Megjegyzés - Popup)

Házi Jenő itt a *puchse* szót 'puská'-nak értelmezi, holott Moser Osvát részletes számadáskönyve szerint (pl. II/3: 169, 177, 178 stb.) itt feltétlenül ágyúról, még pedig kisebb lövegről van szó. Nagyágyút ekkor Bécsújhelyről szereztek be: „Item am mitichen in den Veyertagen (ápr. 19) hab ich geben dem furman, der dý *puchsen* pracht aus der Neunstat her, dy *grossen*, I gulden” (II/3: 258).

23 (Megjegyzés - Popup)

Tompos Ernő: SSz. 1973, 301.

24 (Megjegyzés - Popup)

A Szélmalom utca ma is az Ikva-pataknál kezdődik, ott, ahol az Ikva-patakhoz lekanyarodó Rózsák utcája végződik. A szélmalom meglétére első adatunk 1436: „Jorig Vnger in, *der Wintmul*” (II/3: 57; 13: 122). A soproni gyakorlat szerint ez azt jelenti, hogy a szélmalom legalább két nemzedékkal korábban, azaz az 1370-es években már megvolt. Ezt a malmot, *molendinum ze Odenburg daselbst gelegen, genant die wintmul* tulajdonosa, Winter Erhard ács és molnár (1454–1473) 1459-ben 15 dénárfont, 10%-os kölcsöne miatt leköti zálogba (II/4: 5, 43, 65, 117, 134, 154, 171, 185, 199, 248, 270, 291, 303; II/6: 208, 231). Elődje Ludweig (1429–1436), ill. ennek az özvegye (1436–1437), akik gabonát is, bort is termelnek (II/2: 400; II/6: 96; II/2: 415, 419, 422; II/3: 21, 30, 44, 51, 69); az ő elődjük Lénárd molnár, aki 1424-ben adózik a malomban, majd ismét 1437-ben (II/2: 324; II/3: 69; vö. még II/2: 352, 408; II/3: 348). Mivel a szélmalom a Szt. János kápolna közelében volt (vö. 1503: *die Wintmüll bey Sand Johannis* GedB. 90), az 1450-es években az egykori Baboti kaput már Szélmalom kapunak nevezték (első adat 1513: *die eden pey dem Windtmülerthor*” Bb. 202), majd a szélmalom körül alakuló utcát Szélmalom utcának (első adat 1543: *jn der windtmüllgassen* Gb. 128 r). A középkori Szélmalom utca a Keresztesudvarig terjedt.

25 (Megjegyzés - Popup)

A többi városkapunál szedett szüreti illeték ilyen részletezése nem maradt fenn. De tudjuk, hogy a Széplaki utcában (1413: *in der Schrippergassen*; 1439: *in der Slipergassen* II/1: 15; II/3: 112), ill. az ennek a végében álló Széplaki kapuban (1496: *Schrippertor* Gb. 24 v) 1459-ben a plébániai latiniskola iskolamestere szedte a szüreti illetéket és 159 font 6 solidus 4 dénárról számolt el (II/4: 78, 79). Ez 9586 akó cefre szüreti illetékének felel meg, amiért ő is 1 dénárfontot kapott (II/4: 98). Ez a cefremennyiség a Szélmalom utcainak közel 8,3-szorosa! Ez nem meglepő, hiszen a város fertői határából hozták a cefrét a Széplaki kapun keresztül, azaz a legtöbb szőlőt adó dűlőkből. Viszont 66 font 6 solidus 25 dénárról számolt el, azaz 4011 1/2 akó szüreti illetékről a Wieden-en (1424: *Auf der Widem* II/2: 328) lakó István fehérpék (*weispek* II/4: 78, 79, 120, 139). Az elszámolás csak a Wieden közelében, a Szt. Mihály utca (1459: *in strata Sancti Michaelis*; 1466: *in Sand Michels gassen* II/6: 207; I/5: 254) végében, a Szt. Mihály-plébániatemplom mellett (1500: „*haws am ort gegen Sand Michels pharkirichen vber gelegen*” Gb. 31 r) létesített Szt. Mihály kapura (1504: *das tor bey Sand Michel*; 1519: „*ain stuben von starckem holtz*

auf *Sanndt Michelsthor*” II/5:164; Pb. 19) vonatkozhat. A Szt. Mihály kapun keresztül a Sauwühler-, Tiefenweg-, Edelbrunn- (*Egelbrunn*-), Wolfsdrüssel-, Sand-dűlőkben, valamint a rákosi és a meggyesi (Mörbisch) termett szőlőt szállították.

26 (Megjegyzés - Popup)

Magyar Lőrinc és felesége, Borbála 1443–44-ben kerülnek Sopronba: 1445. febr. 15-én egy másik házaspárral együtt 5 bécsi dénárfont kölcsönt vesznek fel a balfi Miasszonyunk templomtól s ehhez többek között egy Habnit-szőlőt kötnek le zálogba (II/6: 152). 1447-ben a Mészárosok utcai házában csak lakójára (Raindel) vetnek ki 1/2 akó bordézmát (II/3: 383). belvárosi házán kívül még volt majorja a Lövér utcában (*in der Lebergassen*), amelynek 10 dénárfontnyi terhe után 1458-ban évi 1 dénárfont kamatot kell fizetnie (II/4: 12, 49, 58, 142), továbbá 1/4–1/4 Gaugan- (II/1:187) és Tiefenweg-szőlője, parlagja a Schwabenberg-dűlőben és kertje a Templom utcában (*in der Kyrichgassen*, ma Hegy utca). Belvárosi háza 1458-ban szintén 10 dénárfonttal volt megterhelve, amiért szintén évi 1 dénárfont kamatot kell fizetnie. A továbbiakban erről a két, kölcsönből származó adósságról már nincsen szó. Adója 5 dénárfont (1454), 4 dénárfont (1457), 5 dénárfont (1458), 3 font 5 solidus vagyoadó+6 solidus kereseti adó (1459) ; ingatlan vagyonát 1459-ben 145 dénárfontra becsülik (II/4: 18, 52, 75, 127, 148; GerB. 74). 1459-ben szüretkor (okt. 10–11) 4+4+1 akó cefrét visz be a Szélmalom kapui vámnál a városba, amiért 36 dénár illetéket fizet (II/4: 108, 109). 1459-ben a belvárosi házat 60 dénárfontért Hörepeck Jánosnak és feleségének. Magdolnának adják el (II/6: 204), maguk pedig megveszik Frank özvegyének ugyancsak a Mészárosok utcájában álló házat (II/4: 161, 192, 207. 230; I/6: 219; II/4: 281, 298, 310). Itt adója 5 dénárfont (1461), 3 font 80 dénár vagyoadó+5 font 5 solidus kereseti adó (1463), 9 dénárfont (1464), 10 font 5 solidus (1466) és 18 solidus 20 dénár vagyoadó +5 solidus 10 dénár kereseti adó (1468). Ingatlan vagyonát 1463-ban 200 dénárfontra, 1468-ban 70 dénárfontra értékelik. 1462–63-ban 3 forintot, 1465-ben 4 forintot ad a városi kölcsönbe (II/4: 194; II/69: 219). Főleg zabbal, gabonával kereskedik (II/3: 387; II/4: 241, 286). 1458. ápr. 28-án a városi tanáccsal együtt Magyar Lőrincet is megidézik az esztergomi szentszék elé a várost ért kiközösítés miatt (I/4: 275; Házi i.m. egyháztörténet 24). Magyar Lőrincnek a városban is számos peres ügye volt (I/4: 312; GerB. 92, 96, 100, 102, 109–116). 1474. dec. 23-án még végrendeleti tanú, 1479. máj. 27-én már nem él (II/1: 122; I/5: 381). – Ez a Magyar Lőrinc kereskedő nem tévesztendő össze kortársával, a negyedik fertályban élő Magyar (*Vnger*) Lőrincel (II/4: 13, 159, 190, 204, 227, 251, 253, 279, 296, 308).

27 (Megjegyzés - Popup)

Friedrich Károly: „Celeberrimae collectiones Sopronienses” A soproni evangélikus gyülekezet gyűjteményei). SSz. 1990, 97–127.

28 (Megjegyzés - Popup)

Részletesebben Grüll Tibor: A soproni evangélikus könyvtárak rövid története. Kézirat (megjelenés alatt).

29 (Megjegyzés - Popup)

Payr Sándor: A soproni egyházközség története. Sopron, 1917, 305. 11.

30 (Megjegyzés - Popup)

SVL. Lad. L. fasc. 11. Nr 69.

31 (Megjegyzés - Popup)

SVL. Lad. L. fasc. II. Nr 72.

32 (Megjegyzés - Popup)

Gosztola László: A soproni evangélikus gyülekezet könyvtára. Lelkipásztor 1977, 676.

33 (Megjegyzés - Popup)

A soproni evangélikus gyülekezeti levéltárban (GILT) 245. 1. 23/2g jelzet alatt találjuk Praun levelét, melyből a szóbanforgó részletet idézzük: „...wie ich dero abermaliges angenehmes handbriefe diessen abend wol erhalten, also habe ich darauf alsbalden nach Strassburg geschrieben, und bey einem gelehrten gueten Freund daselbst, welcher von Paris seine ordinari correspondentz hat, die anordnung gethan dass die verlangte 37. tomi conciliorum mit ehistem in materia rudi zu Pariss erkaufft und herausgebracht sollen werden...”

34 (Megjegyzés - Popup)

Számla a könyv vásárlásakor T. S. Praun közvetítő megjelölésével „Verzeichnis Was (M. Lang an dem Liechtenauerischen Legato (der 500 fl.) unterschiedlich bezahlet hat: als Erstlich Pro Tomis Conciliorum in rudi materia. (Titul) Herrn Tobiae Sebastian Praun welcher (vermög seines versprechens lit. A.) die Tomos Conciliorum aus Pariss bringen lassen, beZahlet 285 fl. 42 kr. 'Darüber sein eigner: handschriftt sampt Zwayen Schreinlein (N. 1 et 2. gezeichnet). Item wegen der Maut zu Corneuburg, bezahlt 1 fl [videatur maut Zedel].

35 (Megjegyzés - Popup)

Pirner J. Á. nemes, könyvkötőmester 1662. július 3-án nyert felvételt Sopron polgárai közé, Kohl János 1651. december 1-én nyerte el a polgárjogot. Vö. Házi Jenő: Soproni polgárcsaládok 1535–1848. Sopron, 1982, 1177. és 2655. sz.

36 (Megjegyzés - Popup)

A kép felirata: „Casta tulit magnam Forme Lucrecia laude(m)”. Lucretia Tarquinius Collatinus felesége volt. A monda szerint mikor Tarquinius Superbus fia, Sextus erőszakkal meggyalázta, L. elhivatta atyját és férjét, felfedte előttük az esetet, és törével halálos sebet ejtett magán. Halála a rómaiakat arra indította. hogy a Tarquiniusokat Rómából elűzzék és megalakítsák a köztársaságot (Kr. e. 510.)

37 (Megjegyzés - Popup)

Pirner J. Á. könyvkötő számlája: „Verzeichnuss der Bücher, so ich die Michaeli Kirch Anno 1668 den 19 May Zuer Bibliodeck gebunden hab wie volgt: Concili Tritentini in gross regall folio von den ersten biss auff 19 theil wie Zu sehen 1. 2. 3. 4. 5. (6. 7.) 8. 9. 10. 11/12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. Hiereaus sind 18 Bänd in Schweinleder gebunden worden. Vor ainem Band 4 fl. thuet Zusam 72 fl. Hans Adam Pierner Burger und Buchbinder mpa.”

38 (Megjegyzés - Popup)

A könyv kötésének leírásában, értékelésében nyújtott segítségért Dr. Rozsondai Mariannak, az Akadémiai

Könyvtár kéziratára tudományos munkatársának mondok köszönetet. A felvételeket Németh Ferenc, a városi levéltár fényképésze készítette. A végrendelet elolvasásában nyújtott segítségéért Dávidházi Istvánnak tartozom köszönettel.

39 (Megjegyzés - Popup)

Közleményünk publikálását a Magyar Mezőgazdasági Múzeum és a Magyar Országos Levéltár hathatósan támogatta. Bevezetőnk Maksai Ferencnek a kamarai levéltár „Urbaria et conscriptiones” c. fond mutatójához írott, kéziratot tanulmányának felhasználásával készült.

40 (Megjegyzés - Popup)

Győr-Sopron megyei Levéltár Sopron megyei részlege: csapodi Körjegyzőség irattára. Képviselőtestületi jegyzőkönyvek, 1939.

41 (Megjegyzés - Popup)

Varga Sándor (Csupod 112. sz.) szíves közlése.

42 (Megjegyzés - Popup)

A szerző 1945 tavaszán és nyarán a „malinkij robot” keretében járt Bregenzben. A telep további sorsáról, a menekültek és a lesvári repülőtér kialakításáról, építéséről saját visszaemlékezései alapján ír.

43 (Megjegyzés - Popup)

Horváth Imre, GYSEV munkaügyi osztályvezető szíves közlése.

44 (Megjegyzés - Popup)

Dr. Molnár Endre orvos, a második világháború katonai eseményeinek kutatója hívta fel a figyelmemet erre a szempontra.

45 (Megjegyzés - Popup)

Veres D. Csaba: A Dunántúl hadi krónikája 1944–1945. Bp., 1984.

46 (Megjegyzés - Popup)

Az Első Katonai Felmérés térképének Sopronvármegyei koordinátája. Budapest, Hadtörténeti intézet: Térképtár. A térképet, a Csupod környékét ábrázoló szelvényt Soós Imre is közli (Ősi sopronmegyei nemzetségek. Sopron, 1940); a Csupod környéki erdők kiirtásából adódó szociális problémákat Soproni Elek is tárgyalja (A kultúrsarok gondjai. Bp., 1940).

47 (Megjegyzés - Popup)

Vasúti tervezések. Soproni Hírlap, 1896. IV. 18.

48 (Megjegyzés - Popup)

E körülményre kollégáim hívták fel a figyelmemet.

49 (Megjegyzés - Popup)

A hadianyagnak a hatástalanítás színhelyére történő szállításában, a gödrök ásásában a falu lakossága, e sorok írója is résztvett. A németek és a magyarok által felhalmozott hadianyag hatástalanítása már a háború utolsó napjaiban elkezdődött, de 1913 nyarán vett nagyobb lendületet (vö. a GYSEV Forgalmi Osztályának eseménynaplója: 1945. júl. 22; 1943. aug. 12., 13., 19)

50 (Megjegyzés - Popup)

A szerző visszaemlékezése.

51 (Megjegyzés - Popup)

Megjegyezzük, hogy Fekete János csapodi főpályamester figyelmeztetése ellenére a kocsikat a kijelölt helyen helyezték el. A kocsik számára nem készült fészker, álcázás nélkül, szabadon álltak. Nem csoda, ha az angol-amerikai légitámadás áldozatai lettek. Zöld bőrüléseiket a lakosság lábbelije anyagául használta fel. 1945 elején a zöld színű lábbeli a csapodiak biztos ismertetőjele volt.

52 (Megjegyzés - Popup)

Horváth János volt csapodi, jelenleg győri lakos 1984. jún. 22-i visszaemlékezése: „A magasabb parancsnok, aki a szerelvény fölött rendelkezett, német volt, de aki minket kihallgatott, az egy magyar tiszt volt, főtiszti rangban”.

53 (Megjegyzés - Popup)

Kovács Sándor harkai lakos 1984. júl. 22-i visszaemlékezése.

54 (Megjegyzés - Popup)

Veres i.m.

55 (Megjegyzés - Popup)

A GYSEV Forgalmi Osztályának eseménynaplója (1944. XII. 6–1947. IX. 10). A naplóba való betekintést Lovas Gyula vasúttörténész szívességének köszönöm.

56 (Megjegyzés - Popup)

Komlós János: Elárvult ország. Bp., 1961, 254–259.

57 (Megjegyzés - Popup)

Kurowski, Franz: Die Schlacht um Deutschland. München, 1981, 193.

58 (Megjegyzés - Popup)

Veres i.m. 313.

59 (Megjegyzés - Popup)

Horváth János volt csapodi, jelenleg győri lakos visszaemlékezése. Vö. még Bild am Sonntag, 1991. jún. 9.; Népszabadság, 1991. jún. 11.